

Venla Rätty

**YHDESTÄ MONTA:
MONEN PROFIILIN KÄYTTÖ VERKKOYHTEISÖISSÄ**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA
2020

TIIVISTELMÄ

Räty, Venla

Yhdestä monta: monen profiilin käyttö verkkoyhteisöissä

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2020, 91 s.

Tietojärjestelmätiede, pro gradu -tutkielma

Ohjaaja: Veijalainen, Jari ja Kyppö, Jorma

Monen profiilin käyttö tarkoittaa samaa kuin monen käyttäjätilin rekisteröiminen samaan verkkoyhteisöön. Ilmiölle ei ole kehittynyt selkeää termiä vuosien saatossa. Käytännössä profiili ilmenee yhteisössä mm. keskustelutyylin, käyttäjätunnuksen ja käyttäjäprofiilisivun kautta. Profiilit voidaan jakaa tosi- ja valeprofiileihin sen mukaan, miten totuudenmukaisen kuvan ne antavat käyttäjästään. Anonyymit profiilit sisältävät ominaisuuksia kummastakin tyypistä. Toisten käyttäjien profiileja voidaan myös kaapata osittain tai kokonaan. Verkkoyhteisöjen historiassa valeprofiilit ovat olleet yleisempiä moniprofiilisilla käyttäjillä kuin muun tyyppiset profiilit. Kirjallisuuskatsauksen perusteella moniprofiilisuutta on hyödynnetty hyvin sekalaisiin asioihin. Valeprofiileja on käytetty leikkiin, sääntöjen kiertämiseen, oman identiteetin etsintään, huijaamiseen sekä häiriköimiseen. Tosi- ja anonyymiprofiileilla on mm. jaoteltu puheenaiheita profiileittain tai vältelty toisia käyttäjiä. Sama näkyi Fark.com:ssa 2009 ja 2019 tätä tutkielmaa varten toteutetuissa kyselyissä.

Vuosituhannen vaihteeseen saakka moniprofiilisuutta toteutettiin enemmän käsityönä luomalla profiileja yksittäin. Sosiaalinen media mahdollisti suuremmat verkkoyhteisöt ja suuremman määrän helposti luotavia profiileja. Nykyään ohjelmallisesti luodut valeprofiilit ovat iso ongelma. Myös moniprofiilisuuden tutkimus on siirtynyt yksittäisistä tapauskuvauksista ja filosofisemmasta pohdinnasta siihen, miten moniprofiilisia käyttäjiä tunnistetaan helpommin.

Asiasanat: moniprofiilisuus, valeprofiili, valekäyttäjä, verkkoidentiteetti, verkkoyhteisö

ABSTRACT

Räty, Venla

From One to Many: The Use of Multiple Profiles in Online Communities

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2020, 91 pp.

Information Systems, Master's Thesis

Supervisor: Veijalainen, Jari and Kyppö, Jorma

Multi-profile user refers to a user who registers multiple user accounts in the same online community. Over the years, no one specific term for this phenomenon has been coined. In practice, a profile is visible to an online community as for example a conversational style, a username, and a user profile page. Profiles can be categorized as true or fake profiles based on how accurate a picture they give of the user. Anonymous profiles contain elements of each. Throughout the history of online communities, mostly fake profiles have largely been used by multi-profile users. Previous literature on the topic shows the benefits and uses of many profiles to be myriad. Fake profiles have been used for playing, to subvert community rules, as means of identity creation, as well as for scams and harassment. True and anonymous profiles of multi-profile users are used to allocate different topics to different profiles, or to avoid particular users, among other things. These uses were described in answers to questionnaires to the Fark.com community in 2009 and 2019 for purposes of this research.

Until the turn of the century, multiple profiles were created more commonly one at a time by the human user. Social media enabled the creation of larger online communities and a larger number of easily created profiles. In the present day, procedurally generated fake profiles have become a significant problem. Research into multi-profiles has shifted from individual cases and philosophical considerations to the question of how better to recognize multi-profile users.

Keywords: multi-profile, false profile, fake user, online identity, online community, virtual community, fake profile

KUVIOT

KUVIO 1 Pääprofiili, lisäprofiili ja vaihtunut profiili	11
KUVIO 2 Käyttäjäprofiilisivu Fark.com:ssa	21
KUVIO 3 Profiili, valeprofiili, tosiprofiili ja anonyymiprofiili	25
KUVIO 4 Valekäyttäjien jaottelu	27
KUVIO 5 Verkkoidentiteetti, valeidentiteetti ja tosi-identiteetti	28
KUVIO 6 Fark.com 2009 vastaajien ikäkausien jakauma	48
KUVIO 7 Fark.com 2009 lisäprofiilien määrä.....	48
KUVIO 8 Fark.com 2009 yhteisö löydetty.....	49
KUVIO 9 Fark.com 2009 ensimmäinen käyttäjätili rekisteröity	49
KUVIO 10 Fark.com 2009 toinen käyttäjätili rekisteröity	50
KUVIO 11 Fark.com 2019 vastaajien ikäkausien jakauma	61
KUVIO 12 Fark.com 2019 profiilien määrä.....	61
KUVIO 13 Fark.com 2019 yhteisö löydetty.....	62
KUVIO 14 Fark.com 2019 ensimmäinen käyttäjätili rekisteröity	62
KUVIO 15 Fark.com 2019 toinen käyttäjätili rekisteröity	63

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Moniprofiilisuuden termistöä	73
TAULUKKO 2 Syitä monen profiilin käyttöön.....	75

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
KUVIOT	4
TAULUKOT	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Verkkoyhteisö	8
1.2 Profiili	10
1.3 Tutkielman kulusta.....	12
1.4 Fark.com ja siellä tekemäni kyselyt moniprofiilisuudesta	15
2 PROFILIN OLEMUS JA VERKKOIDENTITEETTI	19
2.1 Aktiiviset profiilin osat	21
2.2 Passiiviset profiilin osat	22
2.3 Automaattiset profiilin osat	23
2.4 Tosiprofiili ja valeprofiili	24
2.5 Profiilista identiteettiin	27
3 MONIPROFIILISUUDESTA.....	32
4 MONIPROFIILISUUDEN HISTORIAA VERKKOYHTEISÖISSÄ	36
4.1 Alkuaikojia eli 1970- ja 1980-luvut	36
4.2 Internet kehittyy, 1990-luku	38
4.3 Sosiaalisen median synty, 2000-luku	43
4.4 Fark.com 2009.....	47
4.4.1 Anonyymiys.....	50
4.4.2 Trollaus	52
4.4.3 Profiilin vaihto	52
4.4.4 Lisäprofiiliryhmät	53
4.4.5 Muita huomiota	53
4.5 Monistuminen yleistyy, 2010-luku.....	55
4.6 Fark.com 2019.....	60
5 SUURIA JA PIENIÄ HAVAINTOJA.....	65
5.1 Kyselytutkimuksen yhteenvetoa	65
5.2 Yleisiä havaintoja moniprofiilisuudesta.....	69
6 LOPUKSI	78

LÄHTEET	80
LIITE 1 KYSYMYKSET 2009	90
LIITE 2 KYSYMYKSET 2019	92

1 JOHDANTO

Tämä tutkielma sai alkunsa halustani tutkia, miksi käyttäjillä oli useampi käyttäjätili samassa verkkoyhteisössä ja mitä näillä tileillä tehtiin. Käyttäjätili tarkoittaa hyvin yksinkertaistetusti, että käyttäjälle on luotu verkkoyhteisöön oma olemus, jonka avulla käyttäjä tunnistetaan yhteisössä. Tiesin, että yhdessä tietyssä verkkoyhteisössä näitä käyttäjätilejä hyödynnettiin muun muassa leikissä ja muiden ärsyttämässä roolipelin avulla (luku 4.4). Ilmiö oli siis olemassa. Tein taustaselvitystä tutkielmaa varten, ja selvisi, että kattavaa tutkimusta aiheesta ei ollut olemassa. Käyttäjien elämää verkossa on katsottu monelta eri kannalta, mutta juuri monen käyttäjätilin hyödyntäminen samassa verkkoyhteisössä oli jäänyt pienelle huomiolle tieteellisessä tutkimuksessa taustaselvityksen aikoihin ennen 2010. Yksittäisiä mainintoja monesta käyttäjätelistä löytyi, mutta ne olivat usein vain sivulauseessa (esim. Rheingold, 1993). Näiden mainintojen painopiste oli enemmän petoksesta selostamisesta (van Gelder, 1991) ja yleisessä verkkoidentiteetin pohdinnassa (Turkle, 1997a) kuin varsinaisessa monen käyttäjätilin tutkimuksessa. Miksi käyttäjät rekisteröivät usean käyttäjätilin samaan verkkoyhteisöön, miten paljon näitä tilejä oikeasti käytettiin ja mihin?

Vuosikymmen taustatyöni jälkeen monen käyttäjätilin tutkimus on tullut suositummaksi, mutta painotus on enemmän saman käyttäjän kaikkien tilien löytämisessä kuin kiinnostuksessa tilien käytöstä (esim. Yang ym., 2014). Käyttäjätilejä saatetaan luoda ohjelmallisesti ja niitä voidaan hallinnoida ryhmänä, eli sata käyttäjätiliä luodaan satunnaisesti arvotuin tiedoin ja ne lähettävät samantyyppisiä viestejä yhteisöön. Esimerkiksi Facebook, maailman suosituin sosiaalisen median kanava (Clement, 2020) julkaisi tilastoja, joissa se kertoi tuhonneensa keväällä 2018 puoli miljardia valetiliä (eng. fake account) (Facebook, 2020a). Seuraavana vuonna luku oli jo 2,2 miljardia tiliä (Facebook, 2020a). Facebook ei kerro suoraan, miten se määrittelee valetilin. Facebookin oman blogikirjoituksen (Rosen, 2019) ja Facebookin sääntöjen (Facebook, 2020b) mukaan valetilien joukossa on ainakin roskapostittajia, huijareita, väärän tyyppisen tilin valinneita, sääntöjen kiertäjiä ja monen käyttäjätilin omistajia. Valetilit ja monen käyttäjätilin käyttö koetaan siis selkeästi ongelmaksi, ainakin Facebookin mielestä. En ole löytänyt tietoa siitä, onko Facebook kysynyt asiaa käyttäjiltä.

Sama vihamielisyys yhteisön ylläpitäjissä montaa käyttäjätiliä ja valetilejä kohtaan näkyi jo aiemmin. Vuonna 2003 Friendster-yhteisön perustaja halusi tuhota kaikki valetilit sivustolta, koska ne "pilaavat koko idean" ja "niillä ei voi olla hyvää tarkoitusta" (Mieszkowski, 2003). Käyttäjien itsensä mielestä he vain pitivät hauskaa (Mieszkowski, 2003). Valetilit olivat Friendsterissä ilmeisesti selkeämmin valheellisia kuin Facebookissa. Friendsterissä valetileiksi laskettiin mm. kaikki kuvitteellisia henkilöitä esittävät kuten Juoppo orava, Hippi Jeesus ja Homer Simpson (Mieszkowski, 2003). Käyttäjien mielikuva usean käyttäjätilin haitallisuudesta voi siis olla aivan eri kuin yhteisön ylläpitäjien.

1.1 Verkkoyhteisö

Mikä ylipäänsä on verkkoyhteisö? Tutkielmassani tämä termi kattaa Internetiin syntyneet erilaiset yhteisöt. Yhteisöllä tarkoitan ihmisjoukkoa, joka kokoontuu usein samaan paikkaan keskustelemaan yhteisesti kiinnostavista aiheista. Internetissä nämä yhteisöt eivät kokoonnu samaan fyysiseen paikkaan, vaan erilaisten verkkopalvelujen luomiin tiloihin eri puolilla Internetiä. Rheingoldin (1993) mukaan verkkoyhteisö syntyy, kun tarpeeksi suuri joukko ihmisiä keskusteleo julkisesti tarpeeksi pitkään ja muodostaa erilaisten ihmissuhteiden verkoston. Tämä joukko voi olla muutamasta hengestä rajattoman suureen määrään ihmisiä. Ridings (2005) on kerännyt artikkelissaan yhteen verkkoyhteisön määritelmiä. Hän lähtee liikkeelle Rheingoldin edellä mainitusta määritelmästä ja muun muassa tarkentaa, että verkkoyhteisö vaatii riittävän määrän viestejä ja niiden vastauksia, sekä toistuvasti ja usein paikalla olevia käyttäjiä. Lopullinen Ridingsin (2005, s. 120) esittämä määritelmä on, että verkkoyhteisö on "ihmisryhmä, jolla on yhteisiä kiinnostuksenkohteita; joka viestii säännöllisesti ja pidempään kuin hetken, ja organisoidusti yhdessä paikassa verkossa". Paikka on tässä ilmeisesti sama kuin tekninen alusta ja sen sijainti Internetissä. Cavanagh (2007) selvitti myös yhteisön ja verkkoyhteisön määritelmiä, ja totesi puolestaan, että selkeää määritelmää verkkoyhteisölle ei ole. Käytän tässä tutkielmassa kuitenkin Rheingoldin yllä olevaa määritelmää, vaikka se erottaakin verkon ja verkon ulkopuolisen elämän Cavanaghin mukaan (2007). Olen kuitenkin kiinnostunut juuri verkossa tapahtuvista asioista.

Verkkoyhteisöt eivät ole aina ajasta riippuvaisia, koska osassa verkkopalveluja keskustelut jäävät luettavaksi, vaikka käyttäjä ei olisi paikalla samaan aikaan kuin muut keskustelijat. Tällöin verkkoyhteisöt ovat eriaikaisia. Vastakohtana eriaikaisuudelle ovat samanaikaiset yhteisöt kuten erilaiset reaaliaikaiset keskustelut. Tässä tekstissä keskityn pääosin juuri eriaikaisiin, eripaikkaisiin verkkoyhteisöihin.

Verkkoyhteisöt voivat olla isoja ja pieniä, ja kaikenlaisiin tarkoituksiin. Osassa vapaa keskustelu on pääosassa, osalla taas on joku tarkka tavoite, kuten osakesäästäjien vihjeiden vaihto. "Verkkoyhteisöissä ihmiset tekevät melkein kaikkea samaa kuin verkon ulkopuolellakin, mutta ilman fyysistä kosketusta",

väittää Rheingold (1993, 1.15). Verkossa riidellään ja rakastutaan. Hymiöt korvaavat kasvojen ilmeet ja selaimen sulkeminen tilasta poistumisen.

Verkkoyhteisöjä on ollut niin pitkään kuin verkkoteknologiat ovat mahdollistaneet kommunikoinnin verkon välityksellä. Vain yhteisöjen teknologinen toteutustapa on muuttunut ajan saatossa. 1990-luvulla moniprofiilisuuden tutkimus keskittyi enemmän samanaikaiseen tekstipohjaiseen keskusteluun IRC:ssä (Internet Relay Chat) ja MUD:ssa (Multi-User Dungeon), joten tällaisia yhteisöjä ei täysin unohdeta tekstissäni. IRC on samanaikainen ja eripaikkainen keskustelualusta, joka mahdollistaa erisuuruisten yhteisöjen syntymisen. MUD-yhteisöt ovat teoriassa tekstipohjaisia, IRC:n tapaisia roolipelejä, mutta niissä tapahtuu paljon muutakin kuin varsinaista roolipelaamista (kts. esim. Turkle, 1997a). Tämän takia otin ne tutkielmaan mukaan. Erilaiset moninpelit ja avatareita käyttävät 3D-virtuaaliyhteisöt jätän vain vähälle tarkastelulle. Niissä kommunikointi eroaa usein hyvin paljon pelkkään tekstiin, kuviin ja videopätkiin perustuvista yhteisöistä. Samoin pikaviestiohjelmat jäävät tutkielmani ulkopuolelle, koska ne ovat käytössä enemmän kahdenkeskiseen kuin suuremman joukon kommunikointiin. Uudemmissa sosiaalisen median palveluista Twitter on hyvin pienessä roolissa tutkielmassani, koska sen yhteisöjä on vaikea määrittää. Lazar ja Preece (1998) esittelevät muita tapoja kuin tässä esittelemäni lajitella verkkoyhteisöjä esimerkiksi yhteisön jäsenten sitoutuneisuuden tai verkkoyhteisön suhteen fyysiseen yhteisöön kautta.

Verkkoyhteisöt ovat osa sosiaalista mediaa, mutta kaikki sosiaalinen media ei ole sama kuin verkkoyhteisö. Sosiaalisen median määritelmä on verkkopalvelu, joka mahdollistaa julkisten tai puolijulkisten käyttäjäprofiilisivujen luomisen, käyttäjäverkostojen rakentamisen sekä näiden verkostojen tarkastelun (Boyd & Ellison, 2007). Esimerkiksi Facebook koostuu useista pienistä yhteisöistä kuten ryhmistä tai kaverijoukon keskinäisestä kommunikoinnista. Verkkoyhteisöjen rajat voivatkin olla sosiaalisia tai teknisiä (Hine, 2000). Tekninen raja on esimerkiksi Facebookin ryhmät tai IRC:ssä olevat kanavat, joilla iso joukko jaetaan pienemmiksi. Sosiaalinen raja voi olla Twitterissä paljon keskenään keskustelevien ryhmän ympärillä. Laaksonen, Matikainen ja Tikka (2015) huomauttavat, että vanhanaikaiset verkkoyhteisöt kuten IRC, BBS (Bulletin Board System) ja WWW:ssä olevat keskustelupalstat laskettaisiin nykyään sosiaaliseksi mediaksi. IRC:n toiminnasta voi lukea lisää mm. artikkelista Roberts, Smith ja Pollock (2005), ja BBS:n toiminnasta artikkelista Chim (2005). Yksittäisen keskustelupalstan sisällä voi kuitenkin olla erillisiä pienempiä yhteisöjä aivan kuten Facebookissakin.

Varsinaisen Internetin eli julkisen globaalien tietoliikenneverkon sisältämien yhteisöjen lisäksi tutkimuksessa sivutaan muiden teknologioiden päälle rakentuvia verkkoyhteisöjä, kuten BBS:t 1980-luvulla. Kaikki Internetissä olevat verkkoyhteisöt eivät myöskään rakennu saman tekniikan päälle. Esimerkiksi IRC vaatii palvelimen, joka käyttää IRC:iä varten rakennettua protokollaa. Yksinkertaisuuden vuoksi kaikista viestintäteknologioista käytetään tässä kuitenkin nimitystä Internet tai lyhyemmin verkko.

Iriberry ja Leroy (2003) jakavat verkkoyhteisöjen elämänkaareen viiteen vaiheeseen. Yhteisön syntymävaihe alkaa ideasta ja tarpeesta keskustella. Silloin pohditaan toimintaa ja yhteisiä sääntöjä. Luomisvaiheessa päätetään teknologinen pohja ja aloitetaan yhteisön varsinainen toiminta. Tällöin pidetään tärkeänä profiileja ja niihin liittyvää käyttäjän historiaa. Kasvuvaiheessa yhteisölle syntyy yhteinen kieli ja kulttuuri. Yhteisöstä löytyy erilaisia rooleja, ja käyttäytymiselle luodaan etiketti. Samaan aikaan yhteisössä syntyy virallisia ja epävirallisia jäsenluetteloita, ja luodaan käyttäjäprofiilisivuja kertomaan itsestä. Käyttäjät alkavat tavata todennäköisemmin myös yhteisön käyttämän alustan ulkopuolella, fyysisessä maailmassa. Yhteisön siirtyessä seuraaviin vaiheisiin fyysisiä tapaamisia pidetään edelleen tärkeänä. Yhteisön toiminta kehittyy ja tarkentuu, ja modeerointi koetaan tarpeelliseksi järjestellä paremmin. Elämänkaaren viimeinen vaihe eli yhteisön kuolema johtuu jäsenkadosta, ja kiinnostavan ja laadukkaan sisällön puutteesta. Jäsenten sitoutuneisuus yhteisöön on huono ja yhteisöä ei koeta enää anonyymiksi. (Iriberry & Leroy, 2003) Yhteisön muuttuessa siellä olevat profiilit ja käyttäjien tarpeet profiilien suhteen muuttuvat (Stutzman & Hartzog, 2012).

Brandtzæg ja Heim (2008) listaavat syitä jäsenkadolle, joka vaikuttaa verkkoyhteisön kuolemaan. Osa syistä liittyy selkeästi yhteen ja monet ruokkivat toisiaan. Käyttäjät lopettavat yhteisössä käymisen, koska siellä ei ole enää tuttuja, ja tarjolla olevat keskustelut ja muu sisältö ovat huonoja (Brandtzæg & Heim, 2008). Tuttujen lähteminen on eri asia kuin Iriberrin ja Leroy (2003) anonyymiyden häviäminen. Kun yhteisö lakkaa olemasta anonyymi, saavat uudet ja tuntemattomat yhteisön jäsenet paljon tietoa muista. Tuttujen lähtiessä ei enää löydy jututuseuraa tai samanmielisiä keskustelukumppaneita. Yhteisö voidaan kokea myös tylsäksi jatkavat Brandtzæg ja Heim (2008). Nämä kolme heidän esittelemäänsä jäsenkadon syytä aiheuttavat syöksykierteen. Mitä vähemmän verkkoyhteisössä on jäseniä, sitä enemmän sisällön laatu todennäköisesti kärsii, yhteisö tuntuu tylsemältä, eikä tuttuja jäseniä enää löydy. Huono käytettävyys ja yhteisön kaupallistuminen aiheuttavat myös jäsenkatoa (Brandtzæg & Heim, 2008). Tämä liittyy myös sisältöön. Käyttäjiksi naamioituneet mainostajat luovat muiden mielestä huonoa sisältöä. Ylläpito ei ole aina tehtäviensä tasalla, mikä aiheuttaa jäsenkatoa ja häiriköintiä, mikä edelleen karkottaa jäseniä (Brandtzæg & Heim, 2008).

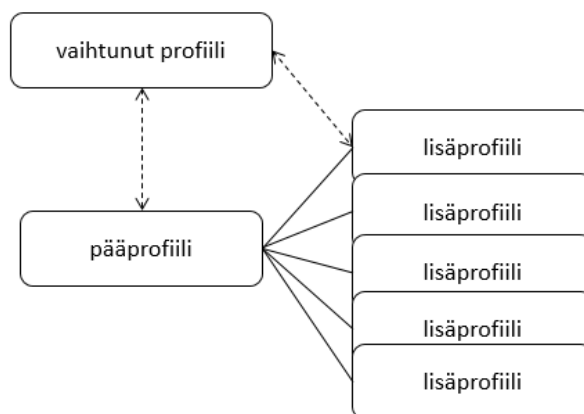
1.2 Profiili

Verkkoyhteisöjen jäseniä kutsutaan yleisesti käyttäjiksi. Käyttäjien oletetaan olevan ihmisiä, mutta he voivat olla myös tietokoneohjelmia. Tässä keskitytään kuitenkin enemmän ihmiskäyttäjiin. Käyttäjillä on yhteisössä käyttäjätili, jotta hänet voidaan tunnistaa juuri tietyksi käyttäjäksi. Kirjoitin aivan tutkielman alussa, että käyttäjätili tarkoittaa käyttäjälle luotua olemusta. Kutsun tätä olemusta *profiiliksi*. Profiili antaa ymmärtää sanaa käyttäjätili paremmin, että käyttäjä on enemmän kuin kirjaimia ja numeroita verkkoyhteisössä. Samaan ratkaisuun päätynyt mm. Papapicco ja Quatera (2019). Tässä tutkielmassa profiili ja käyttäjätili ovat

käytännössä synonyymejä, ellei kontekstista toisin käy ilmi. Yksi käyttäjä voi siis käyttää samassa verkkoyhteisössä useampaa käyttäjätiliä. Tästä ilmiöstä käytän tutkielmassani termiä *moniprofiilisuus*, koska suomeksi parempaa ja yksiselitteistä termiä ei ole. Englanninkielistäkään, koko ilmiön kattavaa termiä ei ole löytynyt (kts. luku 5.2). Moniprofiilisuus edellyttää, että käyttäjällä on vähintään kaksi profiilia samassa verkkoyhteisössä, mutta niiden ei tarvitse olla yhtä aikaa aktiivisessa käytössä. Käyttäjä on voinut jättää jonkun profiileistaan pois käytöstä vähäksi aikaa tai lopullisesti.

Moniprofiilisuus on neutraali termi. Se ei ota kantaa profiilien ominaisuuksiin tai niiden luomisen syihin. Edellisessä luvussa mainittu termi *valetili* antaa heti vaikutelman, että se on valheellinen, eli tarkoitettu muiden huijaamiseen tavalla tai toisella. Kaikki moniprofiiliset käyttäjät eivät kuitenkaan valehtele olemuksestaan. Esimerkkinä moniprofiilisuudesta on käyttäjä, joka kotona ollessaan keskustelee yhteisössä kaikista mahdollisista aiheista käyttäjätunnuksella A. Työaikaan hän kirjautuu sisään toisella käyttäjätilillä B ja pysyy töihin liittyvissä aiheissa, mutta kaikki tietävät hänen olevan sama henkilö kuin käyttäjätunnuksen A takana. Satunnaisesti sama käyttäjä esiintyy kolmannella käyttäjätunnuksella häirikkönä C, jonka oikeaa henkilöllisyyttä ei kukaan tiedä. Trollaaja C jopa keskustelee käyttäjien A ja B kanssa esittäen toista käyttäjää.

Moniprofiilisuuteen kuuluu, että kaikki käyttäjän profiilit eivät ole hänelle itselleen aina samanarvoisia. Yksi profiili voi olla muita enemmän käytössä tai se on otettu käyttöön ensimmäisenä/viimeisenä. Heinosen (2008) tutkiessa reaaliaikaisia keskusteluja ovat kyselyyn vastanneet itse erottaneet käyttäjätilinsä eli IRC:n termein nikit päänikkiin ja sivunikkiin, eli yksi käyttäjätili olisi heidän mukaansa tärkeämpi kuin muut. Heinonen ei tätä erotusta tee, vaikka vastaajien mielestä tämä on tärkeä asia. Heinonen (2008) haluaa käyttää termiä rinnakkainen virtuaalipersoona/nimimerkki (eli profiili). Sana rinnakkainen kuitenkin antaa ymmärtää käyttäjätilien olevan yhdenvertaisia, eli yhtä paljon käytössä ja sisältävän yhtä paljon tietoa käyttäjästä. Käytän itse termejä *pääprofiili* ja *lisäprofiili* erottamaan käyttäjätilien hierarkiaa (kuvio 1). Pääprofiileja on käyttäjällä useimmiten vain yksi, lisäprofiileja voi taas olla rajattomasti (kts. myös Kumar, Cheng, Leskovec & Subrahmanian, 2017).

KUVIO 1 Pääprofiili, lisäprofiili ja vaihtunut profiili

Vaihtunut profiili samassa kuviossa 1 on lisäprofiili, josta on tullut pääprofiili, tai lisäprofiili, jota on edeltänyt toinen lisäprofiili, tai pääprofiili, joka on vaihtunut toiseen profiiliin. Se ei ota kantaa vaihdon syyhyn. Vaihtunutta profiilia on edeltänyt aina toinen profiili, jonka käyttäjä hylkää syystä tai toisesta, eli profiili on selkeästi vaihtunut. Nimitän kaikkia moniprofiilisen käyttäjän profiileita lisäprofiileiksi, silloin kun lähde ei tee eroa pää- ja lisäprofiilien välillä, tai tätä eroa on hyvin vaikea päätellä tekstistä. Jos lähde selkeästi erottaa pääprofiilin lisäprofiileista, se on tässä tekstissäkin tehty.

1.3 Tutkielman kulusta

Tässä tutkielmassa tarkastelen moniprofiilisuuden historiaa eri näkökulmista. Moniprofiilisuuden kehityksen voisi nähdä siirtymisenä yksittäisten ihmisten käsityöstä teolliseen tuotantoon. Tarinoita moniprofiilisista käyttäjistä erilaisissa verkkoyhteisöissä on kirjallisuudessa 1980-luvulta saakka, ja ohjelmallisesti luodut valetilit ilmestyivät 2000-luvulla. Ensimmäiset lisäprofiilit luotiin huolella, ja niitä vaalittiin ja suojeltiin. Sitten lisäprofiileja alettiin hyödyntää taloudellisesti, ja huvikäytössäkin alkoi näkyä kertakäyttökulttuuri trollauksen tullessa yleiseksi harrastukseksi. Profiileja oli helppo luoda aina lisää. Toisaalta anonyymiyden tarvekin kasvoi, kun verkosta oli helppo löytää tietoa profiilien takana olevasta käyttäjästä. Nykyään lisäprofiileja voidaan luoda tuhansia sekunnissa mainostamista varten. Käsiyöläiset pitävät kuitenkin edelleen pintansa teollisten tuotteiden vallatessa alaa, ja luovat lisäprofiileita itse. Tässä tutkielmassa tutkitaan juuri näitä käsiyöläisiä ja heidän historiaansa. Selvitän, miksi ja miten ihmiset ovat luoneet lisäprofiileja verkkoyhteisöissä Internetin ja verkkoyhteisöjen historian eri vaiheissa. Oletuksena on, että alkuaikoina erilaiset lisäprofiilit eivät olleet kovin yleisiä, mutta niihin käytettiin sitä enemmän aikaa ja vaivaa. Internetin yleistyessä ja sosiaalisen media vallatessa maailmaa myös lisäprofiilit, varsinkin valeprofiilit yleistyivät. Uusin ilmiö lisäprofiileissa ovat ammattimaiset trollit ja botit. Yksi ihminen voi ohjata satoja profiileja eri puolilla Internetiä tietokoneen avustuksella ja vaikuttaa näin yhteiskunnan mielipiteisiin. Kun nämä sadat profiilit ovat tehneet tehtävänsä, ne tuhotaan. Teollinen kertakäyttökulttuuri on saavuttanut moniprofiilisuuden käsityön ja itsetekoisuuden jäädessä jalkoihin.

Pohdin tutkielmassani, miksi käyttäjät ovat rekisteröityneet saman verkkoyhteisön jäseneksi useammin kuin kerran, ja miten moniprofiilisuus on näkynyt Internetin historian eri vaiheissa. Etsin myös vastauksia siihen, mitä usealla käyttäjätilillä on oikeasti tehty, mitä termejä ilmiöstä on käytetty, ja miten ilmiötä on tutkittu. Tutkimukseni painottuu manuaalisesti luotuihin profiileihin, jotka on luotu yksi kerrallaan ajatuksen kanssa. Vastakohta tälle ovat ohjelmallisesti luodut profiilit, joita luodaan massoittain jopa tuhansia kerrallaan.

Tarkka tutkimuskysymys on:

TK1: Minkälainen historia moniprofiilisuudella verkkoyhteisöissä on

Tämän alle tulee tarkentavia kysymyksiä:

TK2: Mitä moniprofiilisuus tarkoittaa kirjallisuudessa ja mitä termejä siitä on käytetty

TK3: Miksi ja miten käyttäjät ovat luoneet monia profiileita verkkoyhteisöihin

TK4: Mitä monella profiililla on tehty verkkoyhteisöissä eri aikakausina

Lisäksi toisesta käyttämästäni tutkimustavasta eli kirjallisuuskatsauksesta nousee teeman tutkimukseen liittyvä tutkimuskysymys:

TK5: Miten moniprofiilisuutta on tutkittu

Tarkentavat tutkimuskysymykset auttavat jakamaan kokonaisuuden helpommin käsiteltäviin osiin. TK2 selventää moniprofiilisuutta käsitteenä aiemman tutkimuksen kautta ja kerää yhteen moniprofiilisuuteen liitettyjä termejä. TK3 ja TK4 ovat osin päällekkäisiä, mutta syy luomiseen (miksi) voi olla hyvinkin eri kuin mitä luodulla oikeasti tehdään (mitä). Tämä näkyy kirjallisuuskatsauksen tueksi tehdyssä kyselytutkimuksessa (kts. luku 5.1). TK5 on erillisenä, koska moniprofiilisuutta on tutkittu monin eri metodein ja usein toisen aiheen sivutuotteena. Tutkielmani esittelee osan näistä tutkimuksista.

Internetin historian eri vaiheet käsitellään tutkielmassani pääosin vuosikymmenten mukaan luvussa 4. 1970- ja 1980-luvuilla oli sähköpostilistoja ja hajautettuja viestijärjestelmiä, jotka vaativat modeemiyhteyden tiettyyn palvelimeen. 1990-luvulla Internet alkoi yleistyä nopeasti ja erilaisia verkkoyhteisöjä syntyi mm. IRC:n avulla. WWW toi mahdollisuuden luoda visuaalisempia yhteisöjä ja hyödyntää kuvia, videoita ja ääntä helpommin profiilin ilmentämisessä. 2000-luvulla erilaiset verkkoyhteisöt alkoivat olla arkipäivää Internet-yhteyksien ollessa kaikkien ulottuvilla. Samalla alkoi syntyä monia erilaisia sosiaalisen median palveluita. 2010-luku taas on tuonut sosiaalisen median ja verkkoyhteisöt kaikkialle kännyköiden avulla. Enää ei istuta kotona odottamassa modeemiyhteyden syntymistä, vaan omat pienet ja suuret verkkoyhteisöt löytyvät lähes joka maailmankolkassa kännykästä riippumatta paikasta ja ajasta.

Monen profiilin käytöstä löytyy kirjallisuudesta paljon esimerkkejä 1980-luvulta saakka. Lappalainen (2002, s. 14) toteaa, että vaikka tutkimuksen varsinainen "kohde voi olla saavutettamattomissa [sic], siitä on jäänyt jälkiä kohteisiin". Kirjallisuudessa esiintyneistä verkkoyhteisöistä useat ovat lakanneet olemasta, ja vielä useammassa ei ole vanhoja tietoja käyttäjistä ja keskusteluista jäljellä vuosikymmenten takaa. Lappalaisen mainitsema jälki löytyy juuri kirjallisuudesta. Monet esimerkit kirjallisuudessa ovat luonteeltaan anekdoottisia ja sivuhuomioita muun tutkimuksen joukossa, varsinkin ennen 2000-lukua. Muutamia tutkimuksia monen profiilin käytöstä on, kuten Bowker (2001) ja Leavitt (2015), mutta niissäkin pääpaino on usein ollut muussa verkkoidentiteetin tutkimuksessa (kts. luku 2). Viime vuosina on julkaistu paljon tietokoneella luoduista lisäprofiileista ja niiden tunnistamisesta, mutta yksittäisten käyttäjien monen profiilin käytöstä ei ole kovin kattavaa tutkimusta. Moniprofiilisuus on kuitenkin kirjallisuuden ja käytännön kokemuksen perusteella edelleen yleinen ilmiö eri verkkoyhteisöissä. Sosiaalisen median yleistyessä on monelle esimerkiksi tullut tarve erottaa työ- ja vapaa-ajan keskustelupiirit toisistaan. Toisaalta lisäprofiilit ovat nykyään suosiossa roskapostien levittäjien joukossa (Cao, Sirivianos, Yang & Pregueiro, 2012), koska niiden avulla saadaan linkit leviämään tehokkaasti ja

nopeasti. Lisäprofiileja hyödynnetään myös sivustoilla, joissa käyttäjät voivat arvioida tuotteita ja palveluita, jotta arvioiden keskiarvo pysyisi hyvänä. Näitä lisäprofiileita saatetaan luoda pienimuotoisesti käsityönä, kun esimerkiksi yksittäinen ravintola haluaa parantaa arvioitaan luomalla hyviä arvosanoja antavia lisäprofiileja.

Kerään moniprofiilisuuden historiaa tutkielmaan kirjallisuudesta, ja samalla käyn kevyesti läpi, miten moniprofiilisuutta ja valeprofiileja on ylipäättään tutkittu (tutkimuskysymys 5). Tutkielma ei mene syvälle eri tutkimusmenetelmien käyttöön tai teoreettiseen taustaan käytetyssä kirjallisuudessa. Se kerää kuitenkin yhteen käytettyjä lähestymistapoja, sekä ilmiöstä käytettyjä termejä. Suuri osa moniprofiilisuutta koskevasta tiedosta on laadullista ja anekdoottien muodossa, ja samaa tapausta voidaan lainata useammassakin artikkelissa ja kirjassa (kts. tässä s. 38 ”Strange case of electronic lover”). Viime vuosikymmenen aikana tutkimus on muuttunut määrällisempään suuntaan laadullisen tutkimuksen kuvailevista tavoista, ja painopiste valekäyttäjien tunnistamiseen koneellisesti. Tämä mukailee moniprofiilisuuden kehitystä teollisempaan suuntaan.

Kirjallinen aineisto historiaosuudessa koostuu suurelta osin eri aikoina julkaistuista tieteellisistä artikkeleista. Osa artikkeleista on vapaasti saatavissa, osa taas Jyväskylän yliopiston kirjaston järjestelmien kautta hankittavissa. Kirjamuodossa oleva aineisto on hankittu osittain samoin tavoin, ja osittain fyysisinä kappaleina. Aineistoa hain mm. Jyväskylän yliopiston kirjaston ja sen tarjoamien aineistopalvelujen kautta, sekä Google Scholarin avulla. Käytettyjä hakutermejä on ollut kymmeniä, joista lisää luvussa 6. Hakutermin laajuus heijastaa moniprofiilisuuden määrittelemisen vaikeutta, koska vakiintunutta terminologiaa ei ole. Moniprofiilisuuden monipuolisuudesta kertoo jotain se, että siitä on keskusteltu usean alan julkaisuissa. Julkaisuja on mm. seuraavilta aloilta: laadullinen tutkimus (Bowker, 2001), sosiologia (Cavanagh, 2007), tietojenkäsittely (Gross & Churchill, 2007), psykologia (Matikainen, 2006), ja viestintä (Walther & Parks, 2002). Aineiston käsittelen pääosin sen julkaisuvuoden mukaan. Joissain lainatuissa lähteissä kerätään yhteen vuosien tutkimus, joka on voinut tapahtua eri vuosikymmenenä kuin itse tutkimuksen julkaisu. Kaikissa lähteissäni ei selkeästi eritellä vuosilukuja, joten tasa-arvon vuoksi käytän julkaisuvuotta, ellei lähteen omalla aineistonkeruuvuodella ole suurta merkitystä.

Laadullinen lähestymistapa on valittu historiaosuuteen, koska suuri osa saatavilla olevasta tiedosta on laadullista. Aineistossani olevan tiedon määrä ja laatu myös vaihtelee. Lappalainen (2002) erottelee historian tutkimuksessa traditiolähteet (miten asiat ovat kirjoittajan mielestä olleet aiemmin), esittävät lähteet (kirjoittajan siinä hetkessä tehdyt havainnot) ja jäänteenuontoiset lähteet (esimerkiksi kauppakuitti). Tämän tutkielman lähteistä löytyy kaikkia kolmea. Traditiolähteet, kuten Turkle (1997a), selittävät muiden ajatuksia. Esittävät lähteet, kuten van Gelder (1991), ovat havainnoineet verkkoyhteisöjen toimintaa. Jäänteenuontoisissa lähteissä, esim. Sveningsson (2001), annetaan suoraan pätkiä yhteisön keskusteluista.

Suuri osa tämän tutkielman vanhemmista lähteistä on toissijaisia, eli lähteeksi mainitussa tekstissä kerrotaan, mitä joku toinen on sanonut tai tehnyt.

Ensikäden tietoa ei ole juuri saatavilla jokaisesta verkkoyhteisöstä, eikä ainakaan olemassa olevilla resursseilla etsittävässä. Suominen (2015) toteaa ensikäden tietojen puutteen olevan yleinen ongelma Internetin historiaa tutkiessa. Tarkkojen yksityiskohtien sijaan tarinallinen kerronta onkin tärkeässä osassa tutkielmaani.

Joissain aineiston teksteissä kerrotaan yksityiskohtaiset taustatiedot, mutta suurimmassa osassa monen profiilin käyttö mainitaan yhdellä lauseella ilman sen enempää analysointia. Lisäksi tieto voi olla vääristynyt (Lappalainen, 2002) tutkijan tehdessä tulkintoja materiaalistaan tai selostaessa asiaa, jota ei täysin ymmärrä. Aineistosta löytämäni tieto on usein tapaustutkimuksen muodossa, jossa yksi henkilö kertoo omasta verkkoelämästään tutkijan välityksellä, tai tutkija käsittelee yhden yhteisön yhtä lisäprofiilitapausta. Määrällisiä menetelmiä ja tilastoja olen käyttänyt historiallista aineistoa käsitellessäni silloin, kun se on ollut luontevaa ja mahdollista. Viime vuosikymmenen aikana määrälliset menetelmät moniprofiilisuuteen liittyvien ilmiöiden tutkimisessa ovat yleistyneet. Historiantutkimusten tarkastelussa pidetään usein tärkeänä yksityiskohtia eli nimiä ja vuosilukuja tarinan kertomisen sijaan (Suominen, 2015). Aineistostani löytyy nimimerkkejä, mutta ei usein vuosia tai päivämääriä.

1.4 Fark.com ja siellä tekemäni kyselyt moniprofiilisuudesta

Kirjallisuuden lisäksi tutkielmassani hyödynnetään Fark.com:n käyttäjille tekemieni kyselyjen tuloksia (luku 4.4 ja 4.6). Fark.com on 1999 perustettu uutisia eri lähteistä keräävä sivusto, jossa voidaan keskustella uutisista ja muista käyttäjien haluamista aiheista. Käyttäjille tehdyt kyselyt tuovat selkeät esimerkit lisäprofiilien käytöstä, ja auttaa vastaamaan kysymyksiin TK3: Miksi ja miten käyttäjät ovat luoneet monia profiileita verkkoyhteisöihin ja TK4: Mitä monella profiililla on tehty verkkoyhteisöissä eri aikakausina.

Toteutin kyselyn ensimmäisen kerran kesäkuussa 2009, ja uusin sen lähes identtisenä marraskuussa 2019. Vain muutamia sanavalintoja muutin uudessa kyselyssä selkeämmäksi. Kyselyjen tuloksista on havaittavissa yhteisön muutos, mutta myös eroja monen profiilin käytössä. Kyselyvastausten analyysissä hyödynnetään Alasuutarin (2012, s. 97–110) esittelemää juonirakenneanalyysiä. Vastauksista pyritään löytämään tarina ja sen juoni: Miksi lisäprofiilit on alun perin luotu, miten ne on luotu, ja mitä niillä oikeasti tehdään. Nämä juonet ja juonenkäänteet tyypitellään abstraktilla tasolla ja niistä yritetään löytää samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Tarkoituksena ei ole mennä tekstin rakenteeseen varsinaisesti sisään (kts. Alasuutari, 2012), koska vastaajien tarinat ovat usean eri kysymyksen vastauksissa ja eri järjestyksissä. Varsinainen sisältö on tärkeämpää. Juonirakenneanalyysi auttaa löytämään yhteneväisyyksiä joukosta samankaltaisia aineistoja. Analyysissä hyödynnän myös grounded theory -metodia. Siinä tutkimuskohde ja -menodit valitaan ensin, ja teoria muodostuu analyysivaiheessa (Flick, 2009). Analyysissä lähestytään tietoa tulkinnan ja koodauksen avulla. Sisältöä tiivistetään poistamalla epäolennaisuuksia ja yleistämällä (Flick, 2009).

Osittaista etnografista lähestymistapaa tulee omien Fark.com:ia koskevien koke-
musteni ja tietojeni hyödyntämisestä analyysivaiheessa.

Fark.com valikoitui tutkittavaksi verkkoyhteisöksi, koska se on minulle
tuttu ennestään. Olen ollut sen jäsen vuodesta 2001, mutta aktiivisin olen ollut
yhteisössä 2002–2008. Yhteisön toiminta ja kulttuuri on siis myös tuttu, eikä nii-
hin tutustuminen vienyt aikaa tai resursseja. Lisäksi Fark.com:ssa on aina ollut
yleisesti tiedossa olevia moniprofiilisiä käyttäjiä, ja he ovat olleet osa yhteisön
kulttuuria (kts. luku 4.4.4).

Fark.com on uutisaggregaattori, eli uutisia eri lähteistä yhdistelevä sivusto.
Varsinaisten uutisten lisäksi sivustolla on linkkejä kaikenlaisiin ajankohtaisiin ai-
heisiin, ja osa linkeistä on vain käyttäjien keskustelun mahdollistamiseksi. Jokai-
sella linkillä on oma otsikkonsa, minkä lisäksi niihin liittyy jonkinlainen aihetun-
niste sen mukaan, millainen linkki on kyseessä. Kaikkiin linkeihin liittyy olen-
naisena osana kommentointiosio viestiketjun muodossa. Viestiketjuja pääsee lu-
kemaan kuka tahansa, mutta viestien lähettämiseksi käyttäjien pitää rekisteröi-
tyä. Kaikki keskustelu ja kommunikointi sivuston ylläpidon viestejä lukuun ot-
tamatta käydään viestiketjuissa. Rekisteröinnin jälkeen käyttäjät saavat itselleen
käyttäjäprofiilisivun, johon he voivat laittaa tietoja itsestään (kts. luku 2.1). Sekä
käyttäjäprofiilisivua että viestejä voidaan muokata muutamalla HTML-koodin
muotoilulla tai nykyään erillisillä toimintopainikkeilla, ja niihin voi lisätä kuvia
ja videoita tekstin lisäksi.

Sivustolla on useita ylläpitäjiä, jotka valitsevat käyttäjien lähettämistä lin-
keistä parhaat etusivulle. Samalla ylläpitäjät huolehtivat sivun toiminnasta. Eril-
liset moderaattorit huolehtivat siitä, että käyttäjät eivät riko sääntöjä. Sääntöjen
rikkomisesta seuraa eri pituisia rangaistuksia, kuten keskustelukieltoja, rikkeen
ja sen uusimistiheyden mukaan. Viestejä saatetaan myös poistaa ketjuista. Suurin
osa säännöistä on määritelty Fark.com:n omalla FAQ-sivulla, mutta moderaatto-
rit ja ylläpitäjät saavat käyttää omaa harkintaansa varsinkin rajatapauksissa.
Fark.com:n pääasiallinen kieli on englanti, mutta muiden kielten käyttöä ei ole
erikseen kielletty.

Lähes kaikki linkit Fark.com:ssa ovat tulleet sen käyttäjiltä. Muutama linkki
kuukaudessa on sponsoroitu, eli ne ovat maksettuja. Lisäksi ylläpito saattaa li-
sätä omia linkkejään, kuten sivuston omistajan uuteen blogikirjoitukseen. Pääsi-
vulla näkyvät vain ylläpitäjien valitsemat linkit, joita on noin 50–70 päivässä. Nii-
den määrä vaihtelee lähetettyjen linkkien laadun mukaan. Muutamalle aiheelle,
kuten politiikalle, on oma välilehtensä. Maksavat käyttäjät näkevät kaikki sivus-
tolle lähetetyt linkit, ja heille on varattu oma keskustelualueensa. He maksavat
viisi Yhdysvaltain dollaria kuukaudessa tästä oikeudesta. Näitä maksavia käyt-
täjiä oli kesäkuussa 2009 noin 5 000 kappaletta, joista noin 1 000 lähettää viestejä
aktiivisesti. Rekisteröityneiden käyttäjien kokonaismäärä oli noin 500 000, joista
100 000 on aktiivisia. Uniikkeja IP-osoitteita Fark.com:ssa vieraili kuukausittain
noin 3,5 miljoonaa vuonna 2009. Näiden joukossa on ollut muun muassa amerik-
kalaiset uutiskanavat CNN ja Fox News. 2019 uniikkeja IP-osoitteita oli edelleen
yli 3 miljoonaa kuukaudessa.

Itse kysely koostui kummallakin kerralla 32 kysymyksestä. Aivan ensimmäisenä vastaajat joutuivat valitsemaan onko heillä useampi profiili Fark.com:ssa. Tämän jälkeen heidät ohjattiin pitkään tai lyhyeen kysymyssarjaan. Pitkään sarjaan saivat vastata usean profiilin omistajat. Lyhyt kysymyssarja koostui kahdeksasta kysymyksestä, joka sisälsi mm. demografisia tietoja ja käyttäjän mielipiteitä moniprofiilisuudesta. Pitkä sarja sisälsi näiden lisäksi kysymyksiä profiilien käytöstä, kuten mitä usealla profiililla oikeasti tehdään ja onko profiileilla taustahistoria. Kysymykset olivat lähes samat 2009 ja 2019. Muutaman kysymyksen sanavalintoja oli täsmennetty uudessa kyselyssä, koska ne olivat aiheuttaneet pientä sekaannusta. Vastaajat eivät olleet lukeneet ohjeita tai kysymyksiä tarkkaan. Kysymykset kummaltakin vuodelta löytyvät liitteistä 1 (2009) ja 2 (2019).

Kysymykset koostuivat pääosin monivalintaisista kysymyksistä. Niiden vastauksia sai täsmentää halutusti avoimessa tekstikentässä. Joukossa oli myös avokysymyksiä. Kaikki kysymykset ja vastaukset olivat englanniksi, joten kyse-lystä nousseet esimerkit annetaan sekä suomeksi että englanniksi.

Kysymyksissä ja vastauksissa esiintyvä sana *alt* tarkoittaa lisäprofiilia. Fark.com:ssa *alteja* ovat kaikki muut kuin pääsääntöisesti käytössä oleva profiili. *Alt* tulee todennäköisesti tässä sanoista ”*alternative account*” eli vaihtoehtoinen käyttäjätili, mutta termin historia Fark.com:ssa on tuntematon. Nykyään samaa termiä käytetään yhteisöviestinnän tutkimuksessa kuvaamaan vaihtoehtoisen näkökulman tarjoavaa sosiaalisen median tiliä (Oltmann, Cooper & Proferes, 2020).

Kyselytutkimus oli itsevalikoitunut verkkokysely (Miettinen & Vehkalahti, 2015) eli se oli halukkaiden Fark.com:n käyttäjien saatavilla ja vapaasti vastattavissa. Vastaajissa tapahtui valikoitumista (Miettinen & Vehkalahti, 2015), muun muassa koska kaikki Fark.com:n käyttäjät eivät ole kiinnostuneita ilmiöstä. Tämä tuli selväksi osasta vastauksistakin. Lisäksi valikoitumista tapahtui ajallisesti. Linkki kyselyyn oli käyttäjien nähtävillä Fark.com:n etusivulla vain suunnilleen vuorokauden ajan kahteen otteeseen kuukauden sisällä sekä 2009 että 2019. Vuorokausi määrittyi ajaksi, koska sen ajan kaikki linkit ovat Fark.com:n etusivulla ilman ylläpidon toimenpiteitä. Toisto kuukauden sisään toi linkille mahdollisesti uutta yleisöä. Itse kyselysivusto oli auki linkkien julkaisun välisen ajan ja muutamana päivänä toisen kerran jälkeen.

Kaikkien vastausten suhteen joudun luottamaan vastaajien sanaan. Esimerkiksi tietoja käyttäjäprofiilisivujen laajuudesta ei voida tarkistaa, koska useimmat eivät kertoneet käyttäjätunnustaan. Käyttäjäprofiilisivujen sisältö on myös saatanut muuttua jopa heti vastaamisen jälkeen.

Vastaajille kerrottiin kummankin kyselyn yhteydessä, mitä tutkimus koskee ja kuka sitä tekee. Heille myös selostettiin, miten kyselyn vastauksia käytetään, eli että niitä hyödynnetään tässä tutkielmassa. Kaikkea tietoa luvattiin samalla käsitellä tietoturvallisesti ja mahdollisimman anonyymisti. Vanhemmasta 2009 kyselystä on tätä kirjoittaessa pitkä aika, eli ei voida olettaa kaikkien vastanneiden muistavan koko kyselyä tai antamiaan tietoja. Voi siis olla, että osaa annetuista tiedoista ei kerrota enää nyt tai saatettaisiin jopa kertoa jotain

tarkemmin. Huonosti ohjeistettuna en 2009 kysynyt erikseen lupaa sanatarkkoihin lainauksiin, minkä takia en kysynyt sitä myöskään 2019. Vastaukset esitetään siis tiivistettyinä käännöksinä.

Vastauksista käy selkeästi paikoin ilmi tarve anonyymiyteen. Näiden seikkojen takia kummankin kyselyn vastauksia käsitellään niin anonyymillä tasolla kuin pystytään ja on järkevää ottaen huomioon tutkimuksen tarkoituksen. Esimerkit materiaalista ja muu analyysi on anonymisoitu, eli käyttäjien antamat nimet ja muut tunnisteet on vaihdettu tai poistettu. Jos vastauksesta käy selkeästi ilmi tarve suurempaan anonyymiyteen, ei vastausta ole lainattu suoraan esimerkkinä, vaan sen sisältö on selostettu muuten anonyymiys huomioon ottaen. Muutama analyysissä esiintyvä nimi kuuluu yleisesti Fark.com:ssa tiedossa olevalle lisäprofiilille, joiden taustalla toimivia henkilöitä ei kerrota.

2 PROFIILIN OLEMUS JA VERKKOIDENTITEETTI

Jotta voidaan tutkia moniprofiilisuutta, pitää ymmärtää mitä profiililla tarkoitetaan. Kun käyttäjä tulee verkkoyhteisöön, pitää hänelle luoda olemus eli profiili. Profiilin avulla sekä verkkoyhteisön tekninen alusta että muut käyttäjät tunnistavat käyttäjän. Yksinkertaisimmillaan profiili voi olla verkkopalvelun automaattisesti luoma käyttäjätunnus, joka vaihtuu jokaisen kirjoitetun viestin myötä ja johon ei ole liitetty muita tietoja kuin käyttäjän IP-osoite, jos sitäkään. Profiilin osat viittaavat aina johonkin käyttäjän ominaisuuteen. Uusi lisäprofiili voidaan luoda esimerkiksi rekisteröimällä uusi käyttäjätili, muuttamalla kirjoitustyyli ja lisäämällä kirjoitusvirheitä (Campbell, Fletcher & Greenhill, 2002). Campbell ym. (2002) tosin puhuvat käyttäjätunnuksen vaihtamisesta, eivätkä ota huomioon, että verkkoyhteisön tekninen alusta voi luoda käyttäjätunnuksesta riippumattoman tunnusteen käyttäjätilille. Pelkkä käyttäjätunnuksen vaihto ei siis aina luo automaattisesti uutta profiilia. Syvemmälle lisäprofiilien luomiseen mennessä lojaliteetit ja niiden mukana sosiaaliset suhteet vaihtuvat, ja ajattelutapa muuttuu (Campbell ym., 2002).

Profiili verkkoyhteisössä voi koostua erilaisista osista, jotka voidaan karkeasti jakaa aktiivisiin, passiivisiin ja automaattisiin (kts. esim. Matikainen, 2006). Facebookiin käännettynä esimerkkinä aktiivinen profiilin osa on käyttäjän nimi, joka ei aina ole hänen oikea nimensä. Passiivisen osan esimerkki on kirjoitustyyli ja tiettyihin viestiketjuihin vastaaminen. Automaattinen osa puolestaan Facebookissa on päivämäärä, jolloin käyttäjä liittyi palveluun, joka näkyy mm. ryhmien ylläpitäjille. Lisää esimerkkejä osista luvuissa 2.1, 2.2 ja 2.3. Goffman (1971) jakaa itsestä kerrotut ominaisuudet ja annetut vaikutelmat hallittuihin ja hallitsemattomiin sen mukaan, miten niihin voi itse vaikuttaa. Julkisivu, kuten puhetapa ja vaatteet, voi olla tietoinen tai tiedostamaton valinta (Goffman, 1971). Jotkut profiilin osista verkkoyhteisössä ovat käyttäjän itse määrittämiä ja luomia (aktiivinen), ja joitain hän ei luo tietoisesti (passiivinen). Näihin osiin hän voi kuitenkin vaikuttaa itse tavalla tai toisella. Jotkut profiilin osat tulevat automaattisesti Internetiin ja verkkoyhteisöön liityttäessä (automaattinen), ja käyttäjä ei voi kuin kuvainnollisesti hyväksyä ne. Profiilin osien sisältämiä tietoja voidaan käyttää lisäprofiilien ja moniprofiilisten käyttäjien tunnistamiseen eri menetelmin.

Pearson (2009, s. 2) kirjoittaa, että "suurin osa virtuaalista itseä ja sen paikkaa yhteisössä koskevasta tiedosta annetaan tarkoituksellisesti". Tämä tarkoituksellisesti annettu tieto sisältää kaikki profiilin aktiiviset osat ja osittain myös passiiviset osat. Jokainen käyttäjä tuskin jatkuvasti tiedostaa, miten esimerkiksi keskustelujen aihe vaikuttaa omaan profiiliinsa muiden näkökannalta. Van Koks-wijk (2008) jatkaa, että profiili voidaan luoda myös alitajuisesti tai kopioimalla ominaisuuksia verkon ulkopuolelta. Arpon (2005) mukaan keskeinen lähde toisten käyttäjien profiilien tulkinnassa on viestien sisällöt. Näistä sisällöistä tehdään tulkintoja mm. toisten käyttäjien puhetavoista ja käyttäjien välisistä suhteista. Donath (1998) taas ajattelee jokaisen viestin olevan itsestä kertomista. Usenetin, sähköpostiin suurelta perustuvan verkkoyhteisöalustan, viesteissä on mukana

näkyvillä mm. lähettäjän sähköpostiosoite ja IP-osoite (automaattisia, sähköpostiosoite mahdollisesti aktiivisesti luotu). Viestin loppuun voidaan lisätä allekirjoitusosio, jonka käyttäjä saa vapaaehtoisesti itse luoda haluamallaan tavalla (aktiivinen). (Donath, 1998)

Seuraavassa esittelen joitain verkkoyhteisöissä ilmeneviä profiilin osia. Lista ei ole kata kaikkia mahdollisia profiilin rakentamiseen käytettäviä osia, koska jokaisessa verkkoyhteisössä on omat uniikit piirteensä. Käytännön esimerkit tulevat omasta Fark.com:n käyttäjäprofiilistani sellaisena kuin se oli 5.5.2020 muille käyttäjille näkyvillä (kuvio 2 seuraavalla sivulla).

FARK.com Everything you touch is covered in GERMS. Try Ads-Free Fark

It's Not News, It's Fark

Fark TotalFark **myFark** About/FARQ Contests **Store (new!)** Contact Us Mobile

Public Recent **5**

View a user's profile: Login: Normal view

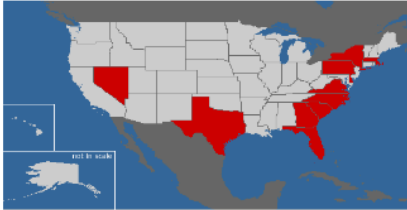

Profile:

Login: **wepsi** (UltraFark) **1** **4** **TOTAL FARK** (What's TotalFark?) **BAREFARK** **OH FARK**
 Fark account number: 4414 **6**
 Account created: 2001-06-12 (approx.) (18 years ago)
 Submitted links approved: 9
 Name: Wepsi
 Location: Finland
 Website: <http://www.wepsi.com/>
 Twitter: [wepsi](#) **2**

Bio:
 Living in Southern Finland. I'm a student and a freelancer, when boyfriend, www, computer games, IRC or movies don't attract my attention too much.
 And yes, I'm a woman. Interested in all things social media, writing and graphic design.

Thesis
 I'm currently writing the last words to my thesis about alts in Fark, again.

I like to travel **3**

KUVIO 2 Käyttäjäprofiilisivu Fark.com:ssa

2.1 Aktiiviset profiilin osat

Käyttäjäprofiilisivu - Jotkin verkkoyhteisöt tarjoavat jäsenilleen mahdollisuuden luoda laajan käyttäjäprofiilisivun. Tämä profiilisivu (kuvio 2) sisältää

tekstejä, kuvia, videoita ja linkkejä, jotka käyttäjä katsoo itselleen tärkeiksi ja kuvaavan itseään. Joissain verkkopalveluissa profiilisivuilla on myös tilastotietoja, kuten käyttäjän tilin rekisteröitymispäivämäärä ja linkki viimeimpiin kommentteihin.

Käyttäjätunnus - Käyttäjätunnus (kuvio 2, 1) on tärkein verkkoidentiteetin osa. Sitä käytetään usein käyttäjän ainoana nimenä yhteisössä. Käyttäjätunnus on useimmissa verkkoyhteisöissä käyttäjän itse valitsema. Joskus valitaan käytetään paljon aikaa ja harkintaa, joskus se valitaan satunnaisesti. Samaa käyttäjätunnusta voidaan käyttää myös muissa verkkoyhteisöissä, jolloin se vahvistaa entisestään siihen liitettyä verkkoidentiteettiä.

Itsestä kertominen - Käyttäjä (kuvio 2, 2) valitsee itse, kuinka paljon ja mitä kertoo itsestään muille yhteisön jäsenille. Hän valitsee myös tietoisesti, kuinka rehellinen on ja koska jättää jotain mainitsematta.

Kuvien/videoiden lisääminen - Kuvien lisääminen (kuvio 2, 3) liittyy osittain itsestä kertomiseen. Käyttäjä voi laittaa oman kuvansa profiiliin ja lisätä keskusteluihin kuvia omasta elämästään. Jotkut käyttäjät eivät koskaan laita valokuvia yhteisön nähtäville. Toiset taas voivat kommunikoida melkein pelkästään meemien, liikkuvien kuvien ja muunlaisten, toisten tekemien kuvien avulla.

Viestien sisältö - Tämä koskee viestien varsinaisen sisältösubstantsin lisäksi rakennetta ja kielenkäyttöä. Kokenut käyttäjä osaa rakentaa viestinsä yhteisön standardien mukaiseksi niin, että muut käyttäjät sen ymmärtävät helposti ja oikein

Maine - Joissain verkkoyhteisöissä käyttäjät voivat kerätä itselleen mainepisteitä esimerkiksi kirjoittamalla kommentteja, joista muut pitävät. Nämä pisteet voivat kerääntyä yhteen käyttäjän tilille, tai ne voivat koskea vain yhtä tiettyä kommenttia, jolloin verkkopalvelu ei välttämättä laita niitä muistiin.

Rooli - Käyttäjälle saattaa muodostua ajan kuluessa erilaisia rooleja yhteisössä. Ne voivat olla formaaleja kuten esimerkiksi moderaattori, tai epäformaa-leja kuten trolli tai yhteishengen kasvattaja.

Status - Status (kuvio 2, 4) ei ole sidottu rooliin. Status voi olla verkkoyhteisössä esimerkiksi maksava käyttäjä tai pitkäaikainen käyttäjä. Joissain yhteisöissä annetaan statusmerkki uusille käyttäjille ja innokkaille keskustelunaloittajille.

2.2 Passiiviset profiilin osat

Viestinnällinen aktiivisuus yhteisössä - Aktiivisuus kattaa viestien ajankohdan ja tiheyden (kuvio 2, 5). Paljon kommentoiva käyttäjä tunnetaan yhteisössä todennäköisesti hyvin. Harvoin kommentoiva taas voi olla vain nimi ruudulla. Keskellä yötä keskusteleva käyttäjä voi vaikuttaa erilaiselta kuin virka-aikaan keskusteleva. Jotkut käyttäjät voivat olla paikalla vain viikonloppuisin tai kerran kuussa.

Kommenttien tyyli - Viestien kirjoitustyyli vaikuttaa verkkoyhteisöissä paljon verkkoidentiteetin muodostumiseen. Nuorekasta kieltä käyttävä vaikuttaa

nuorelta, ja yhteisön sanonnat tunteva yhteisön jäseneltä. Kirjakieltä ja sivistys-sanoja täynnä oleva viesti voi tuntua aikuiselta tai tärkeilevältä. Kommenttien tyyliä vaihtamalla on helppo vaihtaa verkkoidentiteetistä toiseen.

Keskustelujen aihe - Käyttäjä osallistuu luonnollisesti itseään kiinnostaviin keskusteluihin. Kiinnostuksen kohteidensa lisäksi käyttäjä saattaa paljastaa oman tietämyksensä, eli onko hän aiheen asiantuntija vai vasta-alkaja.

Suhde muihin käyttäjiin - Osa identiteettiä on, miten ihminen käyttäytyy toisten seurassa. Verkossa tämä voi vielä korostua, koska ryhmäytyminen, klikkiytyminen ja muiden huomioimatta jättäminen on helppoa. Käyttäjä voi jopa estää toisen käyttäjän toimintojen näkymisen itselleen.

2.3 Automaattiset profiilin osat

Verkkopalvelun luoma tunniste - Monet verkkopalvelut luovat rekisteröityneille käyttäjilleen jonkinlaisen tunnistein, jolla järjestelmä tunnistaa käyttäjän, vaikka tämän käyttäjätunnus vaihtuisi (kuvio 2, 6). Jotkin yhteisöt näyttävät tämän julkisesti käyttäjätunnuksen vieressä, osalla se on vain järjestelmän sisällä käytössä ja piilotettuna peruskäyttäjältä.

IP-osoite - IP-osoite on numerosarja, joka erottelee käyttäjät heidän Internet-yhteytensä mukaan. Verkkopalvelut käyttävät sitä käyttäjien seurantaan. IP-osoite ei kuitenkaan välttämättä yksilöi käyttäjiä, vaan esimerkiksi samassa asunnossa asuvilla voi olla sama IP-osoite, koska he käyttävät samaa yhteyttä. Internet-yhteys voidaan myös kierrättää toisen palvelimen kautta, jolloin IP-osoitekin muuttuu.

Kuvio 2 sivulla 20 on käyttäjäprofiilisivu sivustolla Fark.com. Siitä näkee, että käyttäjän tunnus sivustolla on wepsi (kohta 1). Hän kertoo mm. asuvansa Suomessa ja olevansa opiskelija, ja tekevänsä tutkielmaa "alteista" eli lisäprofiileista (2). Profiilisivulle on lisätty karttoja kertomaan matkustelusta (3). Profiilisivun ylälaudassa on useampi status-merkki (4). Ne kertovat käyttäjän omistavan maksaville jäsenille kuuluvan sähköpostiosoitteen, hänen olevan maksava jäsen sekä lisäsisällön että mainosten poiston suhteen, ja hänen lahjoittaneen tietyn summan rahaa sivuston ollessa vaikeuksissa. Toiselta välilehdeltä näkisi käyttäjän uusimpia aktiviteetteja sivustolla (5). Numerosarja kertoo, kuinka mones rekisteröitynyt käyttäjä yhteisössä hän oli (6).

Esimerkissä käyttäjällä on tarkkaan valittu käyttäjätunnus ja sille luotu yksityiskohtainen, kuvilla ja muulla tiedolla täytetty käyttäjäprofiilisivu, jonka kautta pääsee käsiksi käyttäjän vanhoihin kommentteihin ja näkee hänen sosiaaliset suhteensa yhteisössä. Käyttäjällä voi olla sama verkkoidentiteetti ja sen tunnisteet käytössä useassa verkkoyhteisössä. Tunnettu esimerkki edellä esitetyn Fark.com:n käyttäjäprofiilisivun lisäksi tällaisesta laajasta profiilista on Facebookin tarjoama käyttäjäprofiilisivu. Puhun tässä profiileista ja käyttäjäprofiilisivuista. Profiili on tutkielmani aiheen mukainen käyttäjän yleinen ilmentymä verkkoyhteisössä. Käyttäjäprofiilisivu taas on erillinen sivu, joka kokoaa tietoja

käyttäjistä yhteen. Käyttäjäprofiilisivulla olevat tiedot ovat vain pieni osa käyttäjän varsinaista profiilia.

Edellä mainitun kaltaisissa käyttäjäprofiilisivuissa on usein perustietoa kuten nimi, ikä ja asuinpaikka (Boyd & Ellison, 2007). Niihin voidaan liittää myös profiilikuva ja palvelusta riippuen muutakin tietoa. (Boyd & Ellison, 2007). Vaikka käyttäjä voi itse valita käyttäjäprofiilin sisällön (tekstit, kuvat, videot jne.), antaa sosiaalisen median palvelu tai muu verkkoyhteisön tekninen alusta Marwickin (2005) mukaan silti perusrakenteen, joka pakottaa käyttäjän esittäytymään niin kuin palvelu haluaa. Jotkin kohdat ovat pakollisia vastata, ja toisiin ei taas voi laittaa kuin tietynlaista sisältöä. Käytännössä käyttäjä kertoo mieltymyksistään ja kulutustavoistaan. (Marwick, 2005) Mitä enemmän tietoa käyttäjän on pakko kertoa itsestään, sitä suurempi vaiva on rakentaa yhteisöön lisäprofiileja (Donith, 1999). Jotkut profiilit rakennetaan huolella ja tarkkaan pitkäaikaiseen käyttöön. Toisinaan taas käyttäjä vain kokeilee ilman sen tarkempaa suunnitelmaa tai rakentamista (Wallace, 1999), kertakäyttöisesti. Mitä pidempään käyttäjä on ollut verkkoyhteisön jäsen, sitä enemmän tietoa on hänen käyttäjäprofiilisivullaan (Vargo & Matsubara, 2018).

Toisenlainen esimerkki profiileista on /b/-verkkoyhteisössä, jossa lähes kaikki käyttäjät kulkevat nimellä *anonymous eli tuntematon*. Alle 10% käyttäjistä kertoo minkäänlaisia tunnisteita itsestään, ja suurin osa näistäkin on vitsejä, viittaavat alkuperäiseen ketjun aloittajaan tai ovat jaettuja käyttäjätunnuksia (Bernstein ym., 2011). Käyttäjän tavat keskustella, esimerkiksi sanavalinnat, luovat käyttäjän profiilia, mutta käyttäjätunnuksen vaihtuessa muut eivät tiedä, onko kyseessä sama käyttäjä vai valeprofiili. /b/:ssä kokeneet käyttäjät tunnistavat toisensa mm. sanavalinnoista, ja tietoja varmistetaan pyytämällä kuva kirjoittajasta päivämäärän ja kellonajan kanssa (Bernstein ym., 2011). IRC:n käyttäjätunnusta pidetään yksilön ja tämän fyysisten ominaisuuksien edustajana (Roberts ym., 2005), koska usein se on ainoa selkeästi näkyvillä oleva profiilin osa. Käyttäjätunnuksen vaihto IRC:ssä voi kertoa myös mielialan vaihdosta (Roberts ym., 2005).

Joissain verkkoyhteisöissä voi kerätä mainetta joko olemalla aktiivinen yhteisön jäsen tai kirjoittamalla kommentteja, joista muut käyttäjät pitävät. Vargo ja Matsubara (2018) kertovat, että maineen määrään vaikuttaa yhteisön jäsenyyden pituus, ja sitä kautta myös tietous yhteisön odotuksista ja toiminnasta. Saman tutkimuksen mukaan käyttäjäprofiilisivulla olevat tiedot eivät vaikuta maineeseen (Vargo & Matsubara, 2018). Verkkoyhteisöissä yleensä katsotaan muiden käyttäjien kommentteja ja muuta esille paljon tuotettua toimintaa, ja vähemmän linkin tai kahden takana olevia käyttäjäprofiilisivuja.

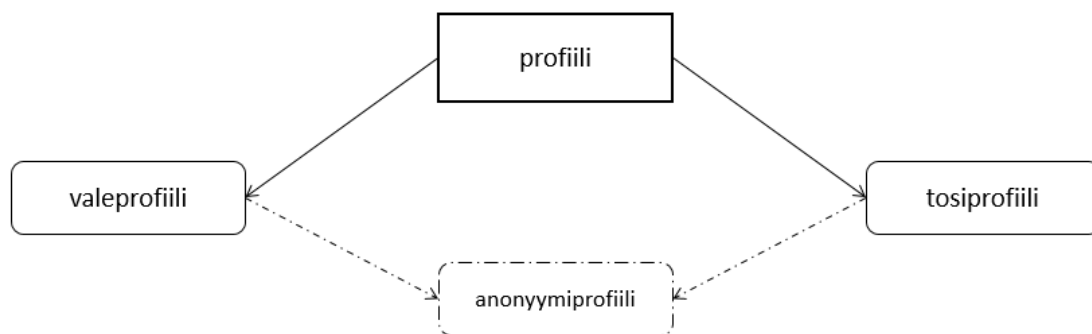
2.4 Tosiprofiili ja valeprofiili

Profiilin eri osat voivat perustua totuuteen vaihtelevissa määrin. Mitä enemmän käyttäjä voi itse vaikuttaa profiilinsa eri osiin, sitä kauempana osa voi olla totuudesta. Totuus on tässä oikeaan elämään perustuva, ei-valheellinen tieto. Käyttäjät

voi esimerkiksi näyttää vain Internetistä otettuja kauniiden mallien kuvia omina kuvinaan. Sitä vastoin verkkoyhteisön alustan automaattisesti luoma tunniste voi olla mahdoton väärentää.

Erotankin profiili-käsitteen alle *valeprofiilin* ja *tosiprofiilin* (kuvio 3). Tosiprofiili kuvaa tai pyrkii kuvaamaan käyttäjän ominaisuuksia totuudenmukaisesti. Jotain voidaan jättää kertomatta, mutta annettu tieto on totta. Käyttäjä voi näyttää oikean valokuvansa tai rajata sen niin, että vain osa kasvoista on näkyvissä. Valeprofiili taas on enemmän tai vähemmän valetta. Osa tiedoista voi olla totuudenmukaisia, eli esimerkiksi kirjoitusten aihe voi olla oikeasti käyttäjää kiinnostava. Käyttäjä voi kuitenkin valehdella nimestään, asuinpaikastaan ja käyttää toisen ihmisen valokuvia. Valeprofiili voi olla myös täysin valheellinen, eli kaikki, mikä voidaan muuntaa pois totuudesta, on muunnettu. Valeprofiilin omistaminen ei suoraan tarkoita, että käyttäjällä on toinenkin profiili yhteisössä. Sama koskee tosiprofiilia.

KUVIO 3 Profiili, valeprofiili, tosiprofiili ja anonyymiprofiili

Käyttäjä keksii valeprofiilin aktiivisiin osiin valheellista tietoa. Passiivisiakin osia hän voi pyrkiä muuttamaan, esimerkiksi esittäessään toista oikeaa ihmistä. Profiilia rakennetaan usein viittaamalla kehoon (esimerkiksi kuvien avulla), vaikka verkossa ei kehoa ole (Matikainen, 2006). Valeprofiileihin voidaan sisällyttää esimerkiksi valheellisia ja oikeitakin kuvia halutun profiilin rakentamiseksi.

Kuviossa 3 on myös *anonyymiprofiili*. Se on joko vale- tai tosiprofiilia hyödyntämällä rakennettu profiili, joka ei kerro käyttäjästä paljon. Käyttäjä haluaa pysyä mahdollisimman tunnistamattomana. Rakennettu ei ole välttämättä oikea sana, koska käyttäjä yksinkertaisesti voi vain olla paljastamatta itsestään mitään, mitä ei ole pakko kertoa yhteisön teknisen alustan takia. Pakollisetkin, ei-automattiset tiedot voivat olla valheellisia. Anonyymiys tässä tutkielmassa tarkoittaa, että kohde ei ole tunnistettavissa muiden kohteiden joukosta kohteesta saatavilla olevien tietojen avulla (Pfitzmann & Hansen, 2010).

Anonyymiprofiilissa vältellään varsinkin aktiivisen osan paljastavia puolia. Käyttäjä ei tietenkään kerro itsestään, mutta myös käyttäjätunnus voidaan esimerkiksi valita neutraaliksi ja käyttäjäprofiili jättää mahdollisimman tyhjäksi. Eräässä yhteisössä tarjottiin satunnaisesti luotu käyttäjätunnus ja -kuva, jos käyttäjä ei halunnut antaa yhteisölle omia tietojaan tai jättää profiiliaan tyhjäksi (Vargo & Matsubara, 2018). Passiivisiin osiin anonyymiprofiili voi pyrkiä vaikuttamaan, jos oikeasti haluaa pysyä tuntemattomana. Käyttäjä voi vaihtaa

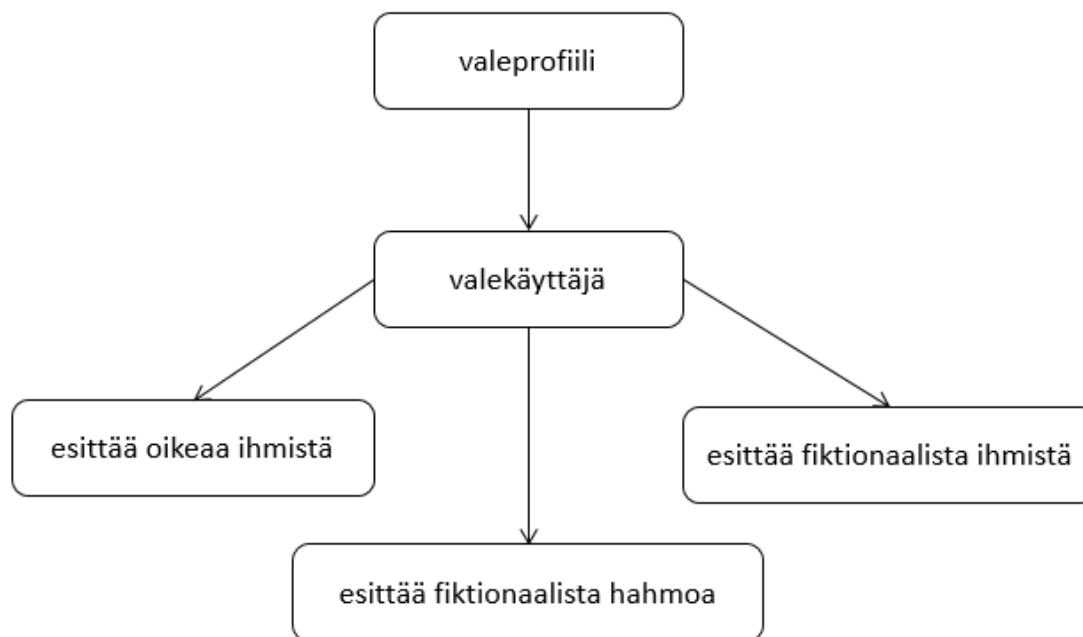
kirjoitustyyliään ja keskustella eri ihmisten kanssa kuin toisilla profiileillaan. Donathin (1998) mukaan verkkoyhteisöllä on usein oma kieli (tapa puhua, sanasto). Tämän käyttäminen tai käyttämättä jättäminen voi paljastaa anonyyminä pysyttelevästä käyttäjästä jotain (Donath, 1998). Verkossa anonyymiyys on kuitenkin normaalia. Samoin oletetaan, että muut käyttäjät valehtelevat (Drouin, Miller, Wele & Hernandez, 2016) tai jättävät ainakin jotain kertomatta.

Automaattisiin profiilin osiin profiilin anonyymiyys ei vaikuta, ellei esimerkiksi sähköpostiosoite ole muiden käyttäjien näkyvissä kuten Usenetissä. Tällöin hän saattaa valita osoitteen, josta hän ei ole tunnistettavissa. Anonyymiyys yhteisössä vapauttaa käyttäjän käyttäytymistä (Wallace, 1999). Anonyyminä voi leikkiä identiteetillään, kysyä tyhmiä tai tehdä jotain aivan päinvastaista kuin tunnettuna käyttäjänä (Wallace, 1999).

Tosiprofiili taas kertoo käyttäjästä anonyymiprofiilia enemmän ja totuudenmukaisemmin. Aktiivisissa osissa hän ei valehtele ja passiivisissa ei yritä peitellä itseään. Marwick (2005) määrittelee *authentic profile* -käsitteen, eli suomeksi tosiprofiilin, olevan profiili, joka sisältää vain aitoa tietoa. *Authentic ironic profile* (suom. ironinen tosiprofiili) on hänen mukaansa muuten tosi, mutta sen jokin ominaisuus kuten kuva, nimi tai ikä on tarkoituksella ja yleisöllekin selkeästi väärin. Kuva ja nimi voi olla lainattu esimerkiksi tv-hahmolta. (Marwick, 2005) Tämä olisi siis lähellä anonyymia profiilia tai valeprofiilia. Vaikka valeprofiileja voi käyttää satiiriin (Ferrari, 2020), tuskin kaikkia yhdeltä ominaisuudeltaan muutettuja profiileja on tarkoitettu ironisiksi.

Jako valeprofiilin ja tosiprofiilin välillä on hankala. Vain käyttäjä itse voi tietää, koska hänen antamansa tiedot ja tapa käyttäytyä menevät valheen puolelle. Raja anonyymiprofiilin kohdalla on myös veteen piirretty viiva. Miten paljon käyttäjän pitää kertoa itsestään, jotta hän ei ole anonyymi? Muiden käyttäjien oletetaan valehtelevan tavalla tai toisella itsestään verkossa lähes aina, mutta kaikki eivät tunnusta itse valehtelevansa (Drouin ym., 2016).

Valeprofiilin äärimuoto on *valekäyttäjät* (kuvio 4 seuraavalla sivulla). Suurin ero tavalliseen valeprofiiliin ehkä on, että valekäyttäjät esittää hyvin tarkoituksellisesti ja kokonaisvaltaisesti muuta kuin on. Valeprofiililla käyttäjä voi taas valehdella vain osasta ominaisuuksistaan. Valekäyttäjän profiilin osat viittaavat kokonaiseen käyttäjään tai hahmoon, mutta osien tiedot ovat valheellisia. Valekäyttäjät esittää toista käyttäjää, joka voi olla oikea ihminen (identiteettivarkaus tai profiilin kaappaus), fiktionaalinen ihminen (huijaus tai huijauksen tukena) tai selkeästi fiktionaalinen hahmo (roolipeli papu-hahmona) (kuvio 4).

KUVIO 4 Valekäyttäjien jaottelu

Valekäyttäjän ylläpito voi olla henkisesti raskasta (O'Brien, 1998), koska se vaatii jatkuvaa valehtelua. Valekäyttäjän takana oleva käyttäjä voi joutua keskustelemaan itselleen vieraista aiheista outoihin kellonaikoihin pitääkseen kulissia yllä.

Valekäyttäjää voidaan luoda myös ohjelmallisesti. Van Kokswijk (2008) pohtii, voiko ohjelmallisesti luotu valeprofiili olla oikeasti tietokoneen hallitsema. Taustalla on kuitenkin aina ihmisen tekemää koodia ja näppäimenpainalluksia, eli jonkun pitää tehdä päätökset, joiden perusteella valeprofiili luodaan.

2.5 Profiilista identiteettiin

Edellinen alaluku käsitteli profiilia verkkoyhteisössä. Profiilin takana on käyttäjä, joka tässä luvussa oletetaan ihmiseksi. Käyttäjällä eli tässä tapauksessa ihmisellä on identiteetti. Yksi hyvä identiteetin määritelmä on, että se on henkilön ominaisuusarvojen joukko, joka erottaa henkilön muista henkilöistä (Pfitzmann & Hansen, 2010). Ominaisuusarvot sisältävät ominaisuudet ja niiden arvot, eli "hiusten väri" ja "ruskea". Digitaalinen identiteetti on taas ne ominaisuudet ja arvot, joihin pääsee teknologian kautta käsiksi. Tosin määritelmän alun perin tehneet eivät pidä erotusta fyysisen ja digitaalisen välillä hyödyllisenä. (Pfitzmann & Hansen, 2010) Tästä määritelmästä kuitenkin seuraa, että *verkkoidentiteetti* on henkilön ominaisuusarvojen joukko verkossa. Verkkoidentiteetti sisältää käyttäjän ominaisuudet verkossa tapahtuvaan kommunikointiin liittyen. Nämä ominaisuudet voivat olla psykologisia ja fyysisiä, mutta myös sosiologian alle kuuluvia rooleja ja ihmissuhteita, sekä kaikkea muuta, joka määrittää ihmisen.

Kuten profiili, voi verkkoidentiteetilläkin olla eri totuusasteita, jotka näkyvät kuviossa 5. *Valeidentiteetti* on nimensä mukaisesti valheellinen. Käyttäjä

tahallaan valehtelee identiteetistään ja esittää olevansa muuta kuin on. Tosi-identiteetti tarkoittaa puolestaan, että käyttäjä ei tahallisesti ja tietoisesti johda muita harhaan kertoessaan itsestään. Hän saattaa jättää kertomatta jotain halutessaan olla anonyymi, mutta hän ei keksi muuta tietoa tilalle. Oikeassa elämässä jakoa vale- ja tosi-identiteettiin on vaikea tehdä identiteetin jokaisella osa-alueella, joten jako on lähinnä teoreettinen ja yksinkertaistettu. Internetiä koskevassa tutkimuksessa valeidentiteetti on usein valeprofiilin synonyymi.

KUVIO 5 Verkkoidentiteetti, valeidentiteetti ja tosi-identiteetti

Identiteetti koostuu siitä, miten näemme itsemme, miten haluamme muiden näkevän itsemme ja miten muut oikeasti näkevät meidät (Wood & Smith, 2005). Ma (2004) puhuu identiteetin tasapainosta. Millainen uskomme olevamme, ja toisaalta millaisena muut tiedostavat meidät ja vahvistavat meidän olevan. Tähän liittyy valeidentiteetin ja tosi-identiteetin käsitteet.

Valeidentiteetissä se, miten näemme itsemme ja miten haluamme muiden näkevän itsemme eroavat toisistaan. Haluamme muiden näkevän valheellisen version itsestämme, mistä aiheutuu vääristymä siihen, miten muut oikeasti näkevät meidät. Tosi-identiteetissä taas oma kuvamme ja muiden näkemä kuva itsestämme ovat lähellä toisiaan. Stone (1995) puhuu myös tosi-identiteetistä englanninkielisellä termillä true identity. Hänen mukaansa ihmiset kasvatetaan siihen, että jokaisella on yksi persoona ja sitä vastaa yksi fyysinen keho. Tälle perustuu hänen mukaansa jokaisen sosiaalinen olemus. (Stone, 1995)

Toisin kuin fyysisessä maailmassa, ihminen ei ole olemassa verkkoyhteisössä, ellei hän luo jonkinlaista verkkoidentiteettiä ja ilmennä sitä profiililla. Käyttäjän pitää tehdä olemisensa selväksi selkeillä rakentavilla toimilla (Boyd, 2008). Idea ja ajatusmalli käyttäjästä on tärkeämpi verkossa kuin tämän oikeat fyysiset ominaisuudet (Kollock & Smith, 1998). Verkossa olet, mitä kerrot olevasi. Tämä koskee myös valekäyttäjiä ja moniprofiilisia käyttäjiä. Fyysisessä maailmassa ihmisen ei tarvitse luoda itseään tarkoituksellisesti alkaessaan keskustella muiden kanssa. Muut havainnoivat hänen olemuksensa ja esimerkiksi hiusten värin ja puhutavan, kun hän saapuu paikalle ja alkaa keskustella. Tosin jos keskustelukumppani ei voi havainnoida hiusten väriä pipon takia, voi saatu vaikutelma olla erilainen (vrt. Goffman, 1971). Verkossa ihmisen pitää kirjautua sisään, tavalla tai toisella, jättäen jälkeensä profiilin palveluntarjoajan palvelimelle. Teknologia vaatii uniikin identiteetin - verkkoidentiteetin representaation eli profiilin - jotta käyttäjä voidaan tunnistaa (van Kokswijk, 2008). Kun käyttäjä haluaa keskustella muiden kanssa, pitää hänen valita, miten muut käyttäjät hänet tunnistavat. Apuna tunnistuksessa on usein käyttäjätunnus, eli profiilin osa. Profiilin ominaisuuksien kautta palveluntarjoaja, yhteisö sekä muut käyttäjät tunnistavat käyttäjän. Verkkoidentiteetillä ei ole fyysistä representaatiota. Toisaalta

verkossa oleva profiili tekee kaikista tasa-arvoisempia. Muut eivät näe sen omistajan fyysisiä ominaisuuksia (Rheingold, 1993), joten esimerkiksi rotusyrjintä on vaikeampaa.

Slater (1998) kirjoittaa hyvin: jos identiteetti on erillään kiinteistä, fyysisistä ominaisuuksista, rajoittuu olemassaolo vain saatavilla oleviin työkaluihin ja mielikuvitukseen. Jos verkkoyhteisö sallii kuvien lisäämisen viesteihin, niitä voi käyttää oman identiteetin tai profiilin ilmentämiseen. Jos yhteisö taas on tekstipohjainen, pitää käyttäjien opetella kuvailemaan muun muassa ulkonäköään, jos he sitä haluavat ilmentää yhteisössä. Toiset käyttäjät ovat hyvin tarkkoja siitä, millaisen kuvan antavat itsestään, ja toiset eivät taas ajattele asiaa tietoisesti olleenaan (Wallace, 1999). Toisaalta oikeanlaisen mielikuvan rakentamiseen voidaan käyttää paljonkin aikaa ja vaivaa, vaikka sitä ei myönnetä (Wallace, 1999). Kaikkiin ominaisuuksiin käyttäjät eivät voi itse kuitenkaan vaikuttaa, kuten luvussa 2.1 todettiin.

Voidaan myös pohtia, että jos käyttäjä ei osallistu yhteisön keskusteluun tai toimintaan, ja on vain sivustaseuraajana, onko hänellä verkkoidentiteettiä? Kirjautumista vaativia palveluita varten hänen on pitänyt "luoda itsensä", mutta lasjetaanko pelkkä pakollinen käyttäjätunnus ja muut tiedot verkkoidentiteetiksi, jos käyttäjä ei muuten ilmaise itseään? Tällainen käyttäjä ei välttämättä näy muille, eli hänellä ei ole näkyvää profiilia. Sivustaseuraavia ja ei-osallistuvia käyttäjiä kutsutaan englanniksi nimellä "lurker". Lurker eli *lukija* tai *piileskelijä* seuraa keskustelua, mutta ei itse osallistu aktiivisesti (Wallace, 1999).

Heinonen (2008) määrittelee virtuaalisen persoonan olevan käyttäjän luoma kuva tai hahmo itsestään. Hän jatkaa tämän sisältävän käyttäjän käyttäytymisen ja roolin yhteisössä (Heinonen, 2008). Käyttäytymiseen voidaan laskea tapa kirjoittaa ja vastaustiheys. Heinosen virtuaalinen persoona on siis hyvin lähellä tässä käyttämäni profiilin ja identiteetin määritelmää. Rooli voi Heinosen (2008) mukaan olla selkeä moderaattorin rooli, tai epävirallinen rooli, kuten yhteisön tukipylväs tai trolli. Matikainen (2006) kertoo, että verkkoidentiteetillä yleensä tarkoitetaan sosiaalista identiteettiä, vaikka se nimettäisiinkin persoonalliseksi (vain itseä koskevaksi) identiteetiksi. Sosiaalinen identiteetti rakennetaan ryhmien kautta, eli maailmaa kategorisoidaan erilaisiin ryhmiin ja sen jälkeen samaistutaan joihinkin niistä (Matikainen, 2006), kuten Heinosen määritelmässä edellä. Maailman muuttuessa, esimerkiksi ajan kuluessa tai ihmisten vaihtuessa, ryhmätkin vaihtuvat, jolloin sosiaalinen identiteetti pitää miettiä ja ehkä rakentaa uudelleen (Matikainen, 2006). Verkossa tämä näkyy hyvin verkkoyhteisöjen kasvaessa, hajaantuessa ja kuollessa. Jos viettää paljon aikaa yhdessä yhteisössä, voi käyttäjälle tulla identiteettikriisi yhteisön sulkeutuessa. Sosiaalisen ryhmänsä lisäksi hän saattaa menettää käyttäjäprofiilisivunsa ja vanhat keskustelut, joiden avulla hän on rakentanut omaa verkkoidentiteettiään.

Marwickin (2005) mukaan identiteetti ei muutu vain siksi, että se näytetään verkossa. Identiteetti ja verkkoidentiteetti ovat siis hänen mukaansa sama asia, toinen vain ilmenee verkossa. Van Kokswijkin (2008) mielestä verkkoidentiteetti on käyttäjän verkossa julkaistu persoonallisuus ja fyysinen kuvaus, ja näihin liitetty mahdollisuus improvisointiin. Verkkoidentiteetti luodaan päättämällä sen

ominaisuudet ja toteuttamalla ne (teknologian antamien mahdollisuuksien mukaan) (van Kokswijk, 2008). Wood ja Smith (2005) pitävät puolestaan kieltä verkkoidentiteetin perustana. Tämä ilmeisesti siksi, että verkko on vielä nykyäänkin kielestä ja kielenkäytöstä riippuvainen. Sosiaalinen media pyörii paljon tekstin ympärillä, ja videoissa puhe on usein tärkeässä osassa. Kuvissakin, varsinkin meemeissä, hyödynnetään paljon tekstiä. Lisää identiteetin määritelmiä voi lukea esim. Ma (2004).

Gleave, Welser, Lento ja Smith (2009) kirjoittavat sosiaalisten roolien sisältävän toistuvia käyttäytymismalleja ja sosiaalista toimintaa yhteisön jäsenten kanssa. Joskus käyttäjät myös nimeävät itsensä tiettyyn rooliin, mutta kaikkia rooleja ei yhteisön sisällä välttämättä edes tunnusteta, saati nimetä. Eri yhteisöissä voi olla samoja rooleja, mutta tarkka sisältö voi vaihtua. (Gleave ym., 2009) Ryhmässä voi olla esimerkiksi *Keskustelun aloittaja*, joka aloittaa nimensä mukaisesti viestiketjuja. Joissain yhteisöissä tämä rooli laittaa mielenkiintoisen linkin muille nähtäväksi ja kommentoitavaksi, toisissa hän kysyy paljon kysymyksiä. Myös trolli voi olla sosiaalinen rooli, jonka tietyt käyttäjät ottavat. Wallace (1999) määrittelee trollin olevan yhteisön sisäpiiriläinen, joka yrittää ärsyttää yhteisön uusia jäseniä. Wallacen trolli kertoo väärää faktoja, joihin uudet jäsenet tarttuvat korjatakseen ne. Papapicco ja Quatera (2019) taas sanovat, että trollaus on keskustelun aloittamista ja jatkamista negatiivissa kommentteilla, loukkauksilla ja provokaatiolla ainoana päämääränä keskustelun pidentäminen. Trollaajan viestit ovat vihasia, ja hän saa yleensä itse samantyyllisiä kommentteja takaisinpäin (Papapicco & Quatera, 2019).

Sosiaaliset roolit voivat vaihtua ajan tai ympäristön mukaan (Gleave ym., 2009), eli esimerkiksi lisäprofiileja hyödyntävä käyttäjä voi ottaa erilaisia rooleja vaihtaessaan käyttäjätunnusta. Gleaven ym. (2009) mukaan sosiaaliset roolit ovat hyödyksi verkkoyhteisön ylläpidossa, kun käyttäjiä voidaan hallita enemmän ryhminä ja toimintojen muoto yhteisössä yksinkertaistuu. Sosiaalisia rooleja tutkitaan sekä laadullisten että määrällisten menetelmien avulla. Jälkimmäiseen kuuluvat erilaiset verkostanalyysit ja ensimmäiseen muun muassa sisältöanalyysi. Jotkin roolit löydetään parhaiten menetelmiä yhdistelemällä. (Gleave ym., 2009)

Kuten edellä nostamistani esimerkeistä huomaa, on identiteetti verkossa ja profiili hyvin lähellä toisiaan. Identiteetti on puhuttanut jo ennen nykyisenkaltaisen Internetin ilmestymistä. Goffman (1971) kuvaa ihmisen identiteettiä teatterimetaphoran kautta. Takahuoneessa valmistaudutaan muiden näkemään esitykseen. Takahuone voi olla oma koti, oma huone tai jopa oma mieli. Siellä pohditaan, mitä halutaan näyttää ja miten halutaan näyttäytyä muille ihmisille, ja etsitään tätä varten sopivat rekvisiitat. Omaa esitystä voi myös harjoitella takahuoneen rauhassa muilta ja aikaa käyttäen. Näyttämönä puolestaan toimii sosiaalinen tilanne. Esitys tarkoittaa Goffmanin mukaan kaikkia yksilön muihin vaikuttamaan pyrkiviä toimintoja tietyssä tilaisuudessa. Jokainen ihminen esittää muille tilanteesta ja ihmissuhteista riippuvaa roolia. Goffman käytti esimerkkinään vanhanaikaisia illalliskutsuja. Isäntäväki valmistautuu ennen vieraiden tuloa, ja illan edetessä isännällä ja emännällä on omat roolinsa vieraista

huolehdittaessa. Kaikki edellä kuvattu voi tapahtua automaattisesti ihmisen sitä itse tiedostamatta. (Goffman, 1971)

Goffmanin metafora toimii myös verkkoyhteisöissä. Ennen yhteisöön astumisesta käyttäjä pohtii, minkälaisen kuvan haluaa muille itsestään välittää eli millaisen profiilin hän haluaa näyttää. Hänen pitää valita käyttäjätunnus ja mahdollisesti luoda käyttäjäprofiilisivu muiden tarkasteltavaksi riippuen verkkoyhteisön ominaisuuksista. Näyttämöksi tulevat verkkoyhteisön keskustelut ja muut yhteisön tilat, joissa ollaan tekemässä muiden käyttäjien kanssa. Monet verkkokulttuurin teoriat pitävät itsen esittämistä (eng. self-presentation) eli profiilin rakentamista hyvin vapaaehtoisena, toisin kuin Goffman (Cavanagh, 2007). Olen samoilla linjoilla kuin Goffman, eli ihmisen pitää aina luoda itsensä (profiilina) verkossa tavalla tai toisella.

Pearson (2009) muuntaa myös Goffmanin metaforaa sopivammaksi verkkoon. Pearson mieltää verkkokeskustelut lasista tehdyiksi makuuhuoneiksi. Ne eivät ole täysin yksityisiä, mutta eivät julkisiakaan. Keskustelutila on rajattu, mutta rajan (lasin) takana on näkyvissä muita keskustelun ulkopuolisia käyttäjiä. (Pearson, 2009) Aina ei voi tietää, kuka lukee yhteisön viestejä. Tämä liittyy osin myös verkkotutkimuksen etiikkaan. Verkossa oleville keskusteluilla on ajateltu olevan tietty lukijakunta, yleisö, vaikka keskustelut olisivatkin saatavilla ilman sisäänkirjautumista. Miten paljon siis keskustelusta voi paljastaa muille (McKee ja Porter, 2008)?

Marwickin (2005) mielestä Goffmanin näyttämönä sosiaalisessa mediassa toimii käyttäjäprofiilisivu, ja takahuoneena puolestaan sähköposti, yksityisviestit ja muu ei-julkinen toiminta. Tämä tulkinta on tehty ennen kuin Facebookin uutisvirran kaltaiset ominaisuudet olivat laajassa käytössä, eli käyttäjäprofiilisivun luonne näyttämönä lienee pienentynyt. Esiintyminen tapahtuu sosiaalisessa mediassa julkisten viestien kautta.

Goffman (1971) toteaa, että yksilö ei ole aina tietoinen antamistaan vaikutelmista, ja toisaalta saatu vaikutelma voi poiketa yksilön haluamasta. Yksilö ei voi hallita kaikkia antamiaan vaikutelmia, ja muiden luotettavuutta arvioidaan usein näiden epäsuorien ilmaisujen eli vaikutelmien avulla. Julkisivu eli yksilön vakioluonteinen viestintävälineistö, kuten puhetapa, voi olla tietoisesti tai tiedostamatta kehitetty. Vakiintuneilla rooleilla on myös vakiintuneet julkisivut, ja kun ottaa roolin, tulee julkisivu mukana. (Goffman 1971) Verkkoon käännettynä yhteisön ylläpitäjien oletetaan olevan kohteliaita kaikille, ja trollaajien oletetaan käyttävän provosoivaa puhetapaa.

Kirjallisuudessa valekäyttäjä, valeprofiili, valeidentiteetit ja lisäprofiili ovat verkkoyhteisöistä puhuttaessa usein käytännössä synonyymejä. Esimerkiksi Pappicco ja Quatero (2019) käyttävät sekaisin termejä valeidentiteetti ja valeprofiili tarkoittamaan samaa asiaa. Pyrin itse pitämään termit erillään edellisen määrittelyn mukaisesti, mutta aina se ei ole mahdollista. Käytän termiä lisäprofiili, jos tarkennusta ei ole saatavilla, koska se on neutraali. Kirjallisuus ei myös yleensä erottele, onko valeprofiilin tai valekäyttäjän takana olevalla ihmisellä yksi tai useampi käyttäjätili verkkoyhteisössä.

3 MONIPROFIILISUUDESTA

Moniprofiilisuus tarkoittaa siis, että käyttäjällä on enemmän kuin yksi käyttäjätili eli profiili verkkoyhteisössä. Nämä profiilit voivat olla edellä kuvattuja vale- tai tosiprofiileja, tai anonyymejä profiileja. Yksittäiset profiilit voivat olla sidoksissa yhteen tai moneen verkkoidentiteettiin ja sen alalajeihin vale- ja tosi-identiteettiin. Profiileja on joka tapauksessa enemmän kuin yksi yhtä käyttäjää kohti, ajallisesti joko täysin samaan aikaan tai peräkkäin käytössä.

Moniprofiilisen käyttäjän profiilit voidaan yleensä jakaa pääprofiiliin ja lisäprofiiliin. Monesta profiilista yksi saattaa tuntua käyttäjälle tärkeimmältä tai se voi vain saada ajallisesti eniten käyttöä. Ero profiilien välillä lähtee kuitenkin käyttäjästä itsestään. Edellinen luku kertoi yhteydestä ja samankaltaisuudesta profiilin ja identiteetin välillä. Stone (1995) esittää ajatuksen pääidentiteetistä, eräänlaisesta juuresta, josta kaikki lähtee liikkeelle. Hän jatkaa, että verkossa esiinnyttäen useilla erilaisilla identiteeteillä (Stone, 1995), eikä vain suoraan pääidentiteetillä. Stonen kirjoituksen pohjalta voisi ajatella, että on yksi pääidentiteetti, josta haarautuu vaihtuvia identiteettejä, eli pääprofiili ja lisäprofiilit. Stone (1995) erottaa myös erikseen monta identiteettiä yhdessä kehossa (dissosiativinen identiteettihäiriö), monta identiteettiä kehon ulkopuolella (lisäprofiilit) ja yksi identiteetti monessa kehossa (sosiaalinen kollektiivi). Kaksi ensimmäistä voivat esiintyä verkossa moniprofiilisuutena. Viimeinen eli sosiaalinen kollektiivi voisi esimerkiksi olla yksi moderaattorina toimiva käyttäjätili, johon kaikilla moderaattorina toimivilla on käyttöoikeus. Verkossa yhden ja monen raja katoaa (Turkle, 1997a).

Yksi moniprofiilisuuden alle kuuluva ilmiö on *profiilin vaihto* eli käyttäjä rekisteröi toisen profiilin ja jättää vanhan profiilin pois käytöstä. Vanha profiili saatetaan jopa poistaa verkkoyhteisöstä. Aivan puhdasta moniprofiilisuutta tämä ei ole, mikäli kyseessä on selkeä vaihto. Profiileja on silloin käytössä vain yksi kerrallaan. Vanha profiili voi kuitenkin jäädä osittain käyttöön. On myös oletettavaa, että muut käyttäjät muistavat vanhan profiilin. Uudella profiililla voidaan luoda itsensä uudelleen, ja vaihtaa tosiprofiilista valeprofiiliin tai toisin päin. Pääprofiilista voidaan vaihtaa hyväksi todettuun lisäprofiiliin, tai lisäprofiili vaihtaa toiseen. Vaihto ei siis aina koske vain pääprofiileita.

Profiilin vaihtoon voi olla useita syitä. Käyttäjä voi kokea ongelmaksi sen, ettei pysty vaihtamaan kuvaansa (de Souza & Preece, 2006), mikä moderneissa verkkoyhteisöissä ei yleensä ole rajoitettu. Jos käyttäjätunnukseen ei liity suuria tunnesiteitä tai sen profiilia ei ole rakennettu kattavaksi, vaihdetaan käyttäjätunnusta (eli profiilia) helposti, kun käyttäjä kokee tehneensä jotain häpeällistä (Heinonen, 2008). Eräs vaihtoon johtava syy voi olla profiilin keräämä maine, josta halutaan eroon.

Ghosh ja Dekhil (2009) kertovat artikkelissaan pilvipalvelusta, joka täyttää käyttäjän profiilin tiedot uudessa yhteisössä automaattisesti mahdollisuuksien mukaan. Tämä koskee mm. käyttäjäprofiilisivua, käyttäjätunnusta ja muita helposti kopioitavia tietoja. He tunnistavat tarpeen myös usealle profiilille samassa

yhteisössä, ja ehdottavat ratkaisua, jossa pilvipalvelu vaihtaa profiilin sisältöä käyttäjän toiveiden mukaan automaattisesti (Ghosh & Dekhil, 2009). Näin käyttäjän ei tarvitsisi luoda uutta profiilia jokaiseen verkkoyhteisöön ja tekniseen alustaan. Moniprofiilisuuskin hoituisi hyvin helposti.

Moniprofiilisuus saatetaan yhdistää mielenterveysongelmiin, erityisesti skitsofreniaan ja dissosiativiseen identiteettihäiriöön. Jälkimmäisessä persoonallisuus jakautuu moneksi, yleensä lapsuudentrauman seurauksena. Eräs valeskäyttäjiä merkitsevä termi on jopa lainattu mielenterveysongelmista kertovasta kirjasta (Douceur, 2002; kts. s. 48). Monen identiteetin käyttöä ei välttämättä pidetä normaalina, vaikka identiteetti muuttuu oikeassakin elämässä jatkuvasti ja vaihtuu kontekstista toiseen. On helpompaa käsitellä yhtä ihmistä yhtenä identiteettinä kuin monena, ja tämä jatkuu verkossakin. O'Brien (1998) liittääkin moniprofiilisuuden mielenterveysongelmiin ja teatteriin. Molemmissa identiteetin eri puolien esittäminen on normaalia.

Miehet esiintyvät naisina verkossa, koska saavat enemmän apua ja hyötyä irti yhteisöstä, väittää Wallace (1999). Bruckman (1992) mainitsee useammankin MUD:eja käyttäneen miehen, jotka esiintyvät satunnaisesti naisena saadakseen huomiota. Muut käyttäjät haluavat uskoa esitykseen, ja naisen esittäjät kokevat huonoa omaatuntoa paljastaessaan asian. Miehet esiintyvät useammin naisena kuin naiset miehinä (Wallace, 1999), mutta myös naisia esiintymässä miehenä löytyy (Bruckman, 1992). "Väärä" sukupuoli huomataan helpommin keskustelun jatkuessa (Heinonen, 2008). Tämä ajatus palautuu valeskäyttöön ylläpitämisen vaikeuteen jatkuvan valehtelun ja toisena olemisen takia.

Hine (2000) pohtii kirjassaan identiteeteillä leikkimistä eli moniprofiilisuuden leikkilisiä muotoja, kuten esimerkiksi Turkle (1997, kts. tässä luku 3.2) ne on esittänyt. Verkossa on vähän nonverbaalisia vihjeitä käytössä, mikä luo puitteet leikkiä identiteetillä (Kollock & Smith, 1998) ja tehdä kokeiluja profiileilla. Fyysisten ominaisuuksien ja nonverbaalisuuden puute ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että käyttäjä luo uuden erillisen verkkoidentiteetin itselleen (Whitley, 1997). Monet käyttäjät eivät erikseen ajattele, miten haluavat esiintyä, ja luo itseään tarkoituksellisesti. Verkossa voidaan liikkua myös itsenä sen enempää ajattelematta omaa olemistaan.

Nonverbaalisen ilmaisun ja identiteetistä kertovien vihjeiden rajoitettu määrä pakottaa luottamaan käyttäjän sanaan (Donath, 1998). Kaikki eivät moniprofiilisuudesta pidä, koska silloin ei aina tiedä, kenen kanssa oikeasti keskustele. Stone (1995) esittelee käsitteen *warrant*, suomeksi vakuus tai takaus. Se tarkoittaa verkkomaailmassa, että yhtä (abstraktia) käyttäjää eli mieltä/verkkoidentiteettiä kohti on yksi fyysinen keho olemassa jossain. Toisaalta yhtä kehoa kohden voi olla monta identiteettiä, joista vain yksi kerrallaan on näkyvässä. Aina kuitenkin on joku fyysinen olento vastuussa. (Stone, 1995)

Walther ja Parks (2002) jatkavat, että vakuus ei välttämättä ole binäärinen käsite vaan enemmän jatkumo. Vakuus voi siis osin olla olemassa tai olla olematta. Vakuuden määrään vaikuttaa käyttäjän kertomat tiedot itsestään ja käyttäjän yhteys muihin käyttäjiin, eli toisen yhteisön jäsenen ystävään luotetaan enemmän kuin tuntemattomaan. Tietojen kohdalla vakuutta lisää, jos ne ovat

vahvistettavissa. Mitä puolueettomampi lähde ja mitä tarkempaa tietoa, sen parempi. (Walther & Parks, 2002).

Hine (2000) päätyi pohdinnassaan leikkillisyydestä siihen tulokseen, että niin kauan kuin muiden keskustelijoiden aitous ei vaikuttanut keskusteluun, siihen ei puututtu. Käyttäjien vakuutta ei siis tarvinnut tarkistaa. Hinen (2000) tutkimissa viestiketjuissa ei hänen mukaansa ollut valeprofiileita tai muuta identiteetillä leikkimistä, mutta varmuutta ei ole, koska tätä ei tarkistettu.

Hyvä valekäyttäjä ei herätä epäilyjä käyttäytymisellään, vaan on kuin kuka tahansa muu (tosi)käyttäjä. Identiteetti vaatii sosialisatiota eli mm. normien ja käyttäytymisen oppimista, sanoo Whitley (1997), ja pohtii miten syvälle moniprofiilisuus voi oikeasti mennä. Kuinka moneen osaan käyttäjä voi jakaa itsensä ja miten uskottavia nämä ositetut profiilit ovat? Ajateltavissa on, että kiinnijäämistä välttelevät valekäyttäjät pyrkivät olemaan mahdollisimman uskottavia. He opettelevat käyttäytymään uskottavasti ja hankkivat vakuuksia. Valekäyttäjälle luodaan oma, uskottava historia ja sille hankitaan tukimateriaalia.

Moniprofiilisuus ei ole haitallista jokaisessa verkkoyhteisössä, mutta se on silti tärkeää tunnistaa ja tärkeää on suojautua sen haittavaikutuksilta (Campbell, Fletcher & Greenhill, 2009). Marwickin (2005) mielestä sosiaalisessa mediassa suositaan yhtä aitoa profiilia, toisin kuin muualla verkossa. Hänen mielestään käyttäjien rajoittaminen yhteen profiiliin ja kaikkien profiilien kohtelu samanarvoisena ei toimi kontekstuaalisessa maailmassa. Käyttäjillä on kuitenkin eri identiteetti esimerkiksi töissä ja perheen kesken. Moniprofiilisuuden kieltäminen tuo näkyvyyden ja valvonnan ongelmia. Moniprofiilisuus mahdollistaa erilaisten kaveripiirien syntyminen, koska jokaiselle piirille käyttäjä voi esiintyä erilaisella profiililla. (Marwick, 2005)

Ward (2011) filosofi kantilaiseksi sanomastaan näkökulmasta, että ihminen ja hänen identiteettinsä koostuu suunnitelmista, projektioista ja haluista. Verkossa olevassa elämässä nämä voivat olla aivan erilaisia kuin verkon ulkopuolella (Ward, 2011). Vaikka Wardin artikkeli ei käsittele suoraan moniprofiilisuutta, vaikka hän niin alussa lupaa (Ward, 2011 s. 2), voi hänen ajatuksiaan silti hyvin soveltaa monen profiilin ja valeprofiilien käyttöön. Valeprofiililla ja jokaisella lisäprofiililläkin voi olla omat suunnitelmansa ja halunsa, jolloin ne muodostavat oman identiteetin. Halu keskustella tietystä temasta pysyen anonyyminä laskettaneen jo suunnitelmaksi Wardin teorian mukaan.

Moniprofiilisuus liittyy myös yksityisyyden säätelyyn. Donath (1998) erottaa toisistaan kaupalliset palvelut ja johonkin organisaatioon liitetyt, pääosin sisäiset verkkoyhteisöpalvelut. Organisaatioiden palveluissa ei hänen mukaansa voi koskaan olla oikeasti anonyymi, kun taas kaupallisissa palveluissa usean profiilin luominen on helppoa (Donath, 1998). Organisaatiot käyttävät nykyään esimerkiksi Microsoftin Teams-sovellusta, joka mahdollistaa eriaikaisen ja eripaikaisen keskustelun verkossa organisaation jäsenten välillä. Teams on kuitenkin kytketty jokaisen käyttäjän osalta yhteen sähköpostiosoitteeseen ja yhteen profiiliin, jonka organisaatio on todentanut käyttäjälle kuuluvaksi. Kaupallisissa palveluissa, kuten Facebook, käyttäjä voi itse luoda uusia käyttäjätilejä sillä sähköpostiosoitteella kuin haluaa ja niillä tiedoilla kuin haluaa.

Donath (1998) yhdistää nimimerkkien käytön haluun pysyä anonyyminä häiriköintiä tai vertaistukea varten. Toisaalta hän myös ymmärtää, että vapaa-ajalle ja töihin voidaan tarvita eri profiilit (Donath, 1998). Töissä tai työnantajan verkossa ei voi keskustella kaikista aiheista. Stutzman ja Hartzog (2012) pohtivat, miten lisäprofiileilla voi säätää itsestä kertomisen määrää luomalla erilaisia profiileja eri yhteisön osille. Tätä he kutsuvat nimellä *multiple profile management*. Tutkijat erottivat myös erityyppisiä profiileja: *Pseudonyymit* eivät ole yhdistettävissä käyttäjänsä, *läpinäkyvä profiili* ei taas ole ollenkaan anonyymi, ja *käytännöllinen lisäprofiili* on näiden kahden välillä. (Stutzman & Hartzog, 2012)

Heinonen (2008) kertoo eri tavoista keksiä käyttäjätunnus verkkoyhteisöön (lempinimi, satunnainen sana tai huolella mietitty) ja hänen mukaansa moniprofiilisuus on vain yksi tapa keksiä käyttäjätunnus. Moniprofiilisen käyttäjän käyttäjätunnuksella ja sen taustalla ei siis ole väliä Heinosen mukaan. Hän ei siis ymmärrä täysin, mitä käyttäjätunnus ja sen ilmentämä profiili tarkoittavat, eikä koko ajatustapa auennut itselleni tekstiä lukiessa. Moniprofiilisen käyttäjän jokainen profiili voi olla tärkeä ja merkityksellinen, ja käyttäjätunnus voi olla valittu huolella.

Moniprofiilinen käyttäjä haluaa testata yhteisön ymmärrystä ja sietokykyä (Campbell ym., 2009; Campbell ym., 2002). Profiilin vaihtuessa saattavat mielipiteet, lojaliteetti ja kirjoitustyyli myös muuttua (Campbell ym., 2009). Valeprofiilin nimi voi olla hyvin lähellä toisen käyttäjän nimeä hämmennyksen aikaansaamiseksi (Campbell ym., 2009), tai nimi voi olla jopa sama, jolloin varastetaan toisen verkkoidentiteetti (Campbell ym., 2002).

4 MONIPROFIILISUUDEN HISTORIAA VERKKOYHTEISÖISSÄ

Moniprofiilisuus ei ole vain verkkoidentiteetin vaihtoa toiseen. Se voi olla tapa pysyä anonyyminä tai erottaa eri elämäalueet toisistaan. Yhdenlainen moniprofiilisuus ei lue pois muita, eli samalla käyttäjällä voi olla useampi syy ja useampi tapa käyttää montaa profiilia. Kaikilla käyttäjillä ei välttämättä ole tosi-profiilia yhteisössä, ja kääntäen, moniprofiilisuus ei vaadi valeprofiileja. Käyttäjällä voi siis olla vain tosi- tai valeprofiileja yhteisössä. Seuraavissa alaluvuissa esitellään useita kirjallisuudesta löytyviä esimerkkejä moniprofiilisuudesta ja teemaan liittyvää tutkimusta.

4.1 Alkuaikoja eli 1970- ja 1980-luvut

Eräänlainen sähköpostijärjestelmä luotiin jo 1960-luvulla, kun saman keskuskooneen käyttäjät halusivat jättää toisilleen viestejä (Rheingold, 1993). ARPANET:n eli modernin Internetin esi-isän yhdistäessä tietokoneita toisiinsa sähköpostia voitiin lähettää tietokoneelta toiselle, ja samalla syntyivät sähköpostilistat eli ensimmäiset verkkoyhteisöt, joita ei sidottu samaan fyysiseen paikkaan (Rheingold, 1993). Tällaiset järjestelmät olivat hyvin rajattuja pääsyoikeuksiltaan, joten lisäprofiilit tuskin olivat yleisiä. Todennäköistä on kuitenkin, että oli olemassa ylläpitäjien yhteinen sähköpostiosoite (ja profiili), johon he kaikki pääsivät käsiksi. Oletettavaa on myös, että ylläpitäjillä oli usein omat henkilökohtaiset osoitteensa.

1980-lukuun mennessä olivat ilmestyneet jo ensimmäiset MUD- ja BBS-järjestelmät, ja Usenet oli aloittanut toimintansa (Rheingold, 1993). Wallace (1999) määrittelee MUD:n olevan tekstipohjainen, pelimäinen virtuaalitodellisuus. BBS on keskustelupalstaohjelmisto, joka toimi millä tahansa tietokoneella. Muut tietokoneet voivat ottaa siihen yhteyden modeemin ja puhelinverkon välityksellä, ja niiden käyttäjät voivat lukea ja kirjoittaa viestejä. (Rheingold, 1993) Yksi tällaisista yhteisöistä oli Well, josta Rheingold (1993) kertoo kirjassaan. BBS-järjestelmät on jaettu yleensä alueisiin keskusteluaiheen mukaan (Wallace, 1999), joten samasta aiheesta kiinnostuneet ovat löytäneet toisensa helposti.

Wellin perustajat eivät halunneet kenenkään olevan anonyymi heidän yhteisössään, joten käyttäjätunnukset on Wellissä aina linkitetty käyttäjän oikeaan nimeen ja fyysiseen henkilöön (Rheingold, 1993). Käyttäjätunnusta käyttäjät saivat itse vaihtaa. Rheingold ei erikseen mainitse, miten linkitys oikeaan nimeen tehtiin tai miten käyttäjien henkilöllisyys todennettiin. Tuhansien käyttäjien (Rheingold, 1993) joukossa joku kuitenkin haluaa olla täysin anonyymi. 1980-luvulla verkon käyttö vaati lisäksi teknistä osaamista ja kiinnostusta, eli todennäköisesti joku pystyi olemaan Wellissä valeprofiililla kiertäen tunnistusmekanismiä. Well vaatii edelleenkin oikean nimen käyttöä palvelussaan (The Well, 2020).

1988 syntyi IRC eli Internet Relay Chat (Reid, 1991). Se mahdollisti reaaliaikaisen keskustelun anonyymisti verkon välityksellä. Käyttäjätunnus ja Internet-palveluntarjoajan tiedoista pääasiassa koostuva verkko-osoite ovat ainoat tiedot, jotka muut käyttäjät näkevät (Reid, 1991). Käyttäjätunnuksia on helppo vaihtaa IRC:ssä, vaikka moni pitääkin samaa tunnusta vuosikausia (Rheingold, 1993; Reid, 1991). Jotkin IRC-palvelimet antavat mahdollisuuden rekisteröidä käyttäjätunnuksen (Reid, 1991). Käyttäjille näkyvän verkko-osoitteen vaihtaminen IRC:ssä vaatii enemmän teknistä tietoa (Reid, 1991), mutta siihen löytyivät selkeät ohjeet. Käyttäjätunnuksen ja verkko-osoitteen vaihdolla kierretään usein ylläpitäjien kieltoja IRC:ssä (Reid, 1991). Tällaiset profiilinvaihtajat eivät pitäneet alkuperäistä profiiliaan kovin tärkeänä.

Elektronisen rakastajan kummallinen tapaus (The strange case of the electronic lover) on yksi tieteellisen kirjallisuuden tunnetuimpia ja lainatuimpia tapauskuvauksia valekäyttäjistä ja monen profiilin käytöstä. Alkuperäinen artikkeli julkaistiin 1985 (van Gelder, 1991), ja toisen, lähes identtisen version samoista tapahtumista esittää Stone (1995). Lisäksi van Gelderin artikkeliin ja sen kertomaan tarinaan viitataan monessa tekstissä (kts. Rheingold, 1993; Wallace, 1999; Bowker, 2001; van Kokswijk, 2008; Joinson & Dietz-Uhler, 2002; Cavanagh, 2007; Turkle, 1997a; O'Brien, 1998; McKee & Porter, 2008). Niiden kirjoittajat tuovat sen analysointiin omia näkökulmiaan. Rheingold (1993) pohtii sukupuolella leikkimistä van Gelderin artikkelin kontekstissa, samoin Bowker (2001). Joskus tarina on pelottelua skitsofreniasta (van Kokswijk, 2008), tai pohdintaa verkkoyhteisöjen käyttäytymisestä petoksen jälkeen (Joinson & Dietz-Uhler, 2002). Tarinan eettistä puolta pohtivat McKee ja Porter (2008), jotka tosin ymmärsivät van Gelderin roolin väärin nimeten hänet valekäyttäjän paljastajaksi.

Van Gelder (1991) kertoo, että 1980-luvun alussa amerikkalaisessa suuressa verkkoyhteisössä liikkui Joan, jonka monet tunsivat. Hän oli alle 30-vuotias neuropsykologi, joka oli vammautunut auto-onnettomuudessa eikä pystynyt puhumaan tai kävelemään. Verkossa puhekyvyn menetys ei haitannut, ja hän oli kuin kaikki muutkin yhteisön jäsenet. Verkon ulkopuolella hän osallistui konferensseihin, matkusteli ja meni naimisiin. Kukaan verkkoyhteisössä ei kuitenkaan tavannut häntä kasvokkain, paitsi Joanin ystävä Alex ja Joanin aviomies. Alex oli Joanin ystävä verkon ulkopuolelta, jonka Joan tutustutti muihin yhteisön jäseniin. Joanin aviomies vietti vain satunnaisesti aikaa yhteisössä. Parin vuoden keskustelujen jälkeen verkkoyhteisön jäsenet alkoivat epäillä Joanin tarinoita. Ne eivät aina sopineet yhteen hänen vammaisuutensa kanssa, ja muutenkin yksityiskohdat vaihtelivat. Jossain vaiheessa Alex luovutti ja kertoi keksineensä Joanin ja tämän aviomiehen. (van Gelder, 1991) Joan ja hänen aviomiehensä olivat valekäyttäjiä. Alex oli jotain vale- ja tosiprofiilin välillä, koska hän esitti itseään, mutta kuitenkin valehteli monesta asiasta.

Van Gelderin (1991) mukaan Alexin huijaus oli verkkoyhteisölle kova kohtaus. Sen jäsenet eivät enää luottaneet toisiinsa. Osa Joanin ystävistä jatkoi yhteydenpitoa Alexin kanssa, osa taas katkaisi välit. (van Gelder, 1991) Joillekin ystävistä Alex oli sama ihminen kuin Joan, ja ystävyysuhde Alexin kanssa jatkui (Stone, 1995).

Stonen (1995) versio tapahtumista on lähes identtinen van Gelderin selostuksen kanssa. Stone on vain muuttanut nimet, koska hänen versionsa ilmeisesti pohjautuu osittain muihin saman tapaisiin tapahtumiin. Näitä tapahtumia ei kuitenkaan eritellä. Stone kertoo kuitenkin lukeneensa yhteisön viestit Joaniin liittyen ja tavanneensa Alexin verkossa (Stone, 1995). Stonen kirjassa ei ole suoria lainauksia näistä viesteistä ja tapaamisista, kuten ei van Gelderin artikkelissaakaan. Lukijan pitää siis olla kirjoittajan selostuksen ja tulkinnan varassa. Moderni tutkija löytäisi varmasti uusia näkökulmia lukiessaan alkuperäiset viestiketjut.

Van Gelderin (1991) mukaan Alex rakensi Joanin selkeää identiteettiä. Joanilla oli yksityiskohtainen tausta, tarina vammautumisesta, ja hän kertoi muille sähköpostiosoitteensa ja puhelinnumeronsa. Joan tuki muita yhteisön jäseniä henkisesti ja rahallisesti, ja hän oli feministi, sosiaalinen ja rohkea. Joan oli myös biseksuaali ja hänellä oli useita seksuaalisia tapaamisia naisten kanssa verkon välityksellä. Hänen aviomiehensä ei kuulemma tästä välittänyt. (van Gelder, 1991) Systemaattisesti rakennettu valekäyttäjä oli suunnattu juuri kohteena olleelle verkkoyhteisölle, ja siitä oli tehty mielenkiintoinen. Valekäyttäjän vammaisuus kuitenkin varmisti, että Alex pystyi pitämään etäisyyttä muihin käyttäjiin, koska hänellä oli tekosyy olla tapaamatta heitä verkon ulkopuolella ja tekosyy pitää taukoja keskusteluissa. Moniprofiilisuus auttoi Alexia pitämään valetta yllä, koska hän pystyi tuomaan Joanin aviomiehen sekä itsensä Joanin tueksi.

Stone (1995) pohtii Alexin huijauksen motiiveja. Alkuperäinen sysäys Alexin huijaukselle oli, kun hän keskusteli verkossa anonyymisti, ja häntä luultiin naiseksi. Alexin mielestä hän sai enemmän huomiota ja parempia keskusteluja aikaan esittäessään naista. Joan esitteli Alexin yhteisöön ja kehui tätä maasta tai vaaseen. Alex koettiin kuitenkin tylsäksi, joten Joanilla oli parempi onni naisten kanssa. (Stone, 1995) Alexin oma tosiprofiili ei siis esiintynyt verkossa edukseen.

Whitley (1997) käyttää Joanin tarinaa esimerkkinä siitä, miten verkossa on vaikeaa pitää roolia ja valeprofiilia yllä. Alex paljastui, koska hän ei ollut uskottava vammaisen naisen muiden vammaisten naisten silmissä. Whitley ei ota huomioon, että joskus valeprofiilin esittämistä ominaisuuksista ei yhteisössä tiedetä mitään. Entä jos Alex ei olisi keskustellut vammaisten naisten kanssa? Olisiko hän jäänyt kiinni? Valeprofiilia on vaikea tunnistaa, jos ei ole vertailukohtaa. Lisäksi 1980-luvulla tuskin kovin moni oli edes törmännyt valeprofiileihin verkossa.

4.2 Internet kehittyi, 1990-luku

1990-luku toi mukanaan World Wide Webin (WWW), ja verkkoyhteisöt alkoivat hiljaksen siirtyä pelkästä tekstistä kuviin ja graafisempaan ilmeeseen. Wallacen (1999) mukaan omaa kotisivua tehdessä voidaan luoda verkkoidentiteetti, koska se on helppo ja halpa tapa kertoa itsestä. Kotisivusta tuli käyttäjäprofiilisivu. WWW tukee muita verkkoyhteisöihin liittyviä järjestelmiä (Kollock & Smith, 1998) mahdollistamalla mm. käyttäjien kotisivujen luonnin. Käyttäjä voi laittaa sivuilleen oman kuvansa ja elämäntarinansa, ja jakaa sivun linkkiä toisille sen

sijaan, että kertoisi itsestään kaikille erikseen. Tämä tosin helpottaa valeprofiilien kanssa elämistä puolin ja toisin. Valeprofiilin omistaja saattoi luoda kotisivun tukeakseen valeprofiilin tarinaa ja pitääkseen valeprofiilin tiedot muistissa. Toisaalta muut käyttäjät pystyivät tarkistamaan kotisivulta, pitävätkö valeprofiilin antamat tiedot paikkansa.

Verkkoyhteisöjen määrä alkoi kasvaa, kun vanhat BBS-palvelut alkoivat liittyä julkiseen Internetiin (Rheingold, 1993). Tällöin niihin oli helpompi liittyä, kun käyttäjän ei tarvinnut enää ottaa erikseen modeemiyhteyttä jokaiseen palveluun. WWW puolestaan toi graafisemman käyttöliittymän myös BBS-palveluihin. Well liittyi Internetiin 1992 (Rheingold, 1993), mutta käyttäjien henkilöllisyyden tarkistus jatkui edelleen.

USENETin, sähköpostilistojen ja IRC:n rinnalle syntyivät vain WWW:ssä toimivat keskusteluryhmät. Niiden toimintatapa on hyvin samanlainen kuin BBS:ssä, mutta ne ovat visuaalisempia. Viesteihin voidaan suoraan lisätä näkyviin kuvia ja myöhemmin videopätkiäkin. Käyttäjät voivat valita itselleen profiilikuvan, joka näkyy jokaisessa viestissä käyttäjätunnuksen vieressä. Nämä enteivät sosiaalisen median syntyä, ja ensimmäinen sosiaalisen median palveluksi katsottava sivusto sixdegrees.com avattiin 1997 (Boyd & Ellison, 2007).

Rheingold (1993) kertoo, että Ranskassa käytettiin 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alkupuolella Minitel-verkkoa, jonka avulla käyttäjät voivat keskustella keskenään kirjoittaen. Verkossa tarjottiin myös maksullista seksikeskustelua, jonka osallistujista osa oli valekäyttäjiä. Heihin kuului Denis, jolla oli säännöllinen työ seksikeskustelujen parissa. Hän loi keskusteluryhmään naispuolisia valekäyttäjiä ja keskusteli miesten kanssa esittäen näitä naisia. Näitä Denisin hallitsemia valekäyttäjiä saattoi olla viisikin kerralla aktiivisesti keskustelemassa. Denisin työnantaja veloitti käyttäjiä käyttöajan mukaan, joten työnantajalle valekäyttäjien luonti oli hyödyllistä. (Rheingold, 1993) Puhelinseksioperaattorit olivat siirtyneet nykyaikaan.

Muitakin sekalaisia mainintoja moniprofiilisuudesta löytyy. Bruckman (1992) kertoo käyttäjästä, jolla oli kolme eri hahmoa samassa MUD:ssa. Niitä vaihdettiin mielialan mukaan, ja jokaisella hahmolla oli erilainen kuvaus ulkonäöstä ja oma tapa käyttäytyä (Bruckman 1992). DuVal Smithin (1998) artikkelissa on maininta huonosti käyttäytyvästä käyttäjästä Mr Bunglesta, joka jouduttiin poistamaan yhteisöstä. Hän palasi valeprofiilin turvin ja esitti uutta käyttäjää, kunnes hän hakkeroi toisen käyttäjän tilin ja hänet poistettiin uudestaan (DuVal Smith, 1998). Dibbell (1998) kertoo samasta tarinasta pidemmän ja yksityiskohtaisemman version. Siitä selviää mm. miten Mr Bunglen takana oli useampi opiskelijapoika (Dibbell, 1998). Dibbellin kirja *”My Tiny Life”* (1998) kertoo elämästä yhdessä tietyssä MUD:ssa ja sisältää muutenkin seikkaperäisiä selostuksia monien profiilin käytöstä. Tässä MUD:ssa niitä käytettiin paljon irtosuhteisiin, roolipelaamiseen ja sukupuolella leikkimiseen. Esimerkiksi eräs pariskunta tapasi verkossa kummankin esiintyessä toisen sukupuolisena. Suhteen edetessä he vaihtoivat hahmoja ja sukupuolia useammankin kerran. Yksi käyttäjä halusi pysyvämmät profiilit ja hankki sähköpostiosoitteet lisäprofiileilleen, mikä vaati tavalliselta käyttäjältä vielä 1990-luvulla muiden ihmisten käyttämättömien

sähköpostiosoitteiden lainaamista. Dibbell kertoo itsekin moniprofiilisuudestaan ja trans-elämästään MUD:ssa sekä miten se vaikutti hänen verkon ulkopuoliseen elämäänsä. (Dibbell, 1998)

IRC kasvatti suosiotaan 1990-luvulla. Koska IRC on luonteeltaan hyvin anonyymi verrattuna moneen muuhun verkkoyhteisöalustaan, on monen profiilin käyttö siellä helppoa. Reid (1991) kertoo miehestä, joka usein vaihtaa verkkoidentiteettiään IRC:ssä. Hän haluaa omien sanojensa mukaan kokeilla olevansa jotain muuta kuin on ja hän haluaa olla uskottava siinä. Hän tekee päinvastoin kuin oikeasti tekisi, jotta ei jäisi kiinni. Mies tarkkailee muiden reaktioita, ja muuttaa omaa käyttäytymistään niiden mukaan. Hän on kokeillut myös naisena esiintymistä, mutta koki silloin olevansa vain seksiohjekti ja saavansa liikaa huomiota. (Reid, 1991) Kaikille ei siis sukupuolella leikkittely sovi verkossa.

Wallace (1999) esittelee termin *puppet*, suomeksi *nukke*, jota käytetään MUD-järjestelmissä. Käyttäjä ottaa toisen käyttäjän profiilin käyttöönsä hakke-roimalla, ja ikään kuin tekee tästä käsinuken. Käsinukke eli kopioitu käyttäjä tekee ja sanoo, mitä hallitseva käyttäjä kääkee aivan kuin normaali käyttäjätunnus normaalin käyttäjän alla. Samaan aikaan käsinukkea hallitseva voi keskustella omalla käyttäjätunnuksellaan normaalisti. (Wallace 1999) Kyseessä on eräänlainen identiteettivarkaus. DeVal Smith (1999) sanoo yksinkertaisemmin käsinuken tekävän mitä sen hallitsija sanoo. Käsinuken oikea omistaja ei voi kuin katsoa vierestä oman profiilinsa hyväksikäyttöä.

MUD:t ja niiden alalaji MOO (MUD, Object Oriented) pohjautuvat roolipeleihin, eli niissä profiileilla leikkiminen kuuluu asiaan. Kaikkia näitä kahta alustaa koskevia päätelmiä ei voi siis suoraan yleistää perinteisempiin verkkoyhteisöihin, joissa käyttäjien oletetaan olevan oma itsensä. IRC:ssä ei esimerkiksi luoda hahmoa kuten MUD:ssa, vaan profiilit pohjautuvat enemmän ihmissuhteisiin ja asemaan yhteisössä (Slater, 1998). Cavanagh (2007) pohtii samaa ja toteaa MUD:ien ja niistä johdettujen teorioiden olevan historiaa sosiaalisen median ja WWW:n aikana. Hänen mielestään verkko ei vaadi itsen monistamista ja moniprofiilisuutta. Toisaalta Cavanagh (2007) ei myöskään ymmärrä, miten joku voi olla aktiivinen jäsen ja erilaisessa roolissa eri verkkoyhteisöissä. Se on hänestä lähes mahdotonta, koska yhteisön jäsenyys vie aikaa ja vaivaa (Cavanagh, 2007). Cavanagh ei ota huomioon, että verkon ulkopuolellakin voi olla aktiivinen erilaisissa rooleissa aivan erilaisissa kulttuureissa, kuten esimerkiksi perheessä ja työpaikalla. Monen verkkoyhteisön perussäännöt ja perusolettamukset mm. verkkoyhteisön rakenteesta (aina on joku, joka valvoo käyttäytymistä) ovat lisäksi hyvin samanlaisia, eli uuden verkkoyhteisön elämän opettelu ei vie useimmissa tapauksissa aikaa.

Roberts ja Parks (1999) perustelivat tutkimustaan sukupuolen vaihdosta MOO-yhteisöissä sillä, että kunnon perustietoa asiasta ei ole olemassa. He selvittivät, miten yleistä sukupuolella leikkiminen on oikeasti MOO:ssa. Roolipelamiseen keskittyneessä MOO:ssa se oli yleisempää kuin vain keskusteluun tarkoitettussa, mutta sielläkin sukupuolella leikkijöiden osuus oli vain noin puolet vastaajista. (Roberts & Parks, 1999) Käytän termiä *leikkiminen* tyypillisemmän *vaihdon* sijaan, koska MOO:ssa on enemmän kuin kaksi perinteistä vaihtoehtoa

sukupuolelle, ja vaihto ei MOO:ssa tai muualla verkossa ole aina pysyvä. Sukupuolella leikkivät ovatkin kirjallisuuden perusteella MOO:ssa selkeästi moniprofiilisia, ja sitä koskevat päätelmät ja tutkimustulokset ovat ainakin tässä tapauksessa jonkin verran yleistettävissä muuhunkin moniprofiilisuuteen. Syitä sukupuolella leikkimiseen Roberts ja Parks (1999) tutkimissa yhteisöissä oli muun muassa häiriköinnin välttely, oman identiteetin eri puolien tutkiminen ja poliittinen kannanotto sukupuolten perinteisiä rooleja vastaan. Syyt olivat siis sekä käyttäjästä itsestään että yhteisöstä lähteviä. Roberts ja Parks (1999) eivät löytäneet suuria eroja sukupuolella leikkivien ja muiden käyttäjien välillä. Muiden tutkijoiden väitteet vaihtajien iästä tai oikeasta sukupuolesta eivät löytäneet heidän tutkimuksessaan vahvistusta, eivätkä olleet merkittäviä tekijöitä. Persoonallisuuden eri piirteetkään eivät olleet suuressa roolissa. Ainoastaan heteroseksuaalisen suuntautumisen ja vammattomuuden huomattiin vaikuttavan sukupuolella leikkimiseen selkeästi todennäköisyyttä vähentävästi. Aktiivisuus yhteisössä ja sen pitkäaikainen jäsenyys vaikuttivat puolestaan positiivisesti. (Roberts & Parks, 1999)

Kartoittaessaan LambaMOO:n ominaisuuksia, Schiano ja White (1998) päätyivät kysymään käyttäjiltä myös moniprofiilisuudesta. Schiano ja White mainitsevat mm. Turklen (1997a) raporttoimat profiilikokeilut, joita he eivät omasta mielestään löytäneet MOO:sta. Schianon ja Whiten (1998) LambdaMOO:ssa esiintyi moniprofiilisuutta, mutta keskimäärin alle puolella vastanneista oli useampi profiili ja kahden viikon seurantajaksolla alle 25 % käyttäjistä vaihtoi profiileja. Profiileja oli vastanneilla useimmiten kaksi, mutta joillain käyttäjillä niitä oli kymmeniä. Kokeneemmilla käyttäjillä oli enemmän profiileja, koska profiilit pysyvät yhteisössä, ellei niitä erikseen poisteta. (Schiano & White, 1998)

Schiano ja White (1998) erottivat artikkelissaan myös pääprofiilin ja lisäprofiilit. Pääprofiilin ylläpitämiseen koettiin sosiaalista painetta, ja sen koettiin useimmiten olevan hyvä kuvaus itsestä. Lisäprofiilit taas olivat lyhytaikaiseen käyttöön ja tiettyyn tarkoitukseen luotuja, ikään kuin pukuja roolin esittämiseen. Suurin osa ajasta vietettiin pääprofiilissa. (Schiano & White, 1998) Tämä teatterimaisuus moniprofiilisuudessa liittyy Goffmanin (1971) ajatuksiin (kts. tässä luku 2.5). Käyttäjä valitsee, minkälaista roolia haluaa esittää ja valmistautuu sen mukaan. Joskus tämä rooli on tehty eri sukupuolelle, joskus trollille. Lisäprofiilia vaihtamalla voidaan siirtyä helposti roolista toiseen.

Moniprofiilisuuden ja verkkoidentiteettien tutkimuksen yksi tärkeimmistä lähteistä on Sherry Turklen ”Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet” (Turkle, 1997a), joka ilmestyi alun perin 1994. Kirjassaan Turkle käy läpi MUD:eja, verkkopsykoterapiaa ja lasten Internet-kokemuksia identiteetin kannalta. Hän pitää MUD:eja postmodernismin ilmentymänä, koska virtuaaliset elämykset voivat kiertää perinteiset ajatukset, jossa identiteetti on sidottu autenttisuuteen (Turkle, 1997a). Teemana Turklella on postmodernistinen itsen hajoaminen. Itse ei ole yksi vaan monta. Yhtä identiteettiä kohden voi olla useampi verkkoidentiteetti tai -profiili.

Turkle (1997a) pitää käsittelemäänsä MUD:a enemmän verkkoyhteisönä kuin pelinä. Juuri tämän MUD:n painotus on yhdessäolossa, eikä toisten tai pelin

voittamisessa. Tietokoneen hän taas kokee antavan enemmän kuin vain yhteyden Internetiin; se laittaa ihmisen käyttämään useaa roolia ja leikkimään seksuaalisuudella (Turkle, 1997a). Tämä ajatus viittaa ehkä enemmän nimenomaan MUD:eihin kuin nykyiseen sosiaalisen median maailmaan. Sosiaalisessa mediassa ei ole ketään pakottamassa leikkimään seksuaalisuudella. Turkle (1997a) jatkaa, että MUD:ssa voi keskustella hahmona tai omana itsenään, hahmon suulla mutta omalla identiteetillään. Toisaalta hahmo voi olla niin lähellä oikeaa tosi-identiteettiä kuin haluaa. Simulaatiossa identiteetti voi kuitenkin olla monistunut ja muuttuva, joustava. Verkossa luodaan *minä* monesta itsestä, ja siitä "on tullut tärkeä sosiaalinen laboratorio itsen ja uudelleenrakennuksen kokemiseksi" (s. 180). Ennen Internetiä eri identiteettien kokeilu ja niissä eläminen oli hankalaa, mutta ei mahdotonta. Shamaanit ovat tehneet identiteettikokeiluja vuosituhansia, ja huijarit ovat eläneet toisena lähes yhtä kauan. (Turkle, 1997a)

Turklen (1997a) kirjassa on monta esimerkkiä moniprofiilisuudesta. Dougilla oli neljä eri hahmoa kolmessa eri MUD:ssa (Turkle, 1997a), mutta hän ei kerro, miten ne jakaantuivat eri MUD:en kesken. Doug (Turkle, 1997a) kuitenkin esittää hyvän metaforan moniprofiilisuudesta: vaihtaessaan ikkunaa tietokoneessa hän sulkee osan mielestään. Yksi ikkuna, tai nykyään ehkä enemmän yksi välilehti, vastaa yhtä profiilia. Se profiili on mielessä aktiivisena, jonka ikkuna on näkyvissä. Toinen (Turkle, 1997a) yhtä pikaisesti esitelty esimerkki oli IRC:ssä liikkunut nainen, joka käytti kolmea eri profiilia ilmeisesti keskusteluaiheen mukaan. Sotakeskustelut, tv-sarja Melrose Place ja treffiseururan etsintä eivät sopineet hänen mukaansa samalle profiilille. Kolmas moniprofiilinen käyttäjä on filosofinen: "en ole yksi, olen monta... vaikka pelaan/leikin MUD:ssa useampaa itseä, olen enemmän minä MUD:a käyttäessä" (s. 185). Neljäs esimerkki Gordon pyörittää useita hahmoja MUD:ssa. Toinen Turklen kirjan kirjoituksen hetkellä aktiivisista hahmoista on "minä, mutta avoimempi ja romanttisempi", toinen taas "hiljainen, vanhempi, vetäytyvä, flirttaileva nainen, seksuaalisempi" (s. 190). Gordon pitää hahmojaan aktiivisena vain sen aikaa, kun pitää niitä psykologisesti hyödyllisenä selittämättä kirjan lukijalle, mitä hyödyllisyys on. Gordonin hahmot ovat itsenäisiä olentoja, mutta silti hän kokee niiden olevan hänen itsensä kuvauksia. (Turkle, 1997a) Gordon siis kokee kaikkien hahmojen ilmentävän tosi-identiteettiään, vaikka hahmot olisivat miten erilaisia. Case, Turklen (1997a) viides esimerkki käyttää useita Audrey Hepburnin tapaisia hahmoja MUD:ssa, ja myös hän kokee hahmojen olevan osia itsestään, vaikka esittääkin naista. Garrett on kokeillut naishahmoja, eikä osannut tehdä niistä uskottavia. Turklen kuudennella esimerkillä Zoella on useita hahmoja eri MUD:eissa, ja niillä eri sukupuolia. Turkle kertoo itsekin luovansa erilaisia hahmoja, ja törmänneensä Dr Sherry -hahmoon, joka kopioi suoraan Turklen olemuksen. Dr Sherryn takana oli kaksi verkkoyhteisöjen tutkimuksesta kiinnostunutta opiskelijaa. Yhden mieshahmon Turkle itse kertoo luoneensa, kun unohti salasanan toiseen profiiliinsa. (Turkle, 1997a) Hän ei kerro, miksi hahmosta tuli mies.

Turkle ei kerro moniprofiilisuuden esimerkeistään käytännössä paljon muuta kuin että monia profiileja käytetään. Joistain tapauksista, kuten Casen Hepburn-hahmot, on lisää Turklen toisissa kirjoituksissa (mm. Turkle, 1997b).

Vaikka tässä käsitellyn kirjan yhtenä aiheena ovat verkkoyhteisöjen profiilit, Turkle ei jää pohtimaan, miten moniprofiilisuus käytännössä tapahtuu, vaan pysyy enemmän sosiologian teoreettisella tasolla. Esimerkit ovat pääosin parin lauseen mittaisia toteamuksia. Turkle on enemmän kiinnostunut pään sisäisistä abstraktioista kuin käytännöstä. Cavanagh (2007) käyttääkin omasta kirjastaan monta sivua Turklen ja tämän postmodernististen ajatusten arvosteluun. Samoin Whitley (1997) arvostelee Turklea ja postmodernistista itsen monistumista, koska se vaikuttaa liian abstraktilta ja nojaa liikaa minän hajoamiseen.

4.3 Sosiaalisen median synty, 2000-luku

Tekstistä siirryttiin kuvien käyttöön, ja anonyymiyys alkaa hälvetä vuosituhanen vaihteessa. Tosiprofiilit tulivat suosituimmiksi WWW:n yleistyessä ja sosiaalisen median ottaessa tuulta alleen. IRC:n tutkimus kuitenkin piti pintansa vuosituhanen alussa. Bowkerin (2001) artikkelissa varsinainen aihe oli usean metodin yhdistäminen tutkimuksessa, mutta hän käytti verkkoidentiteettiä ja moniprofiilisuutta IRC:ssä esimerkkitutkimuksensa teemana. Hänellä oli samansuuntaisia kysymyksiä verkkokyselyssään kuin omassa Fark.com-kyselyssäni, muun muassa kokeeko vastaaja olevansa samanlainen identiteettinsä suhteen IRC:ssä kuin verkon ulkopuolella (Bowker, 2001; kts. tässä luku 1.4). Miehillä identiteetti oli todennäköisemmin sama verkossa ja sen ulkopuolella kuin naisilla (Bowker, 2001). Bowker (2001) kysyi myös suoraan, ovatko vastaajat olleet samassa verkkoyhteisössä usealla käyttäjätunnuksella, miksi he ovat niin tehneet ja kuinka usein sitä tapahtuu. 269 vastaajaa (n=423) kertoi olevansa moniprofiilisia, ja 14 % heistä piti useaa profiilia aktiivisena samaan aikaan puolet ajasta tai useammin. Luku ei kuitenkaan tarkoita, että he aktiivisesti keskustelivat usealla profiililla yhtä aikaa. Vastausten mukaan moniprofiilisuus auttoi IRC:n tekniikan kanssa, eli profiilit olivat vain odottamassa, kunnes niitä tarvitaan. Muita syitä moniprofiilisuuteen olivat kanavan sääntöjen rikkominen (häiriökäyttäytyminen), salakuuntelu (mitä muut sanovat itsestä), turvallisuus (häiriköiden välttö) ja kokeilunhalu (jekut, monen profiilin kokeilu). (Bowker, 2001) Bowker ei kerro, miksi hänen mielestään jekkujen tekeminen ja monen profiilin kokeilu liittyivät yhteen. Muun Bowkerin tekstin perusteella "jekku" tässä voisi tarkoittaa esiintymistä toisena sukupuolena ja asian paljastamista verkkoseksin jälkeen. Bowkerin (2001) haastattelemat vastaajat pitivätkin lisäprofiileja häiriökäyttäytymisenä.

Bowker (2001) jatkaa, että pelkällä käyttäjätunnuksella voidaan IRC:ssä potentiaalisesti ilmentää ja kommunikoida muille omaa profiiliaan. Moniprofiilisuuden kokeilu hänen mukaansa kehittyi IRC:n kulttuurisesta kontekstista sen teknisten ominaisuuksien avittamana. (Bowker, 2001) IRC:ssä on helppo vaihtaa käyttäjätunnusta, ja useimmiten se ja tapa kommunikoida (tekstillä keskustellen ja toimintakomentoja käyttäen), ovat käyttäjälle ainoita tapoja ilmentää profiilia. IRC:ssä ei ole käyttäjäprofiilisivuja eikä kuvia näytetä kuin tekstilinkeinä. IRC:ssä on pääosin vain sitä, mitä pystyy tekstin kautta kertomaan olevansa.

Myös Romero (2003) kertoo muutamasta moniprofiilisesta käyttäjästä IRC:ssä. Carlos eli Carla eli Car- vaihtoi nimeä ja käyttäytymistä sen mukaan, miltä sukupuolelta hänestä sillä hetkellä tuntui. Amoeba oli nainen, joka satunnaisesti esitti miestä vietelläkseen naisia. Lambda taas oli hyvä esimerkki vaihtuneesta profiilista. Hän oli yhteisössä tunnettu ja vakituinen jäsen, joka ei kuitenkaan kertonut itsestään paljon. Hän katosi hetkeksi, ja palasi takaisin toisella käyttäjätunnuksella. Lambda halusi olla rehellinen ja kertoi valehdelleensa aiemmin mm. iästään. Osa muista yhteisön jäsenistä hyväksyi asian, toiset taas eivät, ja Lambda turhautui. (Romero, 2003)

Webchatteja eli samanaikaisia, eripaikkaisia keskusteluja (IRC:n tapaisia) tutkiessaan Sveningsson (2001) löysi neljä syytä moniprofiilisuudelle. Hänen mukaansa uudet käyttäjät etsivät itselleen nimeä, joka tuntuisi omalta ja jolla saataisiin muiden huomiota. Kun sopiva käyttäjätunnus löytyi, siitä tuli osa verkkoidentiteettiä kuvaamaan käyttäjän "ulkonäköä" yhteisössä. Yhteisön vakikäyttäjät ja häiriköt puolestaan hakivat anonymiteettia keskustellessaan toisella nimellä. Joskus käyttäjätunnusta käytettiin vitsin osana. (Sveningsson, 2001)

Grossin (2009) artikkelin aiheena olivat erilaiset tunnisteet verkossa kuten käyttäjätunnukset ja domain-osoitteet. Vaikka Gross puhuu nimenomaan tunnisteteista (eng. "identifier"), käy artikkelista ilmi, että ne ovat hyvin lähellä tämän tutkielman määrittelemää profiilia tai sen osaa. Gross (2009) toteaa, että käyttäjät luovat eri tunnisteita luodakseen eri mielikuvia eri yhteisöissä, käyttäessään eri laitteita, sekä sen mukaan onko oletettu yleisö luotettava tai tunnistettu. Tunnisteilla voidaan jakaa verkkoelämä roolien mukaan. Jotkin vastaajat vaihtoivat tunnistetta, jos löysivät mielestään paremman, eli sellaisen, joka oli helpommin muistettava ja merkityksellisempi itselle. Toiset taas unohtivat salasanan. Gross sanoo, että salasana muistettiin usein paremmin kuin tunniste, koska salasanan muodostamiseen oli vähemmän sääntöjä. (Gross, 2009) Modernille lukijalle tämä tuottaa hieman ihmetystä, koska salasanojen turvallisuuteen kiinnitetään ilmeisesti paljon enemmän huomiota. Tunnisteen pysyvyyttä ja jatkuvuutta arvostettiin, koska se tuo luotettavuutta (Gross, 2009). Tunnisteella pystytään rakentamaan oma brändi. Gross päättää artikkelin ihmettelyyn, miksi moniprofiilisuutta on tutkittu vähän, vaikka se on laajalle levinnyt ilmiö. (Gross 2009)

Monet verkkoyhteisöt luottavat siihen, että yksi fyysinen käyttäjä vastaa yhtä käyttäjätunnusta, kirjoittavat Campbell ym. (2002) ja Campbell ym. (2009). Heidän kaksi artikkeliaan modernista tribalismista kertovat samasta moniprofiilisesta käyttäjästä. Hän loi valeprofiilin/lisäprofiilin viisi päivää tosiprofiilin/pääprofiilin jälkeen ja keskusteli niillä kummallakin yhteisössä vuosia (Campbell ym., 2002). Campbell ym. (2009) epäilevätkin käyttäjän toiminnan olleen harjoiteltua ja hyödyn tavoittelua. Käyttäjä pyrki saamaan itselleen paremman statuksen ja roolin yhteisössä. Käyttäjä itse sanoo valeprofiilin olleen vain suojaksi, koska toiset käyttäytyivät ennakkoluuloisesti häntä kohtaan tosiprofiililla. (Campbell ym., 2009) Samojen kirjoittajien toinen artikkeli (Campbell ym., 2002) käsittelee samaa moniprofiilista käyttäjää ja kertoo, miten lisäprofiili paljastui käyttäjän oman virheen takia. Hän vastasi toiselle käyttäjälle väärällä profiililla kesken vilkkaan keskustelun (Campbell ym., 2002). Mielenkiintoista on,

että toinen käyttäjä ei edes huomannut vastanneen profiilin vaihtuneen, koska viestin aihe ja kirjoitustyyli pysyivät samoina (Campbell ym., 2002). Valeprofiilin omistaja kuitenkin myönsi heti virheensä (Campbell ym., 2002).

Joinson ja Dietz-Uhler (2002) tutkivat artikkelissaan petoksen syitä ja verkoyhteisön reaktioita sen jälkeen. Kyseessä oli teknologiaan keskittynyt ilmeisesti WWW:ssä toiminut keskustelupalsta, jonne loppuvuodesta 1999 ilmestyi naispuolinen käyttäjä Nwm. Hän keräsi huomiota, ja flirttaili varsinkin käyttäjän DF kanssa. Heille syntyi suhde, mutta pian DF ilmoitti Nwm:n kuolleen auto-onnettomuudesta. Yhteisö suri yhdessä DF:n kanssa. Muutama käyttäjä alkoi kuitenkin epäillä tarinaa ja tutki asiaa. DF päätyi kirjoittamaan keskustelupalstalle pitkän viestin, jossa hän kertoi keksineensä Nwm:n vitsinä ja kokeillakseen naisena oloa. Hän halusi viihdyttää muita ja panikoi muiden ottaessa asian vakavasti. Ainoa tapa lopettaa oli tappaa Nwm. DF pyysi anteeksi. Muiden yhteisön jäsenten reaktiot vaihtelivat laidasta laitaan: osa halusi karkottaa DF:n pois yhteisöstä, osa taas ymmärsi valeprofiileilla leikkimistä. (Joinson & Dietz-Uhler, 2002)

Sosiaalinen media sai tuulta alleen 2000-luvulla. Boyd ja Ellison (2007) määrittelevät sosiaalisen verkostosivun eli sosiaalisen median (eng. "social network site") olevan verkkopalvelu, joka mahdollistaa julkisten tai puolijulkisten käyttäjäprofiilisivujen luomisen, käyttäjäverkostojen rakentamisen sekä näiden verkostojen tarkastelun. He jatkavat, että juuri verkostojen rakentaminen ja näyttäminen, esimerkiksi kaverilistojen muodossa, on sosiaalisen median erikoispiirre. Sosiaalinen media heidän mukaansa keskittyykin juuri ennestään tuttujen henkilöiden kanssa keskusteluun ennemmin kuin uusien yhteyksien etsintään. (Boyd & Ellison, 2007)

Friendster-niminen sosiaalisen median palvelu oli suosittu 2000-luvun alussa (Boyd & Ellison, 2007; Boyd, 2008). Se sai vuodessa 3,3 miljoonaa käyttäjää (Boyd, 2008). Tämän palvelun ominaispiirre oli, että se ei näyttänyt kaikkia käyttäjiä kaikille, vaan käyttäjä näki oman verkostonsa tiettyyn rajaan saakka (Boyd & Ellison, 2007). Käyttäjät eivät siis esimerkiksi voineet hakea Mattia koko palvelun käyttäjistä, vaan vain kavereidensa kavereiden kavereista. Boyd ja Ellison (2007) kertovat, että tämän takia käyttäjät keräsivät suuria verkostoja ja valeprofiilit tulivat yleisiksi. Valeprofiilit toivat myös viihdettä julkkiksia esittäessään ja olivat hyödyllisiä toimiessaan koulujen edustajina opiskelijoiden keskuudessa. Ne helpottivat samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten löytämistä. Jotkut käyttäjät erottivat valeprofiileillaan työn ja vapaa-ajan. Ylläpito ei kuitenkaan pitänyt valeprofiileista ja ne poistettiin palvelusta parhaan mukaan. (Boyd & Ellison, 2007) Toinen syy valeprofiilien poistoon oli Boydin (2008) mukaan, etteivät Friendsterin palvelimet pysyneet kasvun mukana, ja käyttäjämäärää piti jotenkin rajoittaa. Kaikkia valeprofiileita ei kuitenkaan saatu poistettua. Myöhemmin Friendster jopa myi mainostajille valekäyttäjiä hyödynnettäväksi. (Boyd, 2008) Valekäyttäjä tai valeprofiili on tässä ehkä huono termi. Boyd (2009, s. 9) käyttää itse termiä "fakester", joka tarkoittaa hänen mukaansa yhteisölle, julkkiksille ynnä muille yleisesti tunnetuille tahoille tehtyjä profiileita. Fakester on siis tavallaan faniprofiili. Mikäli yhteisöllä on virallinen kyseisen yhteisön ylläpitämä

profiili, on kyseessä tosiprofiili. Muiden esittäessä julkkista faniprofiilin avulla on se silloin valekäyttäjä. Tällainen on myös Homer Simpsonin profiili, jollaisia Friendsterissa oli useita. MUD:eista tuttu profiileilla leikkiminen jatkui siis sosiaaliseen mediaan sovitettuna. Marwick (2005) lainaa fakester-termiä ilmaisemaan valeprofiilia, joka on joka suhteessa valheellinen. Se olisi siis sama kuin luvussa 2.4 määrittelemäni valekäyttäjä. Marwickin (2005) ironinen tosiprofiili (kts. luku 2.4) on taas sama kuin Boyd ja Ellisonin (2007) fakester.

Budiman (2008) käsittelee väitöskirjassaan viestintää verkkoyhteisöissä, ja mainitsee neljä esimerkkiä monen profiilin käytöstä. Hän sanoo Boydin ja Ellisonin (2007) tapaan, että Friendsterissä valeprofiileilla kierrettiin rajoituksia, joilla estettiin käyttäjiä ottamasta liikaa ystäviä. Budiman (2008) jatkaa, että Friendsterissä luotiin myös valeprofiileja, joissa voi avoimesti julkistaa seksuaalisuutensa. Ne, joille seksuaalinen suuntautuminen piti salata, tiesivät vain käyttäjän toisen profiilin. Budiman mainitsee toisena yhteisönä huutokauppapalvelu eBayn, jossa taas lisäprofiilia käytettiin keskusteluun ja toista profiilia varsinaiseen huutokauppatoimintaan. Nimeämättömässä kiinalaisessa verkkoyhteisössä ylläpidolla oli yhteinen moderaattorikäyttäjätili, jonka avulla pystyi erottamaan moderaattorina toimimisen omista henkilökohtaisista mielipiteistä. (Budiman, 2008) Tämä sama ilmiö näkyy Fark.com:ssa, jossa ylläpidolla on yhteinen käyttäjätili Moderator (Fark.com, 2020b) anonyyminä pysymiseen.

Työn ja vapaa-ajan sosiaalisen median käytön tarpeet voivat olla hyvin erilaisia. DiMicco ja Millen (2007) suosittelivat Facebookin käyttäjille montaa käyttäjäprofiilia verkkoidentiteetin hallitsemiseksi. Facebook perustettiin 2006 alun perin opiskelijoiden käyttöön, mutta se avattiin vaiheittain muillekin käyttäjille (Boyd & Ellison, 2007). Nykyään se suhtautuu hyvin penseästi kaikenlaisiin valeprofiileihin (Facebook 2020b). Friendsterin faniprofiilin tapaisia Facebookissa ei suvaita, vaan fanittaminen pitää toteuttaa sivun eli eräänlaisen kotisivun avulla.

Häiriökäyttäytyminen ja roskapostitus alkoivat myös saada huomiota Internetin käyttäjämäärien kasvaessa 2000-luvulla. Valekäyttäjät ja niiden tuomat turvallisuusriskit haluttiin tunnistaa. Douceur (2002) pohtii artikkelissaan verkottuneiden järjestelmien tunnistautumista. Paikallisessa entiteetissä muita entiteettejä edustaa tietoabstraktio, jota Douceur nimittää identiteetiksi. Jokaista entiteettiä pitäisi edustaa tasan yksi profiili (vrt. Stonen (1995) ajatus vakuudesta). Profiileja voi kuitenkin olla myös useampi, mikä aiheuttaa turvallisuusriskejä järjestelmän varmennusprosesseissa. Douceur kutsuu monen profiilin luomista järjestelmän turvakeinojen kiertämiseksi *Sybil-hyökkäykseksi* (Douceur, 2002 s. 1). Nimen hän ottaa oletetun tositarinan kertovasta kirjasta (Douceur, 2002), jossa Sybil-nimisellä tytöllä on useita persoonia (Schreiber, 1975). Tämä on ilmeisesti ensimmäinen maininta sybil-termistä moniprofiilisuuden suhteen. Myöhemmin sybil suuntautui tarkoittamaan nimenomaan ohjelmallisesti luotuja profiileja.

Viestin kirjoittajan tunnistusta ovat tutkineet puolestaan Zheng, Qin, Huang ja Chen (2006). Heidän menetelmänsä oli siitä huomattava, että he pyrkivät alusta saakka ottamaan huomioon useamman kielen eri piirteet (Zheng, ym. 2006). Monet tunnistustavat ovat vain yhdelle kielelle sopivia. IP-osoitteita on

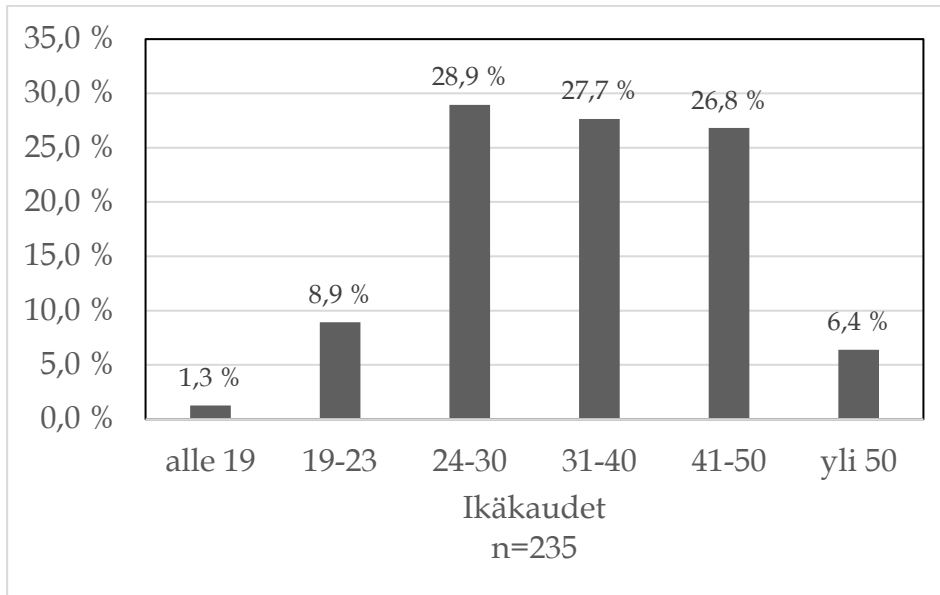
verrattu silloin, kun uudet käyttäjät ovat esittäneet epäilyttävän samoja mielipiteitä (Budiman, 2008). Tanskalaisessa pääosin teinien käyttämässä verkkoyhteisössä käyttäjät itse pitivät valeprofiilit kurissa löytämällä ne ilman apuja (Larsen, 2007). Ainakaan artikkelin kirjoittaja ei mainitse automaattista valeprofiilien tunnistusta. Larsen (2007) kertoo, että valeprofiileille lähetettiin viestejä, joissa käyttäjät kertoivat profiilin paljastuneen. He usein myös kertoivat miksi: profiilin kuvat saattoivat löytyä WWW:stä toisella nimellä, nimi tai ikä saattoi olla väärin, tai tekstissä oli paljon kirjoitusvirheitä. (Larsen, 2007) Kenties paljastumisen syiden kertominen auttoi luomaan paremman valeprofiilin seuraavalla kerralla.

Heinonen (2008) tutki verkkoyhteisöä, joka oli jaettu moneen pienempään yhteisöön, ja huomasi, että sama käyttäjä saattoi esiintyä yhteisön eri osissa eri nimillä. Käyttäjä vaihtoi siis sulavasti profiilista toiseen liikkueensa yhteisössä. Friedman ja Resnick (2001) kirjoittavat nimettömistä terveyteen keskittyvistä verkkoyhteisöistä, joissa jotkin valeprofiilit esittävät sairaita tai liioittelevat sairauksiaan. Valeprofiilit paljastuvat, mutta niiden takana oleva käyttäjä luo uuden profiilin ja jatkaa sillä esittämistä (Friedman & Resnick, 2001). Artikkelissa ei kerrota yksityiskohtia, vaan tätä käytetään esimerkkinä valeprofiilien häiriköinnistä.

4.4 Fark.com 2009

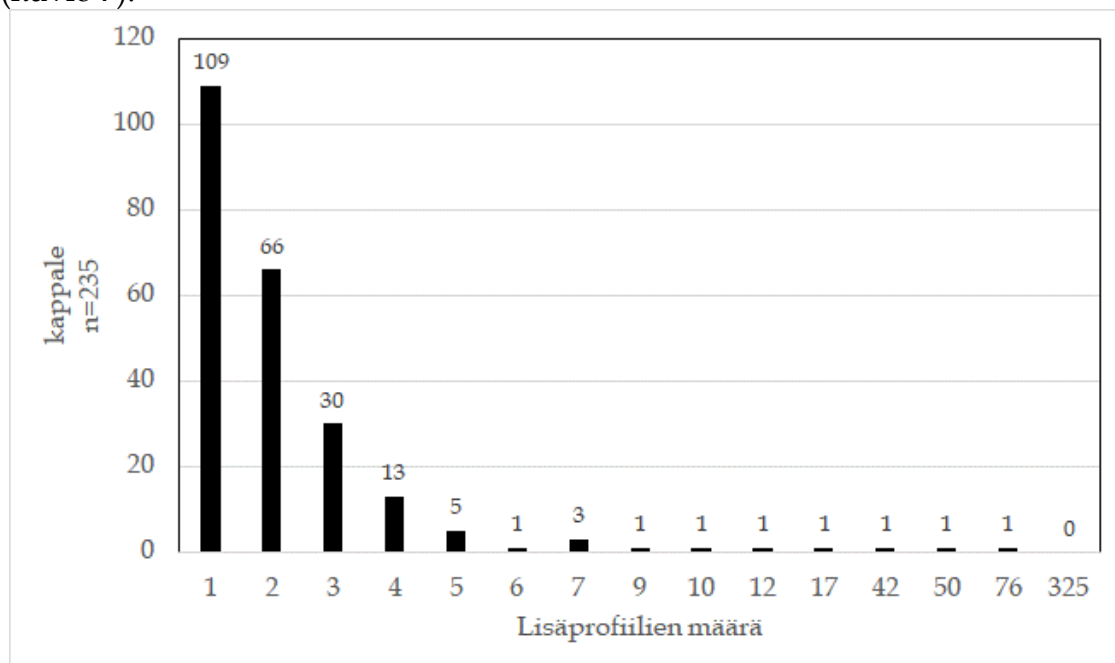
Toteutin ensimmäinen kyselyn monen profiilin käytöstä Fark.com:ssa kesäkuussa 2009. Vastauksia tuli yhteensä 2024, joista monen profiilin käyttäjäksi ilmoittautui 272 kpl (13 %). Analysoitavasta joukosta poistettiin tyhjät vastaukset, eli vain pakollisiin demografisiin kysymyksiin vastanneet, sekä muuten epäkelvot vastaukset kuten selkeät trollaajat. Vapaaehtoisin kysymyksiin ei varsinkaan avokysymyksien kohdalla vastattu aina selkeästi ja merkitsevästi. Vastauskato (Miettinen ja Vehkalahti, 2015) oli siis suuri. Moniprofiilisten käyttäjien vastauksia päätyi analysoitavaksi lopulta 235 kappaletta. Tämä muodostaa seuraavassa käytettävän vastausjoukon. Jokaisen seuraavassa esitettävä tilaston kohdalta on poistettu tyhjät sekä mahdottomat vastaukset, eli esimerkiksi tilin rekisteröiminen ennen Fark.com:n perustamista. Vuodelta 2009 on lisäksi vain puolen vuoden tilasto käytettävissä, koska kysely tehtiin kesäkuussa.

Vastaajien sukupuoli jakaantui seuraavasti: naisia 52 (22,1 %), miehiä 180 (76,6 %) ja muita 3 (1,3 %). Ikäjakaumassa korostuivat 24–50-vuotiaat, joita oli yli 80 % vastaajista (kuvio 6).

KUVIO 6 Fark.com 2009 vastaajien ikäkausien jakauma

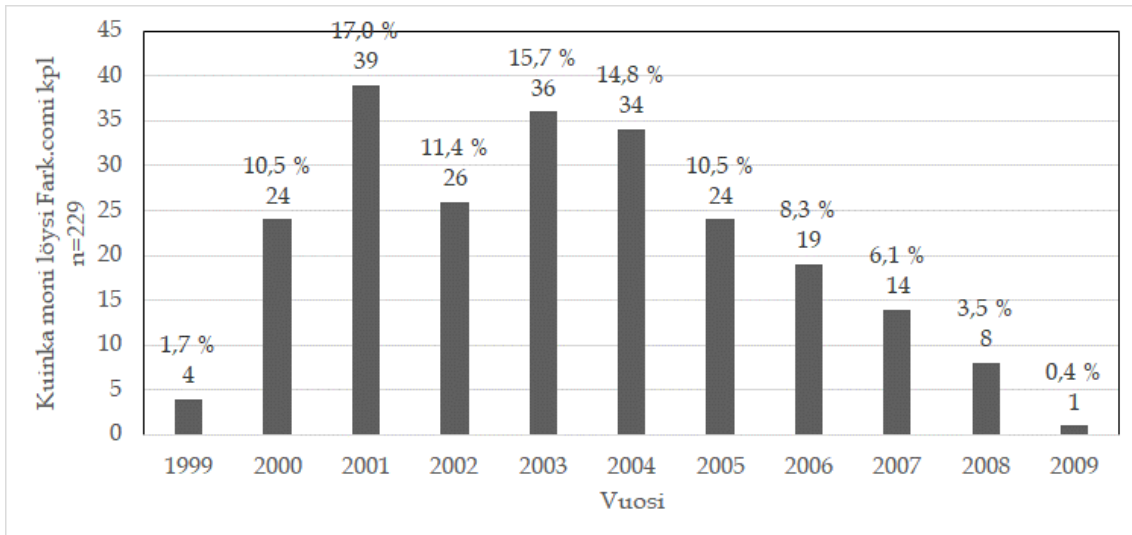
Lisäprofiileja vastaajilla oli oman ilmoituksena mukaan keskiarvona 2,78 kpl, mediaanin ollessa 2, moodi 1 (46,6 %). Nämä numerot ei kuitenkaan ole luotettavia. Muiden kysymysten vastausten perusteella huomasi, että vastaajat jättivät joitain lisäprofiileja pois laskuista tässä kysymyksessä. Osa vastaajista kertoi kaikkien profiilinsa määrän $n+1$, eikä vain lisäprofiilien määrää n . Lisäprofiilien määrää on myös korjattu edellä poistamalla luvusta yksi vastaaja, jonka profiilien määrä erosi suuresti muista. Hänellä oli 325 ilmoitettua lisäprofiilia, kun seuraavaksi suurimmat määrät olivat 76 kpl ja 42 kpl. Jos tämä suurikäyttäjä otetaan mukaan, lisäprofiilien määrän keskiarvo on 4,15, mediaani 2 ja moodi 1 (46,4 %) (kuviot 7).

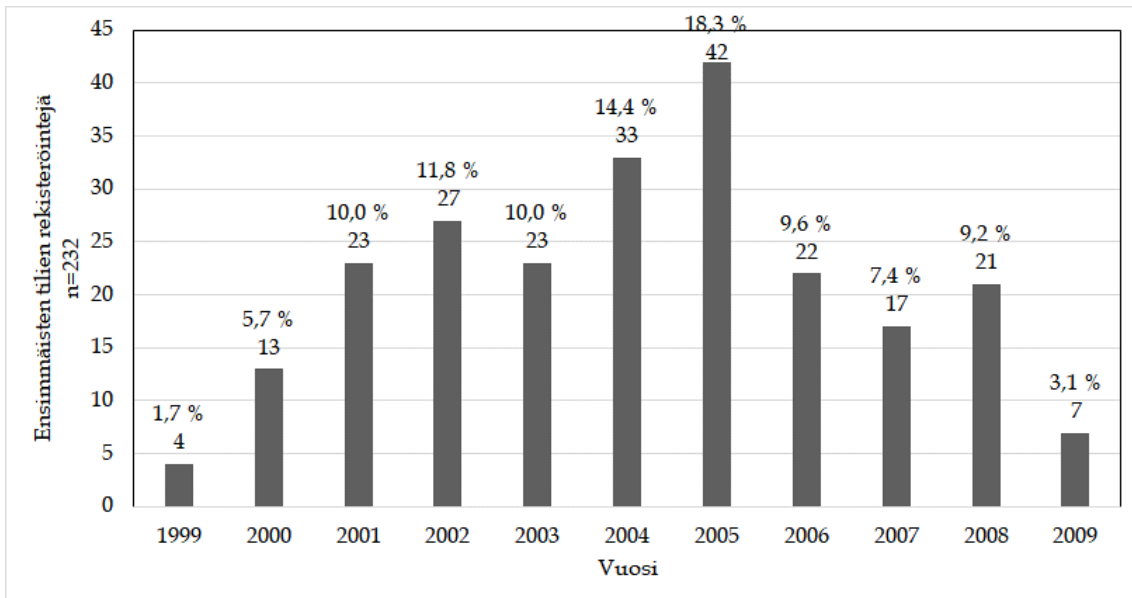
KUVIO 7 Fark.com 2009 lisäprofiilien määrä

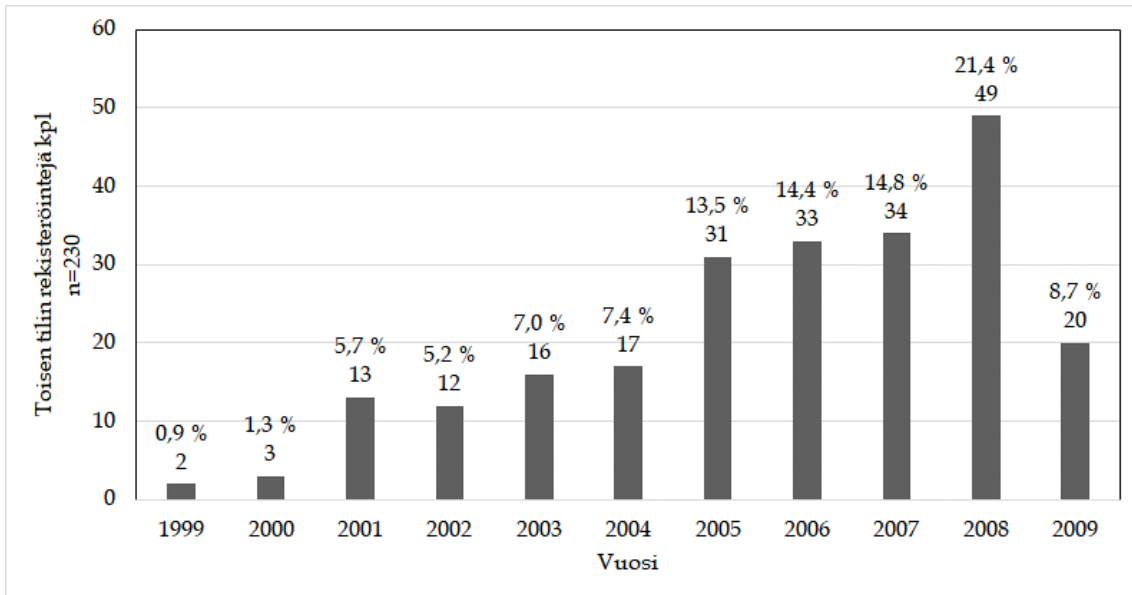
Suurin osa vastaajista oli löytänyt Fark.com:n jo vuosia ennen kyselyyn vastaamista (kuvio 8), ja ensimmäisiä käyttäjätilejä oli rekisteröity melko tasaiseen tahtiin (kuvio 9). Lisäprofiilit eivät olleet ensimmäisinä vuosina suosiossa, mutta tarvetta lisäprofiileille ilmeisesti oli kyselyn tekemisen aikoihin (kuvio 10) yhteisön kasvaessa. Eroa ensimmäisen ja toisen tilin rekisteröimisen välillä oli keskimäärin 1,78 vuotta (n=219). Muutama ilmoitti rekisteröineensä toisen käyttäjätilin ennen ensimmäistä, joten heidät poistettiin lasketusta joukosta.

KUVIO 8 Fark.com 2009 yhteisö löydetty

KUVIO 9 Fark.com 2009 ensimmäinen käyttäjätili rekisteröity

KUVIO 10 Fark.com 2009 toinen käyttäjätili rekisteröity

Vastauksista nousi esiin muutama selkeä teema: tarve anonyymiyteen, trollaus ja profiilin vaihto, eli vanhan profiilin käytön vähentäminen tai lopettaminen. Osittain nämä teemat menevät päällekkäin, koska esimerkiksi trollaaja haluaa todennäköisesti pysyä anonyyminä. Samalla käyttäjällä voi olla myös profiileita eri tarkoituksiin tai profiilin käyttö muuttui ajan myötä. Anonyymiyden alta löytyi useita pienempiä teemoja, kuten arka puheenaihe ja sivuston sääntöjen kiertäminen. Profiilin vaihtoon saattoi liittyä muun muassa paremman nimen löytäminen tai eri profiilin käyttö eri paikoissa. Näiden kolmen ison teeman lisäksi vastauksissa näkyi myös lisäprofiilien hyötykäyttöä ja huvituksen hakemista. Ne ja muut pienemmät on kerätty yhdessä seuraavissa alaluvuissa yhteen, ja isoille teemoille on omat alalukunsa.

4.4.1 Anonyymiyys

Anonyymiyden käytön voi jakaa vastausten puolesta kahteen: *anonyymiyys Fark.com:n takia* ja *anonyymiyys verkon ulkopuolisen elämän takia*. Jälkimmäiseen liittyvät esimerkiksi oikeaan elämään liittyvät puheenaiheet. Yksi vastaaja halusi valittaa vaimostaan, ja koki terapeutiksi tehdä tämän Fark.com:ssa. Lisäprofiili varmisti, ettei vaimo saanut tietää. Toisen vastaajan uskonnollinen yhteisö taas oli hyvin tiukka siitä, mistä verkossa sai keskustella. Uskonto oli esimerkiksi kielletty aihe, joten anonyymi lisäprofiili antoi keskusteluun mahdollisuuden. Vastaajat eivät halunneet verkossa olevan seuraavan heitä verkon ulkopuolelle. Toisaalta hakukoneitakin ja keskustelujen löytymistä myöhemmin pelättiin. Vastaaja halusi pitää Fark.com:n keskustelut vain yhteisön sisäisinä. Tällaisten profiilien puheenaiheet voivat olla tiukkaan rajattuja juuri tunnistuksen pelossa, eikä niille rakenneta käyttäjäprofiilisivua tai kerrota käyttäjästä kovin tunnistettavia tietoja.

Fark.com:n sisäinen anonyymiyden tarve liittyi usein maineeseen. Eräs vastaaja koki tulleen nolatuksi ja loi sen takia uuden profiilin, ja toinen varautui lisäprofiililla siihen, että sanoo tyhmiä asioita. Oma käyttäytyminen toi siis tarpeen lisäprofiilille, ainakin vastaajan omasta mielestä.

Muutama vastaaja halusi puolestaan erottaa vapaa-ajan ja työelämän. Koska työpaikalla tunnettiin heidän profiilinsa, loivat he toisen tilin pelkästään vapaa-ajalle. Jotkut rajoittivat tietyt profiilit selkeästi fyysiseen paikkaan: yksi profiili kotiin, toinen toimistolle, tai tietty profiili vain kannettavalle tietokoneelle. Profiilien turvallisuuden puolesta pelättiin, ja joskus hyvästä syystä. Yhden vastaajan vanha profiili tuhoutui, kun hänen tietokoneensa varastettiin. Vastaaja ei selventänyt, mitä tuhoutumisella tarkoitti. Useampi profiili toi kuitenkin turvaa tämän jälkeen, eli vastaaja ei joutuisi luomaan profiiliaan aivan alusta vastaavassa tilanteessa.

Monet vastaajat jättivät tietyt puheenaiheet anonyymille lisäprofiilille, jota ei yhdistetty heidän pääprofiiliinsa. Eräs vastaaja teki toisin, ja vältteli tiettyjä aiheita lisäprofiilillaan. Hän kertoi myös käyttävänsä lisäprofiiliaan ”julkisena” profiilinaan. Sen käyttäjätunnus oli muiden tiedossa, ja se oli käytössä vain sen verran, että perhe ei epäile hänellä olevan toista profiilia. Yksi vastaaja sanoi omien mielipiteidensä vaihtelevan liikaa eikä hän kokenut itseään uskottavaksi sen takia. Hänellä oli lisäprofiileja eri poliittisia suuntauksia varten, jotta sai mielipiteensä kuulluksi ilman muiden ihmettelyä.

Trollaajat saattoivat seurata käyttäjiä viestiketjusta toiseen, joten eräs vastaaja loi uuden profiilin. Tämän suojakilven takaa hän saattoi osallistua kiivai-siinkin väittelyihin. Toinen taas koki olevansa maineensa vanki ja profiilinsa tuovan liikaa ennakko-odotuksia. Uudelle anonyymille profiilille ei näitä odotuksia tullut.

TFamous tarkoittaa TotalFark Famous eli Fark.com:ssa kuuluisa käyttäjä. He ovat aktiivisia yhteisössä ja heillä on tunnistettava esiintymistyyli sivustolla. Kyselyn vastauksissa tällaiset käyttäjät kertoivat saavansa kuitenkin liikaa huomiota, ja käyttävänsä lisäprofiileja, jotta voisivat olla enemmän itsensä eivätkä maineensa vankeja. Yksi kertoi rakentaneensa hyvin suunnitellun valeskäyttäjän, jotta häntä ei tunnistettaisi. Sama henkilö oli lopettanut kuuluisan profiilinsa käytön kokonaan. *TFamous*-anonyymit eivät ota anonyymiyttään kuitenkaan kovin tosissaan, sillä he saattavat kertoa tuttavilleen lisäprofiilinsa nimen. Heillä on siis tarve pitää ystäväpiiristään kiinni.

Anonyymiydelle oli myös tekniseksi laskettavia syitä. Vastaajat saattoivat kiertää Fark.com:n sääntöjä pärjätäkseen kilpailuissa, tai yrittääkseen olla olematta liian aktiivinen. Vastauksesta ei käy ilmi eikä minulla ole tiedossa, miksi liika aktiivisuus Fark.com:ssa olisi ollut pahasta. Ylläpito ei käyttäjien aktiivisuudesta välittänyt, ja yhteisössä oli muita hyvin aktiivisia käyttäjiä. Kilpailuihin osallistuvat eivät aina kertoneet, huijasivatko he lisä-ääniä, vai eivätkö he halunneet yhdistää profiiliaan kilpailuihin. Yksi vastaaja kertoi suoraan luoneensa lisäprofiileja äänestääkseen itseään kilpailuissa. Fark.com:n ylläpitäjät saivat tämän selville, ja estivät kaikilta itsensä äänestämisen moneen kertaan sulkemalla lisäprofiileja.

Sääntöjenkiertäjät ovat melkein itsestään selvä tapaus. On aina joku, joka ei halua totella auktoriteetteja ja ylläpitoa. Näillä käyttäjillä saattoi olla kymmeniä lisäprofiileja tarkoituksena kiertää ylläpidon antamat kommentointikiellot tai sulkulistalle joutuminen. Yksi vastaaja väitti myyvänsä Fark.com:n sulkulistan kiertämiseen tarkoitettua ohjelmaa, mutta en saanut tätä väitettä todennettua vastauksessa annettujen tietojen avulla. Toinen taas käytti välityspalvelinta IP-osoitteensa piilottamiseen ylläpidolta. Sääntöjenkiertäjille kaikki lisäprofiilit ovat lähes kertakäyttöisiä luonteeltaan eli niille ei usein keksitä taustatarinaa tai tehdä kunnon käyttäjäprofiilia.

Käyttäjäprofiilien täyttö ja valeprofiililla esiintyminen vaihtelivat suuresti anonyymien vastaajien joukossa. Toiset käyttäjät pyrkivät pysymään hyvin anonyymeinä eivätkä ilmoituksensa mukaan kertoneet paljon mitään itsestään muille julkisesti. Muutamat taas rakensivat valekäyttäjiä peitokseen. Näiden valekäyttäjien takana kuitenkin oli enemmän tosi-identiteetti kuin keksitty valeidentiteetti. Valekäyttäjien kaikki tunnistettavat tiedot oli vain vaihdettu.

4.4.2 Trollaus

Trollausta ilmoitti harrastavansa noin puolet vastaajista, joko epäsuoraan tai suoraan. Kaikki eivät myöntäneet suoraan trollaavansa, mutta se tuli vastauksissa hyvin kuitenkin ilmi. He olivat ”keskustelun aktivoijia”. He eivät sanoneet trollaavansa, vaan sanovat esittävänsä kärkkäitä mielipiteitä.

Muut käyttäjät koettiin tyhmiksi, ja heidän mielipiteensä piti osoittaa vääräksi. Joku sanoi kysyvänsä typerää kysymyksiä, jotta keskustelu etenisi. Yksi vastaaja ilmoitti olevansa trollien vastustaja, mutta hänet laskettaneen trollaajaksi.

Toiset melkein trollit keskustelivat itsensä kanssa, joko tukien tai mollaten itseään. Parilla vastaajalla oli lisäprofiili, jonka mielipiteet erosivat selkeästi käyttäjien omista mielipiteistä. He halusivat tuoda uutta perspektiiviä keskusteluun osittain epäsuosituilla mielipiteillä.

Osa vastaajista myönsi suoraan käyttävänsä anonyymiyttä hyväkseen halutessaan trollata. Trollaajien suhde profiilien aitouteen ja itsestä kertomiseen vaihteli paljon. Osa ei välittänyt aitoudesta ollenkaan, toiset taas pyrkivät rakentamaan selkeästi valheellisen profiilin. Muutama vastaaja pyrki rakentamaan valekäyttäjän itselleen. Tälle saatettiin luoda taustatarina ja sähköpostiosoite.

4.4.3 Profiilin vaihto

Profiilin vaihto ei tarkoita suoraan vanhan profiilin hylkäämistä. Vanha voidaan pitää valeprofiilina pitkäänkin, tai päätyä palaamaan siihen takaisin. Lisäprofiili voi myös muuttua pääprofiiliksi vain sen käytön lisääntyessä.

Yleinen syy profiilin vaihtoon oli unohtunut salasana tai paremman nimen löytäminen. Parempi nimi liittyy usein meemeihin tai tiettyyn teemaan. Uusia nimiä otetaan viestiketjuista ja hauskoista kommentteista. Yksi kertoi löytäneensä uuden nimen uutisartikkelista, ja tämä nimi tuntui vain omalta.

Muutama käyttäjä vaihtoi profiilia, koska vanha nimi oli liian lähellä toisen käyttäjän nimeä. Yksi vastaaja haluaisi vaihtaa profiilia uudestaan, mutta harmittelee, että käyttäjätilastot eivät seuraa mukana. Muille vaihtajille lisäprofiilit ovat melkein kertakäyttöisiä, niiden historiasta ei välitetä.

Profiilia saatettiin vaihtaa myös muiden asenteiden takia. Yksi vastaaja ei saanut vastauksia alkuperäisellä käyttäjätunnuksellaan. Toinen taas koki tulensa vainotuksi moderaattoreiden ja ylläpidon taholta.

4.4.4 Lisäprofiiliryhmät

Muutammat vastaajat mainitsivat lisäprofiiliryhmät. Nämä olivat jonkun sivustolla liikkuvan ystäväporukan lisäprofiileja, jotka liikkuvat laumassa. Jos yksi saapui paikalle viestiketjuun, tuli perässä moni muu. Olin mukana eräässä tällaisessa ryhmässä. Se sai alkunsa Fark.com:n vakikäyttäjien yhdessä vapaamuotoisessa keskusteluryhmässä vuonna 2006. Lisäprofiilit kehitettiin aristokraattisuudeksi *Snickerpussy Smackbottom*, ja jokaisella lisäprofiililla oli siihen viittaava nimi. Käyttäjäprofiilisivuilla oli suvun vaakuna, viittauksia suvun toisiin jäseniin sekä vanhanaikaisia potrettimaalauksia valokuvien sijaan (esim. Fark.com, 2020a).

Nämä lisäprofiilit menivät Fark.com:n viestiketjuihin sovittuun aikaan, ja alkoivat keskustella keskenään ja muiden kanssa vanhanaikaisella englannilla pitäen roolia yllä. Kaikki eivät tästä pitäneet, koska se heidän mielestään siirsi keskustelun toisaalle sen varsinaisesta aiheesta. Toisille se taas toi huvitusta. Roolipeli ja siitä keskustelu ei kuitenkaan ollut ylläpidon mieleen, ja monet ryhmän profiilit poistettiin tai lukittiin pois omistajien käytöstä muutaman kuukauden sisällä aloituksesta. Viestiketjuihin siistittiin ryhmän lisäprofiileista ja heihin liittyvistä keskusteluista. Muutama tällainen lisäprofiili on edelleen kuitenkin jäljellä, ja ainakin yksi heistä on ilmeisesti edelleen aktiivisena 14 vuoden jälkeen. Huomattavaa on, että vain ryhmään kuuluneita lisäprofiileja poistettiin. Niiden omistajien muut profiilit saivat olla rauhassa.

Edellä mainitsemani ryhmä tunnettiin yleisesti nimellä *Smackbottom* ja aktiivinen aika oli vain muutama kuukausi 2006 ennen ylläpidon väliintuloa. Toinen ryhmä *Beans* eli pavut liikkui Fark.com:ssa samanlaisena lisäprofiiliryhmänä hieman myöhemmin, mutta ennen 2009 tehtyä kyselyä. Heidän teemanaan oli pavut. Yhtään viestiketjua, johon he osallistuivat ei enää löytynyt Fark.com:n hakutoiminnolla. En siis tiedä, miten pitkälle heidän roolipelinsä meni. Kyselyyn vastanneista muutama mainitsi kuuluneensa Beanseihin, mutta heidänkään vastauksista ei saanut lisätietoa.

4.4.5 Muita huomiota

Huvi

Huvikäyttäjiin lasketaan osin mukaan trollit, mutta joukossa on paljon vastaajia, jotka ilmoittivat vain pitävänsä hauskaa. Moni jätti selventämättä, mitä hauskanpito oikeasti on. Olettavasti se liittyy itsen ja muiden naurattamiseen, mutta

joillekin se saattaa olla enemmän trollausta ja nimenomaan itsen viihdyttämistä muiden kustannuksella.

Roolipelaaminen ja meemien hyödyntäminen näkyi selkeästi vastauksissa. Lisäprofiili luotiin esittämään tietynlaista roolia. Tähän usein liittyö teemaan so-piva käyttäjätunnus. Tällainen käyttäjätunnus oli usein Fark.com:n sisäinen meemi. Muutamat kertoivat käyttävänsä tällaisia profiileja vain tietyissä viestiketjuissa. Yksi kertoi, että hänet kutsutaan jopa paikalle, jos profiilin vitsi on aiheellinen. Eräs vastaaja kertoi taas kommentoivansa pelkillä stand up -vitseillä. Roolipelaajaksi laskettaneen myös vastaaja, joka esittää vaimoiaan tuntemattomaksi jääneestä syystä. Vaimo oli tietoinen asiasta.

Hyöty

Vastaajien joukossa oli vain yksi oikea lisäprofiilien hyötykäyttäjä. Hänellä oli lisäprofiili selkeästi omaa yritystään ja sen mainostamista varten. Rahallista hyötyä tosin sai muutama muukin käyttäjä. He saivat muut sponsoroimaan lisäprofiilinsa Fark.com:n maksulliselle puolelle olemalla hauskoja tai esittämällä hyvin sosiaalista naista. Naista esittävillä on ilmoituksensa mukaan hyvin rakennettu profiili. Toinen tällaisista vastaajista oli kehittänyt elämäntarinan naisprofiililleen, ja tarinan tueksi oli kopioitu paljon verkosta löydettyjä kuvia.

Lisäprofiilit ja pääprofiilit

Lisäprofiilit käyttäytyivät usein eri lailla kuin pääprofiiliksi koetut profiilit. Ne olivat sosiaalisempia, poliittisempia ja uskonnollisempia. Varsinaisen profiilin haluttiin olevan neutraali ilman jyrkkiä mielipiteitä tai trollaavaa käytöstä. Samalla käyttäjällä saattoi olla sekä trollaavia lisäprofiileja että herkempiin aiheisiin erikoistunut profiili. Yhdellä käyttäjällä oli kaksi profiilia, joista hänen mukaansa toinen oli pääprofiili. Tämä oli kuitenkin paljon vähemmän käytössä kuin varsinaisen lisäprofiilin. Lisäprofiili hoiti kaikki kommentoinnin. Toinen käyttäjä ei kokenut yhtään profiiliaan pääprofiiliksi, koska kaikki niistä näyttävät eri puolet persoonallisuudesta.

Lisäprofiilien suojele vaihteli vastaajilla paljon. Jotkut eivät välittäneet yhtään, kuka sai selville lisäprofiilin omistajan. Lisäprofiileista saatettiin kertoa käyttäjäprofiilisivulla. Toiset taas menivät äärimmäisyyksiin suojelelussa. Yksi käyttäjä jopa käytti kirjaston työntekijöiden puhelinta hyväkseen todistaakseen olevansa oikea, kirjastossa työskentelevä henkilö. Vastaajat käyttivät monenlaisia teknisiä keinoja, jotta ylläpito ei saisi lisäprofiileja yhdistettyä itseensä.

Suojeleluun liittyy myös itsestä kertominen ja pyrkimys anonyymiyteen. Moni ei täyttänyt käyttäjäprofiilisivuaan ollenkaan, tai täytti vain osittain. Kunnon käyttäjäprofiilisivun rakentaneet saattoivat antaa väärää tietoa, jotta lisäprofiilia ei yhdistettäisi heihin.

Erikoistapauksia

Yksi vastaaja väitti omistavansa 325 profiilia. Hänen mukaansa usean sadan profiilin rekisteröiminen oli Fark.com:ssa muotia tietyissä piireissä vuoden 2002 tienoilla, ja toinenkin vastaaja mainitsi tällaisten käyttäjien olemassaolosta. Vastauksella satojen profiilien käyttäjällä ei ollut yhtään aktiivista profiilia, ja muutenkin vain 6–12 oli yhtä aikaa käytössä. Alun perin tarkoituksena oli hänen mukaansa parodioida muita käyttäjiä, mutta sitten ylläpidon kiusaamisesta tuli hauskeempaa. Osa lisäprofiileista tehtiin vakoojiksi, joilla sulaututtiin ylläpidon

ystäväpiireihin. Monet profiileista oli luotu kertakäyttöiseksi ilman mitään muita kuin aivan pakollisia tietoja. Toiset taas olivat parodioita käyttäjäprofiilisivu täynnä kuvia ja tekstiä parodian kohteesta. Ylläpidon kiusaksi mukana käyttäjäprofiilisivulla saattoi olla pätkä koodia, jonka toiminnasta ei vastauksessa kerrottu sen enempää.

Toinen vastaaja oli rakentamassa lisäprofiilijoukkoa itselleen. Vastaushetkellä kasassa oli 7 lisäprofiilia, joiden nimistä ja ominaisuuksista vastaaja piti tarkkaa kirjaa. Kaikki pyrkivät esittämään oikeaa ihmistä eivätkä trollanneet liikaa leimautuakseen häirikoiksi. Vastaaja oli kokoamassa profiileihin kuvia ja kehittälemässä profiileilleen historiaa ja taustavahvistusta. Tarkkaa tarkoitusta tälle profiilijoukolle ei kerrottu.

Sekalaisia huomioita

Kiinnostavaa on myös, mitä ei löytynyt. Toisen profiilin varastaminen tai kopioiminen ei ole Fark.com:ssa yleistä parodioijaa lukuun ottamatta. Itse asiassa profiilin viemistä välteltiin. Kaksi vastaajaa kertoi vaihtaneensa käyttäjätunnusta, jotta sitä ei sekoitettaisi melkein saman nimiseen käyttäjään. Toisia käyttäjiä ei siis aktiivisesti matkittu. Samoin sukupuolen vaihto mainittiin vain muutamassa vastauksessa. Toista sukupuolta ei käytetty flirttailuun ja seksin hakuun, vaikka sillä rahallista ja Fark.com:n sisäistä hyötyä tavoiteltiin.

Yksi kyselyni kysymys koski sitä, miten profiileista pidetään kirjaa. Tämä kysymys sai ihmettelyä, mutta seassa oli vastaaja, joka oli unohtanut ainoan lisäprofiilinsa nimen, ja toinen taas mainitsi unohtevansa käyttäjätunnuksia jatkuvasti. Fark.com:ssa käyttäjätunnuksissa ei juuri ollut pituusrajoitteita ja välilyönit olivat sallittuja, joten pitkätkin tunnukset ovat yleisiä (kts. Fark.com 2020a).

4.5 Monistuminen yleistyy, 2010-luku

Moniprofiilisuus ja varsinkin erilaisia huijauksia levittävät valeprofiilit yleistyi 2010-luvulla. Stutzmanin ja Hartzog (2012) mukaan moniprofiilisuus on noussut ilmiö. Sen mukana on yleistynyt tarve tunnistaa ja tuhota valeprofiilit, riippumatta niiden käyttötarkoituksesta. Tutkimusta valeprofiilien tunnistamisesta on vetänyt yhteen mm. Joshi, Nagariya, Dhanotiya ja Jain (2020). Moniprofiilisuutta hyödynnettiin myös tutkimuksen teossa.

2010-luvun tunnetuin esimerkki moniprofiilisuudesta ja varsinkin valeprofiilien käytöstä on MTV-kanavan tv-sarja "Catfish" (Metzler, 2012). Se perustuu samannimiseen dokumenttielokuvaan. Jareckin ym. (2010) tekemässä Catfish-dokumenttielokuvassa yksi tekijöistä, Nev, tutustuu kauempana asuvaan perheeseen ja aloittaa verkkosuhteen perheen tyttären Meganin kanssa. Toinen tytär, 8-vuotias Abby, puolestaan lähetti tekijälle maalauksiaan. Nev puhui sekä Meganin että perheen äidin kanssa puhelimesta. Facebookissa he sekä muita Meganin perheenjäseniä ja ystäviä olivat kaikki verkostoituneita keskenään. Dokumentin tekijät alkoivat epäillä perheen aitoutta, kun verkkoon ladattu musiikkikappale olikin kopioitu toisaalta. He lähtivät tapaamaan perhettä ja saivat selville perheen äidin keksineen melkein kaiken. Abby oli olemassa, mutta tämä ei

oikeasti maalannut, ja Megan ei taas ollut enää tekemisissä perheensä kanssa. Perheen vanhemmat eivät näyttäneet samalta kuin Facebookin kuvissa. Selvisi, että äiti oli luonut Facebookiin neljätoista valekäyttäjää, joiden avulla hän sai pidettyä tarinaa yllä ja huijattua monia. Kaikilla äidin luomilla valekäyttäjillä oli paljon valokuvia ja jopa videopätkiä, joissa esiintyi samoja ihmisiä. Megan-profiilille oli jopa oma kännykkä, johon perheen äiti vastasi esittäen Megania. Motiivina valehtelulle äiti ei osannut kertoa, mutta oletettavaa on, että hän halusi vaihtelua elämäänsä. Perheen isä sanoi dokumentin lopussa, että monni (eng. catfish) pitää muita laatikossa olevia kaloja aktiivisena kuljetuksen aikana. (Jarecki ym., 2010) Ihmismonni pitää siis muut ihmiset aktiivisena ja varuillaan.

Melkein samojen tekijöiden dokumentaarinen tv-sarja "Catfish" (Metzler ym., 2012) keskittyy selvittämään sosiaalisessa mediassa alkaneiden suhteiden osapuolien aitoutta, eli onko joku valekäyttäjä vai ei. Samalla he kouluttavat ihmisiä verkon vaaroista. Sarjalla on ollut 8 kautta, ja jokaisessa jaksossa selvitetään yhden pariskunnan aitous (Metzler, 2012). Sana "catfish" on sarjan myötä pääsyt sanakirjaan tarkoittamaan valeprofiilia (Merriam-Webster, 2020). *Catfish*-termiä ei ole myöskään suomennettu, vaan sanakirjassa catfish on käännetty olemaan "Vääriä henkilötietoja sisältävän profiilin yhteisöpalvelusivulle petostarkoituksessa luonut henkilö." (Kielikone oy, 2020) ja siitä on johdettu verbi catfish eli "huijata luomalla valheellinen profiili yhteisöpalvelusivulle" (Kielikone oy, 2020). Kolmas, tv-sarjan käyttämä tarkempi määritelmä on "valeidentiteetin kehittäminen itselle kuulumattomia valokuvia ja biografisia tietoja käyttäen, tarkoituksena saada aikaan romanttinen suhde toisen käyttäjän kanssa" (MTV, 2014, kautta Kadrich, 2016). Catfish-ilmiötä on tutkinut myöhemmin mm. Simmons ja Lee (2020). He määrittivät catfishingin identiteetin varastamiseksi eli selkeän valekäyttäjän esittämiseksi. Artikkelin perusteella catfishin voidaan määritellä useimmiten esittävän jotakuta tiettyä henkilöä ja toisaalta uhrina on tietty ennalta määritelty henkilö. (Simmons & Lee, 2020) Käytännössä catfish ei välttämättä esitä tiettyä oikeaa henkilöä, vaan se voi vain lainata jonkun henkilön tai ryhmän valokuvia valehdellen niiden takana olevasta tarinasta. Catfish on selkeästi tarkoituksellisempi huijaus kuin melkein kaikissa muissa valeprofiilin määrittelyissä.

Simmons ja Lee (2020) haastattelivat opiskelijoita, joista osa oli catfish-uhreja ja osa harrastanut itse catfishingiä. Catfishingillä oli artikkelin mukaan testattu puolison uskollisuutta, kokeiltu toisena sukupuolena elämistä sekä pyritty hakemaan rahallista etua (Simmons & Lee, 2020). Käytännössä siis kuitenkin catfish-profiileja käytetään samaan kuin muitakin valeprofiileja, vain kohde on tarkemmin määritelty.

Toisestakin Facebookia hyödyntäneestä huijarista tehtiin dokumentti. Tanskalainen Faberin ja Nielsen Horanyin (2016) tekemä "Meille muutti vieras mies" kertoo, miten nuori yksinhuoltaja rakastui huijariin. Huijari loi itselleen valeprofiilin, joka esitti tanskalaisen tunnetun rikkaan perheen poikaa. Hän myös ylläpiti valekäyttäjää, jotka esittivät muita pojan perheenjäseniä ja tuttavina. Parhaimmillaan hän viestitteli Facebookin kautta vessan oven toisella puolella olevalle naiselle valekäyttäjänä. Pienen seikkailun jälkeen kävi ilmi miehen

valehdelleen kaikesta, ja olevan tunnettu huijari, jolla oli muita uhreja. Hän päätyi vankilaan monista rikoksista. (Faber & Nielsen Horanyi, 2016) Huijari siis vain hyödynsi Facebookia välineenä verkon ulkopuolisen huijauksen ja hyväksikäytön onnistumiseen. Moniprofiilisuus oli tapa saada tukea verkon ulkopuolisen rikoksen tekemiseen.

Yksi kattavammista suoraan moniprofiilisuutta koskevista tutkimuksista on Leavittin katsaus (2015), joka käsittelee Redditin väliaikaisia profiileja. Tutkimus otti neutraalin ja melkein jopa positiivisen kannan moniprofiilisuuteen. Reddit on vieläkin suosittu verkkoyhteisö, joka on jaettu pienempiin osa-alueisiin. Leavitt (2015, s. 3) määrittelee *väliaikaisen profiilin* (eng. temporary technical identity) olevan "sosioteknisellä alustalla oleva käyttäjätunnus tai muu käyttäjän tekninen olemus, jonka yksilö luo ja käyttää hetken aikaa tai vain kerran luodakseen strategisen esiintymisen". Sosiotekninen alusta viittaa verkkoyhteisöön. "Vain kerran" oletettavasti tarkoittaa, että olemus on käytössä vain samassa viestiketjussa. Leavitt (2015) jatkaa, ettei väliaikaisia profiileja ylläpidetä ja että ne pidetään erillään pääprofiileista. Moniprofiilisuus ei itsessään edellytä näitä ominaisuuksia. Väliaikaisia profiileja käytetään Redditissä pääasiassa anonyymiyden vuoksi (Leavitt, 2015). Anonyymiyks voi olla tässä sekä verkon ulkopuoliseen elämään viittaavaa että yhteisön sisäistä. Monet vastanneet halusivatkin suojella päätiliään yhteisössä. Väliaikainen profiili on siis lisäprofiili, jota käytetään vain hetken. Tosin jotkut Leavittin (2015) haastattelemat kertoivat profiilinsa olevan väliaikainen, mutta käytännössä profiili oli olemassa hyvinkin pitkän aikaa. Redditissä on normaalia pitää väliaikaisia profiileja ja jopa sen säännöissä rohkaitaan niiden luomiseen. Väliaikaisten profiilien käyttäjät eivät piilotelleet väliaikaisuutta ja saattoivat jopa lisätä tiedon siitä käyttäjätunnukseen. (Leavitt, 2015). Tämä kertoo väliaikaisten profiilien ja muiden lisäprofiilien hyväksynnästä yhteisössä, koska sitä ei tarvitse piilotella.

Hyvin kattavan kuvan lisäprofiilien käytöstä tarjoavat myös Kumar ym. (2017). He huomasivat, että saman käyttäjän profiilit keskustelivat jonkin verran keskenään. Ne eivät kuitenkaan selkeästi aina tukeneet toisiaan tai riidelleet keskenään. Saman käyttäjän profiilit kirjoittivat saman tyyliä, mutta kaikkien käyttäjien lisäprofiilit pystyi myös erottamaan toisista käyttäjistä kirjoitustyylin perusteella. Lisäprofiilit kirjoittivat lyhyempiä lauseita, ne kiroilivat enemmän ja käyttivät paljon välimerkkejä, ja ne käyttivät pronomineja eri tavoin. Lisäprofiilit myös harvoin aloittivat viestiketjuja, mutta osallistuivat paljon muiden aloittamiin ketjuihin. Lisäprofiilit pitivät kiistanalaisista aiheista ja saattoivat riidellä saadakseen huomiota mielipiteelleen. (Kumar ym., 2017)

Krombholz, Merkl ja Weippl (2012) tutkivat valekäyttäjiä ja niiden verkostoitumista Facebookissa. Heidän metodinaan oli moniprofiilisuus, eli he loivat kahdeksan valekäyttäjää Facebookiin (Krombholz ym., 2012). Tämä artikkeli on siis hyvä esimerkki moniprofiilisuuden hyödyistä, vaikka tutkijat huijasivatkin tutkittavia hieman. Seitsemän Krombholzin ym. (2012) valekäyttäjää oli mahdollisimman aidon näköisiä ihmisiä keinotekoisilla kuvilla, ja kahdeksas oli kissa, jonka kuvan aitoudesta ei kerrottu. Yksi valekäyttäjä pyysi muut kaverikseen. Koska kaikissa käyttäjäprofiilivuissa oli kerrottu asuinpaikka ja koulutietoja,

alkoi Facebook ehdottaa heille kavereita samoilla tiedoilla. Samoin valekäyttäjät alkoivat esiintyä muiden käyttäjien ehdotettujen kavereiden listoilla. Facebook esti Krombholzin ym. valekäyttäjien toiminnan joiksikin päiviksi, mutta ei poistanut niitä. Muutaman viikon päästä tutkijat lakkasivat seuraamasta valekäyttäjien kaveripyynnöitä, ja olemassa olevista kavereista etsittiin yhdistäviä tekijöitä valekäyttäjien kanssa, kuten sama koulu tai kaupunki. Loppupäätelmä oli, että valekäyttäjät menevät todesta ainakin Facebookissa, jos ne ovat kunnolla tehtyjä, ja niillä on joku yhdistävä tekijä kohteen kanssa. (Krombholz ym., 2012) Tehty kunnolla tarkoittaa tässä, että niiden käyttäjäprofiilisivujen tiedot ovat yksityiskohtaisia ja aidon oloisia, mukaan lukien näytetyt kuvat. Artikkelissa ei kerrota, osallistuivatko valekäyttäjät keskusteluun tai muuhun kommunikointiin Facebookissa. Muiden kommentit valekäyttäjän seinällä mainitaan (Krombholz ym., 2012), mutta ei sitä, reagoiko valekäyttäjä näihin mitenkään. Samoin artikkeli ei erikseen mainita, kertoivatko tutkijat valekäyttäjien olleen valetta. Todennäköisesti valekäyttäjien kaverilistalle päätyneet tiesivät kissan olleen valekäyttäjä, mutta ihmisvalekäyttäjistä tämä olisi ollut hyvä kertoa jälkikäteen.

Yksityisyyttä tutkiessaan Stutzman ja Hartzog (2012) päätyivät luokittelemaan syitä moniprofiilisuudelle. *Yksityisyyden* alle menevät halu pysyä anonyyminä verkon ulkopuolisen elämän suhteen sekä sukupuolen piilottelu häiriköinnin takia. *Identiteettien erotus* koskee työn ja vapaa-ajan erillään pitämistä. Tämän kanssa osittain päällekkäin on *omien roolien ja niiden yleisöjen erottaminen*. Eri tuttavapiirit saavat eri tason tietoa. *Käytännöllisyys* puolestaan liittyy tekemiseen. Lisäprofiililla mainostetaan, tehdään yhteistyötä ja koordinoidaan tehtäviä, eli se on eräänlainen virallinen edustustili. (Stutzman & Hartzog, 2012)

Papapicco ja Quatera (2019) yhdistävät valeprofiilit suoraan trollaukseen. Heidän mukaansa trollaajat haluavat olla anonyymejä, ja tähän tarkoitukseen valeprofiili on hyvä. Trollaaja esittää normaalia käyttäjää, kunnes hänet tunnustetaan valeprofiiliksi tai hän kyllästyy trollaamiseen. Papapicco ja Quatera kertovat myös, että trollaajien nimet perustuvat lähes aina käyttäjän oikeaan nimeen tavalla tai toisella. Tutkitussa verkkoyhteisössä ei ollut erillisiä käyttäjätunnuksia, vaan pelkät nimet käytössä. Kuviksi trollit valitsivat suurelta osin julkisuuden henkilöitä, mutta toisesta maasta. Heidän kuviaan oli paljon saatavilla, ja harva tuntee toisten maiden pienempiä julkisuuden henkilöitä. (Papapicco & Quatera, 2019)

Terminologiakin kehittyi 2010-luvulla, kun valeprofiilien tutkimus sai enemmän huomiota. Zheng, Lai, Chow, Hui ja Yiy (2011) määrittävät sockpuppetin eli käsinuken olevan valeidentiteetti, joka kehuu tai tukee tuotteita ja ihmisiä. Sockpuppet-pari on taas saman käyttäjän kaksi profiilia. Bu Xia ja Wang (2013) tunnistavat moniprofiilisuuteen liittyvät termiongelmät. He itsekin sanovat ensin, että käsinukke on käyttäjä, jolla on monta käyttäjätunnusta, ja tämän jälkeen määrittelevät käsinukkejen olevan valeprofiileja (Bu, Xia & Wang, 2013). He yhdistävät moniprofiilisuuden vain haitalliseen toimintaan. Cao ym. (2012) puhuvat sybyleistä Douceurin tapaan, tarkoittaen ohjelmallisesti luotuja valekäyttäjää. Samoin Yang ym. (2011), joka ei tosin erikseen määrittele ohjelmallisuutta, vaan se on taustalla oletuksena. Kumar ym. (2017) määrittävät puolestaan

sanan *sockpuppet* tarkoittamaan käyttäjätiliä, jonka omistajalla on vähintään yksi toinenkin käyttäjätili samassa verkkoyhteisössä, eli se olisi lähes sama kuin käyttämäni termi lisäprofiili. Kumar ym. (2017) pitävät *sockpuppet*-termiä neutraalina, eli se kattaa kaikki käyttötarkoitukset. Artikkelissa erotettiin lisäprofiilit erikseen *esittäjiin* (eng. *pretender*) ja *ei-esittäjiin* (eng. *non-pretender*) (Kumar ym. 2017). Esittäjän määritelmä (Kumar ym., 2017) oli lähes sama kuin oma valekäyttäjän määritelmäni. Tällaiset profiilit esiintyivät usein samassa viestiketjussa (Kumar ym., 2017). Ei-esittäjä puolestaan sisältää muunlaiset lisäprofiilit, jotka eivät välttämättä suoraan yritä esittää tavallisia käyttäjiä.

Van der Nagel (2018) puolestaan käyttää tutkimuksessaan termiä *alt*, jonka hän on lyhentänyt sanoista *alternative account*, vaihtoehtoinen tili. Sen hän määrittelee tarkoittavan lisäprofiilia, ja jatkaa sen olevan tapa esittää itseä tai identiteetin toista puolta eri yleisölle kuin pääprofiililla (Van der Nagel, 2018). Lisäprofiili ja pääprofiili siis hänen mukaansa eivät esiinny samalle yleisölle, mikä saattaa tehdä lisäprofiilista osittain tarpeettoman. Van der Nagelin (2018) mukaan *alt* terminä on tullut tietokonepeleistä ja 3D-yhteisöistä. Varsinainen van der Nagelin tutkimus koskee moniprofiilisuutta Twitterissä. Tutkija esitti seuraajilleen kyselyn, jossa kysyttiin mm. miksi lisäprofiili luotiin ja mistä sillä keskustellaan. Vastaajia pyydettiin keskittymään vain yhteen lisäprofiiliin. Van der Nagel halusi erottaa lisäprofiilit ja pääprofiilin toisistaan, mutta jotkut vastaajat eivät kokeneet yhtään profiiliaan pääprofiiliksi. Lisäprofiileille löytyi monta käyttötarkoitusta, kuten työasioista keskustelu, selkeät kiinnostuksen kohteet ja trollaus. Lisäksi joku esitti rohkaisevaa Barbie-nukkeja ja toinen jakoi hyödyllisiä tietoja. (Van der Nagel, 2018) Artikkelia lukiessa huomasi selkeästi, miten valittu käyttäjätunnus liittyy usein käyttötarkoitukseen. Nimi saattoi olla esimerkiksi kaverien välinen vitsi, tai liittyä tiettyyn aiheeseen (Van der Nagel, 2018).

Monen profiilin käyttäjien tunnistuksessa voidaan käyttää apuna mm. IP-osoitetta, käyttäjätunnuksien ja profiilikuvien samanlaisuutta käyttäjien välillä, lähekkäisiä rekisteröitymisaikoja, sekä sisäänkirjautumisen lähekkäisiä aikoja (Bu ym., 2013). Bu ym. (2013) kehittivät menetelmää valeprofiilien tunnistamiseen, koska sellaista ei heidän mukaansa ollut. Heidän tunnistusalgoritminsä etsii ensin samoista aiheista kiinnostuneet ja samoihin viestiketjuihin kirjoittavat käyttäjät, ja sen jälkeen vertailee käyttäjien tekstejä (Bu ym., 2013). Menetelmää testattiin hyvin tuloksin kiinalaisella keskustelupalstalla ja huutokauppa palvelussa (Bu ym., 2013). Zheng ym. (2011) kertoivat muutamaa vuotta tätä ennen lisäprofiilien tunnistusmenetelmästä, joka perustuu viestiketjun aloittajien ja niihin vastanneiden käyttäjien analysointiin. Oletuksena on, että lisäprofiilipari vastaa paljon toistensa viesteihin, ja että tilien rekisteröitymispäivät ovat lähekkäin. Eri keskusteluforumeiden välillä liikkuvia lisäprofiilipareja löytää parhaiten tekstianalyysin kautta avainsanojen avulla. (Zheng, ym. 2011)

Cao ym. (2012) puolestaan esittelee järjestelmän, joka tunnistaa valeprofiilit niiden sosiaalisten verkostojen avulla. Oletuksena on, että valeprofiili verkostoituu lähes pelkästään muiden valeprofiilien kanssa. Lopullisen ratkaisun käyttäjätilin poistosta tekee kuitenkin aina ihminen. (Cao ym., 2012) Yang ym. (2011) taas väittävät, etteivät valeprofiilit verkostoidu keskenään kuin korkeintaan

vahingossa. Heidän tutkimassaan sosiaalisen median palvelussa valeprofiilit näyttivät samalta kuin muutkin käyttäjät sosiaalisen verkostonsa puolesta, ja profiilit eivät yrittäneet muodostaa verkostoa keskenään (Yang ym., 2011). Nandhini ja Das (2016) ehdottavat valeprofiilien tunnistusjärjestelmää, joka perustuu profiilien tietojen tarkistamiseen muista verkkoyhteisöistä. Heidän prosessinsa edellyttää profiilien tietojen vertailua yleiseen profiilitietokantaan, jonne on tallennettu profiileja eri lähteistä sekä näiden profiilien käyttäjien vahvistettu henkilöllisyys (Nandhini & Das, 2016). Tämä järjestelmä ei kuitenkaan ota huomioon, että monilla saattaa olla hieman eri tiedot eri verkkoyhteisöissä, mikä tekee suoran vertailun vaikeaksi. Lisäksi koko artikkeli oli hyvin negatiivinen moniprofiilisuuden suhteen. Kirjoittajien mielestä moniprofiilisuus on yleisin syy verkkorikoksiin (Nandhini & Das, 2016).

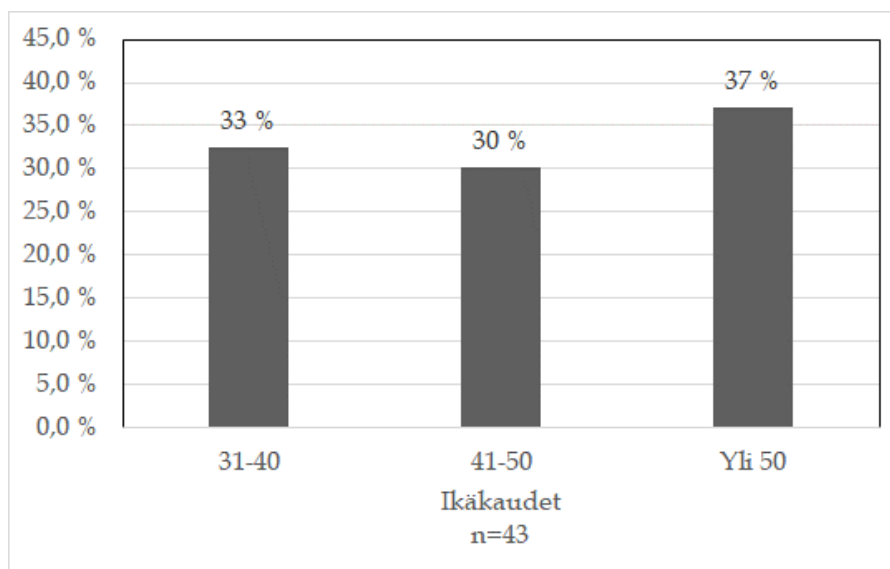
Täysin erilainen tunnistustapa on analysoida käyttäjien kuvia ja löytää sieltä verkossa toisaalla ja toisen henkilön käyttämiä kuvia (Papapicco & Quatera, 2019). Wani, Agarwal, Jabin ja Hussain (2019) puolestaan yrittivät tunnistaa valeprofiileja sen mukaan, miten niiden viesteissä puhuttiin tunteista. Ehkä siis ihmislähtoisemmät tunnistusmenetelmät alkavat yleistyä uudelleen.

Groenestein, Baas, van Deursen ja Jong (2018) eivät artikkelissaan maininneet moniprofiilisuutta, mutta he tutkivat valeprofiilien tunnistustaitoa. Yksi haitallinen käytötapa valeprofiileille on teinien hyväksikäyttöön pyrkiminen. Aikuiset miehet ovat kiinnostuneita teinityöistä, joten Groenestein ym. (2018) esittävät teinipoikia verkossa. Teinitytöt väittivät tunnistavansa tällaiset valeprofiilit helposti, vaikka testin mukaan se ei onnistunut läheskään aina (Groenestein ym., 2018). Vanhempien, seksiä hakevien henkilöiden valeprofiilien tunnistamiseen listattiin Groenestein ym. (2018) artikkelissa useita vihjeitä, joista tärkeimpänä nousi esiin kirjoitusten sisältö. Aikuiset käyttivät väärää sanoja tai hymiöitä, tai viestien aihe oli outo. Muita vihjeitä olivat mm. liika kehuminen, liian hyvä yksittäinen kuva, vähän teinejä verkostossa ja käyttäjäprofiilisivun tietojen outous. Yhteiset tuttavat paransivat profiilien luotettavuutta. (Groenestein ym., 2018) Tämä tutkimus oli osoitus siitä, että valeprofiilien tunnistus ei aina vaadi tietokonealgoritmeja, ja toisaalta siitä, että tunnistamiseen kannattaa itsekin opetella.

4.6 Fark.com 2019

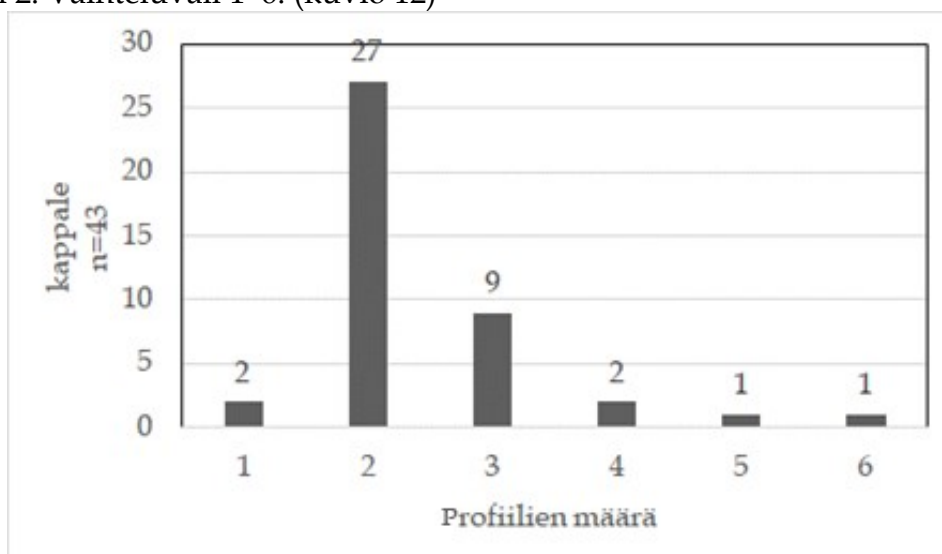
Toisella tutkimuskerrallani vastaajia oli kyselyssä huomattavasti vähemmän. Kokonaisvastaajien määrä oli 204 kpl, joista enemmän kuin yksi profiili oli 49 vastaajalla (24 %). Tästä joukosta poistettiin taas epäkelvoksi katsotut vastaukset samoin kriteerein kuin edellä, ja jäljelle jäi 43 vastaajaa. Joukosta on jokaisen kysymyksen kohdalla poistettu tyhjät ja mahdottomat vastaukset. Lisäksi vuoden 2019 tilasto on osin vajavainen, koska kysely tehtiin lokakuussa.

Miehiä vastaajien joukossa oli 35 (81,0 %), naisia 7 (16,3 %), ja muita 1 (2,3 %). Ikäjakauma oli tasainen. Alle 30-vuotiaita ei ollut yhtään, 31–40-vuotiaita 33 %, 41–50-vuotiaita 30 % ja yli 50-vuotiaita 37 % (kuvio 11).

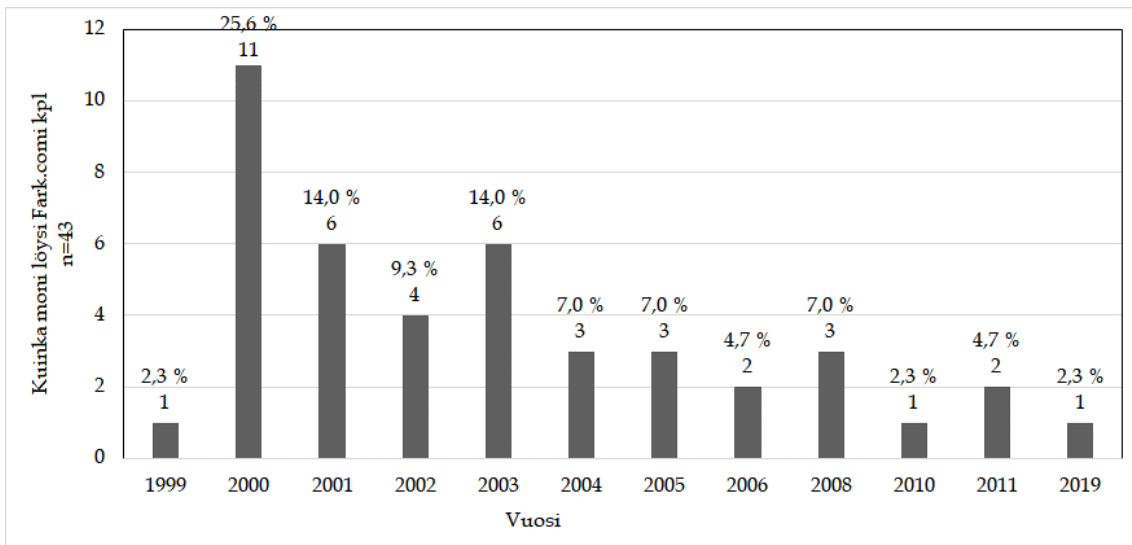
KUVIO 11 Fark.com 2019 vastaajien ikäkausien jakauma

Profiilien määrän ilmoittaminen oli yritetty tehdä tässä kyselyssä luotettavammaksi muuttamalla sanamuoto kysymään kaikkien profiilien määrää, ei vain lisäprofiilien määrää (kts. liite 1 ja 2, kysymys 5). Silti muutama selvästi lisäprofiileja omistanut käyttäjä ilmoitti määräksi yhden profiilin, ja eräs vastaaja ei kertonut profiiliensa määrää ollenkaan. Vastaajien profiilien kokonaismäärä n on siis tässäkin vain suuntaa antava. Profiilien määrän keskiarvo oli 2,37, mediaani 2 ja moodi 2. Vaihteluväli 1-6. (kuvio 12)

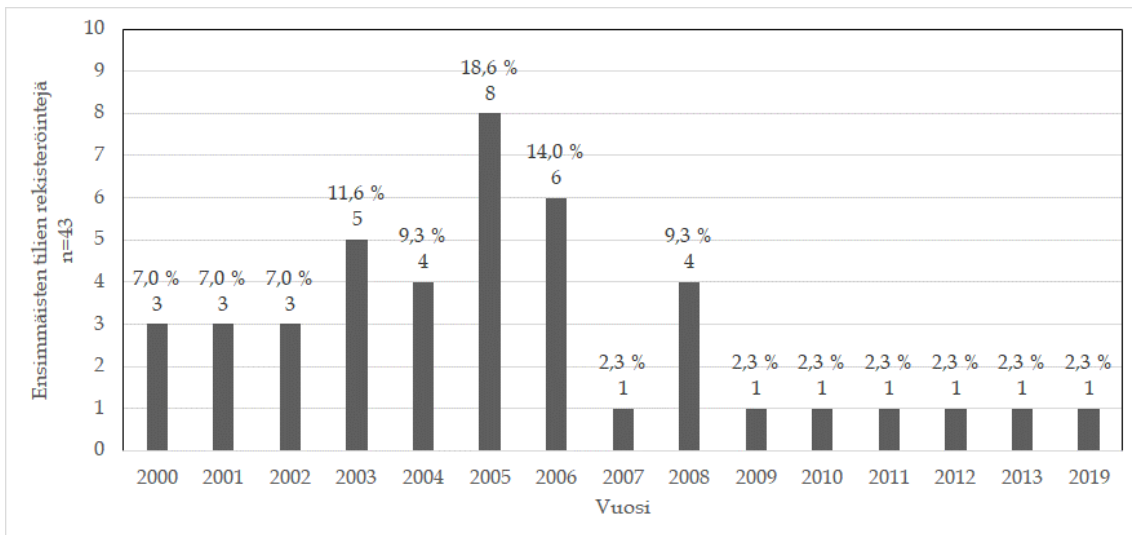

KUVIO 12 Fark.com 2019 profiilien määrä

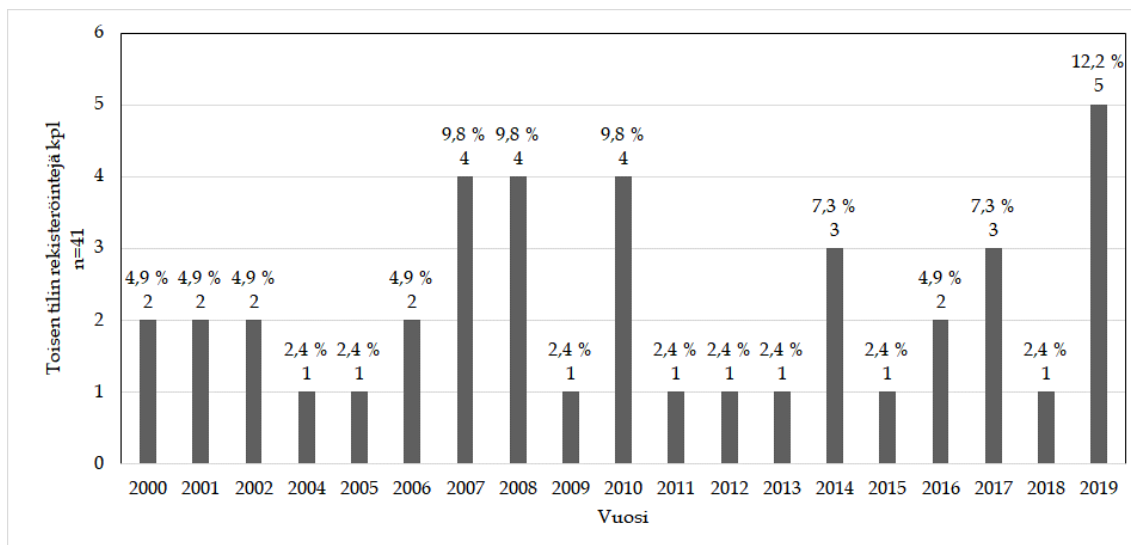
Vain yksi vastaaja oli löytynyt Fark.com:n vuoden 2011 jälkeen, eli lisäprofiilien käyttäjät ovat yhteisön vanhoja jäseniä (kuvio 13). Vastaajien ensimmäisen profiilin rekisteröimisvuodet jakaantuivat melko tasaisesti, mutta suurin osa oli rekisteröinyt ensimmäisen tilin ennen vuotta 2009 (kuvio 14). Ensimmäisen lisäprofiilin rekisteröimisvuodet jakaantuivat tasaisemmin (kuvio 15). Eroa ensimmäisen ja toisen käyttäjätilin rekisteröimisen välillä oli keskimäärin 5,28 vuotta (n=40).

KUVIO 13 Fark.com 2019 yhteisö löydetty

KUVIO 14 Fark.com 2019 ensimmäinen käyttäjätili rekisteröity

KUVIO 15 Fark.com 2019 toinen käyttäjätili rekisteröity

Kyselyn vastauksissa korostui nyt selkeästi tarve anonyymiyteen. Tämä anonyymiyys koskee varsinkin verkon ja sen ulkopuolisen elämän erottamista. Muutamat pelkäsivät verkon vaikutusta työelämäänsä. Yksi vastaaja sanoi keskustelewansa LGBTQ-aiheesta Fark.com:ssa avoimesti, mutta ei voisi ikinä tehdä sitä verkon ulkopuolella. Toinen käyttäjä oli huolissaan fyysisestä turvallisuudesta verkon ulkopuolisten häiriköijien takia. Muutama vastaaja käytti eri profiilia matkustaessaan turvallisuuden takia. He eivät halunneet varsinaisen tilinsä tietojen joutuvan väärin käsiin.

Myös anonyymiyys Fark.com:n sisällä näkyi. Vanhasta käyttäjätunnuksesta haluttiin vaihtaa anonyymimpaan. Vuosia käytössä ollut profiili ei tuntunut enää kovin anonyymilta, ja sen mainetta haluttiin varjella jättämällä tietyt puheenaiheet lisäprofiilille. Muutama vastaaja oli nolannut itsensä ja vaihtoi sen takia profiilia.

Samaa profiilia on saatettu käyttää useassa verkkopalvelussa, joten käyttäjien löytäminen hakukoneen avulla ei olisi vaikeaa. Tämän takia moni oli vaihtanut profiiliaan, mutta yksi vastaaja oli puolestaan vaihtanut samaan nimeen kuin mitä käytti muualla. Muutama vastaaja kertoi käyttäneensä lisäprofiilia huijatakseen kilpailussa, mutta nämä profiilit olivat jääneet jo pois käytöstä.

Roolipelaajiakin vastaajien joukosta löytyi. Yksi vastaaja kertoi esittävänsä konservatiivista käyttäjää. Hän käytti hyväksi omia tietojaan taloudesta ja oli tarkka kielenkäytön suhteen. Muutama muukin mainitsi roolipelaamisen ja hahmoilla leikkimisen. Heidän mielestään nämä profiilit olivat selkeästi valeprofiileja.

Eräs vastaaja kirjoitti pitkästi, miten hän esittää Fark.com:ssa nykyään miestä. Hän oli tarkka kielenkäyttönsä suhteen profiilillaan, ja yritti muutenkin olla kovempi. Aikaisemmin hän oli Fark.com:ssa omalla naisprofiilillaan, mutta koki, että naisen on vaikeaa olla sosiaalisessa mediassa. Toinenkin käyttäjä mainitsi oman naispuolisen profiilinsa saaneen erilaista kohtelua kuin miesprofiili. Kolmas vastaaja oli kokeillut muiden reaktioita toiseen käyttäjätunnukseen, koska koki alkuperäisen profiilinsa saavan epäreilua kohtelua. Kokeilu osoittikin

kohtelun olevan erilaista eri profiilien suhteen. Seuraava vastaaja valitti, ettei ole tarpeeksi uskottava, koska käyttäjätunnuksessa on mainittu vähemmistön ominaisuus. Uskottavuus verkossa oli siis suuri huolenaihe. Vastaajat halusivat, että heidän mielipiteensä otetaan huomioon.

Trollaajat puhuivat muiden ärsyttämistä, ja erilaisista epäsuosituista mielipiteistä. Joku halusi korjata muiden tietoja keskusteluaiheesta. Sama käyttäjä rekisteröi useita kertakäyttöisiä profiileja muiden trollien kanssa riitelyyn. Trollaajia vastaajien joukossa ei ollut kuin muutama, ja heistäkin monella oli jokin muu tarve lisäprofiileilleen.

Vastaajien ikäjakauma yllätti. Kaikki olivat yli 30-vuotiaita ja kolmasosa vastaajista yli 50. Tämä ehkä selittää, miksi trollaajia vastaajien joukossa oli vain muutama. Muutenkin vastaukset olivat keskenään hyvin samansuuntaisia. Käyttäjätiliä oli vaihdettu anonyymiyden takia, ja monella ei ollut enää toinen profiili käytössä. Yksi vastaaja kertoi vaihtavansa profiilia aina elämäntilanteensa vaihtuessa. Toinen taas rekisteröi uuden tilin aina palatessaan Fark.com:in muutama vuoden tauon jälkeen. Yhteisön pitkäikäisyys siis näkyi vastauksissa.

5 SUURIA JA PIENIÄ HAVAINTOJA

Kerron ensin havainnoistani Fark.com:ssa tehtyjen kyselyiden pohjalta, ja sen jälkeen yleisellä tasolla.

5.1 Kyselytutkimuksen yhteenvetoa

Suoritin Fark.com-yhteisössä kyselytutkimuksen kahtena eri vuotena. Kyselyjen vastauksia verratessa näkyy ensimmäisenä muutos käyttäjäkunnan suuruudessa. Vastaajajoukko oli huomattavasti pienempi 2019 kuin kymmenen vuotta aiemmin. Tämä selittyy Fark.com:n käyttäjäkunnan pienenemisellä. Sivusto ei ole enää yhtä suosittu kuin aiempaa kyselyä tehtäessä 2009. Vastaajia oli 2009 kyselyssä 235 kpl ja 2019 kyselyssä 43 kpl. Toisaalta hiljaisia käyttäjiä, jotka lukevat enemmän kuin keskustelevat on vaikea saada mukaan tutkimukseen (Hine, 2000). Kaikkia Fark.com:n käyttäjiä ei siis joka tapauksessa saataisi mukaan, ja osa vastaajistakin ilmaisi, ettei aihe oikeasti kiinnosta. Lisäprofiilien omistajien osuus kaikista kyselyyn osallistuneista oli silti suurentunut 24 %:iin aiemmasta 13 %:sta. Ehkä siis uusi kysely kiinnosti enemmän juuri oikeaa kohderyhmää, lisäprofiilien käyttäjiä.

Iriberrin ja Leroy'n (2003) yhteisön elinkaaren mukaan Fark.com onkin siirtynyt kohti yhteisön kuoleman vaihetta, mutta vielä se yrittää kehittyä ja pysyä hengissä. Uusia käyttäjiä Fark.com:in ei kuitenkaan ilmeisesti juuri tule. Molemmissa kyselyissä eniten uusia jäseniä tuli 2000–2004. Ensimmäinen käyttäjätili oli rekisteröity pääosin 2003–2008 kummassakin kyselyssä. Joko siis kyselyyni vastasi yliedustetusti kokeneita yhteisön jäseniä tai uusia jäseniä ei juuri ole tullut. Tosin myös Kumar (2017) totesi, että lisäprofiileja käyttävät pääasiassa kokeneet yhteisön jäsenet. Iriberrin ja Leroy (2009) yhdistävät statussymbolit yhteisön kasvuvaiheeseen, ja Fark.com on juuri luonut uuden statussymbolin. Värillinen merkki käyttäjätunnuksen vieressä kertoo sivustolle lahjoitetun summan, ja rohkaisee lahjoittamaan koronatilanteen tuomien vaikeuksien takia (Fark.com, 2020c). Erilaisia statussymboleita sivustolla on ollut jo aiemminkin (kts. luku 2).

Kyselyjeni luotettavuutta olisi voinut parantaa ottamalla mukaan kummallakin kerralla esimerkiksi syvähaastatteluita, tai etnografisia menetelmiä. Resursini kuitenkin eivät riittäneet syvempään tutkimukseen tällä kertaa. Nyt vastaajien laadullinen painotus suuntautui varsinkin 2009 tehdyssä kyselyssä hyvin satunnaisesti, ja vastauksia tuli laidasta laitaan. Osa kertoi vain pakollisen ja jotkut selostivat ajatuksensa aiheesta hyvin tarkkaan, eikä kaikkia vastaajia monen profiilin käyttö kiinnostanut. Jotkin vastaajat, erityisesti yhden profiilin omistajien joukossa olivat vihamielisiä koko teemaa kohtaan, ja muutamat käyttivät vastauksensa trollaamiseen. 2019 puolestaan painotus siirtyi enemmän aiheesta kiinnostuneiden suuntaan. Vastaajat tuntuivat haluavan kertoa enemmän ja trollaajia ja vihamielisiä oli selkeästi vähemmän. Vastaajajoukon koostumus ei siis

jakaantunut samoin vastauskerroilla. Painotukseen vaikuttivat varmasti käyttäjäkunnan koostumuksen muutokset ja itsevalikoituminen kyselyn saatavuuden suhteen. Kysely oli kumpanakin kertana linkitettyä Fark.com:n etusivulla kahden eri otteeseen noin vuorokauden kerrallaan sivuston teknisten syiden takia, ja itse kyselylomake oli auki muutaman päivän tämän jälkeenkin. On paljon mahdollista, että toiseen vuorokauden aikaan ja toisena viikonpäivänä vastaukset olisivat voineet olla erilaisia.

Vastaajamäärän väheneminen selittää osin lisäprofiilien käytön syiden tiivistymistä. 2009 lisäprofiileja käytettiin moneen asiaan, monilla eri perusteilla. 2019 käyttötarkoituksia oli vähemmän, vaikka samat teemat, eli anonyymiys, trollaus ja roolipelit, olivat edelleen näkyvillä. Trollauksen määrä oli huomattavasti vähentynyt vastauksia verrattessa. Tämä selittyy ehkä osin vastaajakunnan vanhentumisella. 2019 ei ollut yhtään alle 30-vuotiasta vastaajaa, kun 2009 heitä oli 39,1 % vastaajista. Käyttäjien pysyessä samoina keski-ikäkin nousee. Käyttäjät olivat löytäneet Fark.com:n keskimäärin 6 vuotta aiemmin 2009 kyselyssä ja 14 vuotta ennen kyselyä 2019. Oletettavaa on, että sosiaalinen media on nuoremmalle joukolle luontevampi tapa löytää uutisia ja keskustella niistä kuin erillinen sivusto. Voi olla myös, että Fark.com:in valikoituvat linkit ovat enemmän vanhempien käyttäjien (sanon molemmissa merkityksissä) mieleen.

Nouseva trendi vastauksissa oli turvallisuus. Anonyymiys koettiin 2019 lähes pakolliseksi joissain tilanteissa oman turvallisuuden ja maineen takia verkossa ja sen ulkopuolella. 2009 taas maineesta oltiin myös huolissaan, mutta vähemmissä määrin. Yleinen halu anonyymiyteen oli tällöin tärkeämpää kuin maineen varjelu. Myös profiilin vaihto näytti suositummalta 2019. Tämä johtuu ehkä siitä, että käyttäjillä oli ollut enemmän aikaa vaihtaa profiilia. Ensimmäisen lisäprofiilin rekisteröimisestä oli 2009 kyselyssä 4 vuotta ja 2019 ensimmäisestä lisäprofiilista oli 9 vuotta. Vanhaan lisäprofiiliin ei enää palattu niin paljon 2019 kuin 2009, vaan se jätettiin käyttämättä. Vanhalle profiilille ei koettu olevan enää käyttöä.

Lisäprofiilien määrä per käyttäjä oli vähentynyt vuosien aikana. Keskiarvo oli 2009 kyselyssä 4,15 ja mediaani 2. Vuonna 2019 ei ollut enää vastaajia, joilla oli yli kuusi lisäprofiilia, oman ilmoituksensa mukaan. Kaikkien profiilien määrän keskiarvo oli 2,37, eli lisäprofiilien 1,37. Saattaa olla, että kysely ei 2019 tavoittanut aktiivisimpia lisäprofiilien käyttäjiä, mutta todennäköisempää on, että satojen lisäprofiilien käyttäjät ovat kaikonnet Fark.com:sta. Heitä ei kuitenkaan ollut kuin yksi vastaamassa 2009, ja yli kymmenen lisäprofiilia oli vain 7 kpl:lla eli 3,0 % vastaajista, jos vastaajien omaan kertomiseen voidaan luottaa.

Kumar ym. (2017) olivat mitanneet myös lisäprofiilien määrää tutkimissaan suurten verkkosivustojen keskustelupalstoilla. Toisin kuin omassa tutkimuksessani, joka perustuu täysin käyttäjien kertomaan, he olivat etsineet samasta IP-osoitteesta tulevat ja muutenkin samantapaiset käyttäjät. Käyttäjätilejä oli Kumar ym. (2017) mukaan korkeintaan 7 per käyttäjä, kun Fark.com:ssa luku oli 325 kpl (2009) ja 6 kpl (2019). Määrät olivat siis 2010-luvun lopulla samalla tasolla.

Suosittu vuodet toisen käyttäjätilin rekisteröimiselle kummassakin kyselyssäni olivat 2007-2008. Tosin on huomattavaa, että ensimmäisessä kyselyssä näinä

vuosia käyttäjätilien rekisteröintimäärä oli päälle 30 kpl (n=230), ja toisessa kyselyssä kumpanakin vuonna 4 kpl (n=41). 2009 kyselyssä suosituin vuosi toisen käyttäjätilin rekisteröimiselle oli edellinen kokonainen vuosi 2008, ja kuluva vuosi näytti myös suositulta. 2019 kyselyssä suosituin vuosi rekisteröimiselle oli 2019. Kyselyt näyttivät siis tavoittaneen parhaiten ehkä heidät, joille lisäprofiilin rekisteröiminen oli ajankohtaista.

Lisäprofiilien aktiivikäyttäjiä, eli jatkuvasti ja päivittäin profiilista toiseen siirtyviä, ei vastaajien joukossa ollut 2019, eikä vastauksissa kuvailtu lisäprofiilien suojelumenetelmiä. 2009 tällaisia vastauksia oli monia. Usean lisäprofiilin pyörittäminen ja IP-osoitteiden vaihtelu oli jäänyt suurelta osin pois suosiosta. Lisäprofiilien satunnaiskäyttäjiä silti löytyi saman verran kummassakin kyselyssä. He eivät käytä lisäprofiilejaan päivittäin tai edes viikoittain. Tämä käyttötapa liittyy varmaan lisäprofiilien määrän yleiseen vähentymiseen. Moniprofiilisuus ei ole enää niin suosittua Fark.com:ssa, kun se on joskus ollut. Lisäprofiiliryhmätkin tuntuivat kadonneen. Niitä ei enää mainittu 2019, kun 2009 mainittiin kaksi ryhmää ja kerrottiin satojen lisäprofiilien omistajista.

Hyvän nimen tärkeys näkyi kummastakin vastaajajoukosta. Käyttäjätunnusta vaihdettiin herkästi, jos se ei tuntunut hyvältä tai omalta. Teemanimiäkin löytyi kummastakin vastaajajoukosta. 2019 näitä teemoja ei jostain syystä tarkennettu paljon, eikä tarinoita nimien synnystä kerrottu. 2009 monet selostivat löytäneensä nimen viestiketjuista tai valinneensa sen toisen käyttäjän kiusaksi.

Yksi mielenkiintoinen ero vastauksissa oli, että 2019 vastaajat kertoivat paljon enemmän itsestään ja vastaukset olivat muutenkin selkeämpiä. Vastauksissa pohdittiin asioita ja tarjottiin nimiä ja linkkejä, joilla pääsisin tutkimuksissa eteenpäin. 2009 vain satunnaiset vastaajat antoivat nimiä, ellei niitä erikseen kysytty. Vastauksien yleinen luotettavuus tuntuikin paremmalta 2019. Tämä vaikutelma saattaa syntyä juuri pitkistä vastauksista, ja toisaalta trollaajien osuuden vähentymisestä.

Samoja vastaajia kyselyissä oli ainakin yksi hänen satunnaisessa vastauksessaan kertomansa käyttäjätunnuksen perusteella. Tämä vastaaja kertoi, että lisäprofiilit eivät ole enää Fark.com:ssa muodissa, ja hänen oma lisäprofiilin käyttönsä on vähentynyt. Uusia profiileita hän ei saa enää ilmeisesti luoda ylläpidon kiellon takia. Voi olla, että Fark.com:n ylläpito on muutenkin suosinut linjaa, jossa lisäprofiileja ei suositella luotavaksi. Yhtä tiukkaa kuria kuin Facebookissa ei sentään vielä ole, eli lisäprofiileja ei aktiivisesti tuhota ja monen profiilin käyttöä ei suoraan ole kielletty.

Varsinaisten valeprofiilien ja valekäyttäjien määrä ja tärkeys tuntuu vähentyneen kyselyiden välillä. Muutamia trollaajia ja identiteetillä leikkijöitä on 2019 kyselyssä, mutta valeprofiilit ovat enemmän omaksi suojaksi anonyymiyden avuksi. Ne eivät tarkoituksella huijanneet ja yrittäneet käyttää muita hyväksi. Valeprofiilit tosin olivat myös 2009 enemmän trollaajien käytössä kuin varsinaisten hyväksikäyttäjien, tai sitten kysely ei heitä tavoittanut.

Fark.com:n lisäprofiilit ovat pääosin valeprofiileja tai anonyymejä. Tosiprofiilin alle menevät ehkä he, jotka vaihtavat profiilia olinpaikan mukaan. Joukossa ei ollut suoranaisia catfisheja (tiettyyn joukkoon tai henkilöön kohdistuvia

valeprofiileja), mutta valekäyttäjiä kyllä. Heidän lisäprofiileilleen oli rakennettu elämä, jonka olemassaolo haluttiin todistaa keinolla millä hyvänsä. 2009 vastaajat jakaantuivat melko tasaisesti valeprofiilien ja tosiprofiilien kesken, ja anonyymiksi laskettavat profiilitkaan eivät korostuneet. Fark.com:ssa oli yhtä paljon toisten esittäjiä ja valehtelijoita kuin aitona itsenään olevia monen profiilin käyttäjiä. 2019 painotus sen sijaan oli tosiprofiileissa, koska profiileilla leikkiminen ja trollaus oli vähentynyt huomattavasti. Käyttäjät lisäksi vaihtoivat profiilia enemmän kuin pitivät montaa samanaikaisesti käytössä. Yhteen fyysiseen paikkaan tai laitteeseen sidottuja tai muuten käytöltään rajoitettuja profiileita oli kummallakin kyselykerralla saman verran.

Fark.com:ssa lisäprofiileja luodaan usein pitkän ajan saatossa, ja väliä lisäprofiileilla voi olla vuosiakin, keskimäärin 1,78 vuotta 2009 ja 5,28 vuotta 2019. Pisin ilmoitettu aika kahden ensimmäisen profiilin välillä oli 16 vuotta. Kumar ym. (2017) tutkimilla keskustelupalstoilla taas lisäprofiili luotiin melko nopeasti. Tutkijat pohtivat tämän johtuvan käyttäjien suunnitelmallisuudesta (Kumar, ym. 2017). Käyttäjillä täytyi siis olla kokemusta verkkoyhteisöistä, jos he heti tiesivät tarvitsevansa lisäprofiilia.

Aiemmissa luvuissa mainittuja teemojakin löytyi kyselyiden vastauksista. Turkle (1997a) puhui identiteetillä leikkimisestä ja miten verkossa oleminen melkein pakottaa ihmisen käyttävän uusia ja monia rooleja ja profiileja (kts. luku 4.2). Identiteeteillä ja sukupuolilla leikkimistä löytyi Fark.com:sta roolipelien ja satunnaisten kokeilujen myötä. Turklella tuskin oli kuitenkaan mielessä, että monet profiilit liittyisivät trollauksen mahdollistamiseen ja haluun pysyä anonyyminä. Turkle (1997a) tutki MUD:ja 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa, ja silloin oli paljon helpompaa erottaa verkkoelämä sen ulkopuolisesta elämästä. Toisten käyttäjien jäljittäminen oli työlästä tiedonhaun hankaluuden takia. Molempien Fark.com:n kyselyiden tekohetkellä oli olemassa Google ja muita hakupalveluita, joilla profiilit voi jäljittää niiden omistajiin ja vähintäänkin saada tietoa kyseisen profiilin käytöstä. Jos joku haluaa pitää anonyymiydestään kiinni, on pakko esittää roolia ainakin jonkun verran ja luoda kevyt versio valeprofiilista.

Roolin esittämiseen pitää valmistautua, kuten Goffman (1971 ja tässä luku 2.2) sanoo. Rooli on tässä sama kuin profiili, roolin esittäminen sama kuin profiililla keskustelu ja esiintyminen verkkoyhteisössä. Siihen valmistaudutaan kulis-seissa, eli ennen näyttäytymistä muille jäsenille. Fark.com:n kyselyiden vastaajat kertoivat rakentaneensa valeprofiilille käyttäjäprofiilisivun ja miettineensä puhe-tavan sekä kattavan taustatarinan. Valekäyttäjän esiintyminen oli huolella valmisteltu. Vakuus (Stone, 1995 ja tässä luku 2) käyttäjän aitoudesta muiden silmissä luotiin vaikka käyttämällä hyväksi muiden ystävällisyyttä ja kirjaston palveluita. Wallacen (1999) ajatus anonyymiyden vapauttavasta voimasta sai vahvistuksen kyselyn vastauksista. Fark.com:ssa tunnetut käyttäjät pääsivät irti maineensa tuomista rajoista anonyymin lisäprofiilin avulla.

Rheingold kirjoitti jo 1993, että verkkoyhteisön pitää tiedostaa valeprofiilien olemassaolo, ennen kuin niitä voidaan tuhota ja estää. Valeprofiilien tunnistuksessa käytetään erilaisia tekniikoita kuten IP-osoitteiden seuraus, kirjoitustyylin vertailu ja verkostoanalyysi. 2000-luvulla tunnistuksen kehitys ei vielä ollut

kovin pitkällä, mutta Fark.com:ssa pakoiltiin muita käyttäjiä eri käyttäjätunnuk-sien avulla ja ylläpitoa vaihtamalla IP-osoitetta. 2010-luvulla ylläpidon välttely jäi vähemmälle vastaajien mukaan. Toisia käyttäjiä pyrittiin harhauttamaan vaihtamalla puhetyyliä.

Kirjallisuudesta löytyy yksittäisiä tapauksia, joiden piirteitä on myös Fark.com:n vastauksissa. Campbell ym. (2009) esimerkiksi kirjoittavat valeprofiili-lista, joka oli luotu käyttäjän mukaan suojaksi ennakkoluuloja vastaan. Fark.com:ssa käyttäjät olivat huomanneet saaneensa mainetta ja sen mukaan itseään kohtaan ennakkoluuloja toisilta. Lisäprofiilia käyttäessä muiden käyttäjien kohtelu muuttui.

Brandtzæg ja Heim tunnistivat 2008 julkaistussa artikkelissaan trendejä verkkoyhteisöjen käytössä, joista pari näkyy Fark.com:n kyselyjen eroissakin. Trendeihin kuuluu jäsenten vanheneminen, anonyymiyden väheneminen, hyö-tykäytön lisääntyminen, ja tekstipohjaisuuden väheneminen. Fark.com:n vas-tauksissa yhteisön jäsenten vanheneminen oli selkeä trendi, tai ainakaan kysely ei tavoittanut nuorempia jäseniä. Anonyymiyden vähenemään päin jäsenmäärän lakaessa kasvamasta ja vanhojen jäsenten oppiessa tuntemaan toisensa, mutta sitä vastoin lisäprofiileja käytetään enemmän anonyymiyden ta-kia. Hyötykäyttö ja tekstipohjaisuus eivät näkyneet kyselyn vastauksissa.

Leavittin (2015) löytämiä päätelmiä löytyi kyselyideni vastauksista. Lisä-profiileja luotiin kertakäyttöisiksi ja suojelemaan pääprofiilia sekä muutenkin auttamaan anonyymiydessä. Muutamia vastaajia kertoivat käyttävänsä lisäpro-fiileja Fark.com:ssa saadakseen huomiota mielipiteilleen. Sama näkyi Kumar ym. (2017) tutkimuksessa. Verkkoyhteisöjen keskusteluissa on siis ehkä helppo huk-kuu massaan. Kun toinen käyttäjä kommentoi viestiä, huomaavat muutkin ehkä alkuperäisen viestin paremmin.

Myös Schiano ja White (1998) tutkimassa yhteisössä vanhoilla jäsenillä oli enemmän profiileja. Profiilia oli saatettu vaihtaa, mutta vanhoja profiileja ei pois-tettu järjestelmästä. Myös Fark.com:ssa vanhat profiilit saavat olla rauhassa, ellei ylläpito toisin päättää. Vaihtuneet, käyttämättä jääneet profiilit eivät siis katoa min-nekään. Toisaalta tilastoista näkyi, että toinen profiili Fark.com:in oli saatettu luoda juuri ennen kyselyä, vaikka käyttäjä olisi löytänyt sivuston paljon aikai-semmin. Ehkä lisäprofiilien hyödyllisyyttä ja tarvetta ei aina huomata heti. 2019 kyselystä voisi päätellä, että vasta kun käyttäjä tajuaa kertoneensa enemmän kuin piti tai tulee muu tarve anonyymiydelle, luodaan uusi lisäprofiili. Sveningsonin (2001) mainitsema uuden, sopivamman nimen etsintä, anonyymi-teetin haku ja erityisesti käyttäjätunnuksen käyttäminen vitsinä näkyivät myös Fark.com:n vastauksissa. Lisäprofiili otettiin esiin vain, kun sen käyttäjätunnus sopi keskustelun aiheeseen.

5.2 Yleisiä havaintoja moniprofiilisuudesta

Moniprofiilisuuden historiasta on hieman vaikeaa saada kattavaa kuvaa pelkän kirjallisuuden avulla. Kirjallisuudesta löytyvät esimerkit ovat olleet rajallisia ja

usein lyhyitä mainintoja, kuten esimerkiksi Turklen (1997a) MUD-käyttäjien leikki profiililla, ja Romeron (2003) sukupuolen vaihtajat. Muutama kattavampi tutkimus moniprofiilisuudesta on tehty 2000-luvulla (mm. Bowker, 2001; Campbell ym., 2009). 2010-luvulla moniprofiilisuuden tutkimus siirtyi anekdooteista valeprofiilien löytämiseen, mutta myös tunnistamiseen ilmiönä (mm. Leavitt, 2015; Kumar, ym., 2017).

Kirjallisuudessa näkyy ehkä myös välinpitämättömyys ilmiötä kohtaan. Moniprofiilisuus on suurelta osin mielletty pitkään vain leikiksi ja kokeiluksi. Yksi monen profiilin hyötykäyttöön liittyvä selostus löytyi 1980- ja 1990-luvun vaihteesta, kun monella profiililla keskusteltiin muiden käyttäjien kanssa maksua vastaan (Rheingold, 1993). Tämä tapaus siis osoittaa moniprofiilisuuden tutkimuksen toisen ennakkoasenteen: monella profiililla ei ole hyviä käyttötarkoituksia. Valeprofiilin käyttäjät mielletään trolleiksi (mm. Papapicco & Quatera, 2019).

Moniprofiilisia käyttäjiä onkin ollut huijareina liikkeellä verkkoyhteisön historian alusta saakka (van Gelder, 1991), ja jo ensimmäisissä sosiaalisen median palveluissa kaikenlaiset valeprofiilit koettiin vain haitaksi (Boyd, 2008). Tosin sielläkin ylläpito lopulta hyötyi rahallisesti monen profiilin käytöstä. Lisäksi moniprofiilisuutta on hyödynnetty kirjallisuuden mukaan paljon trollauksessa ja muussa häiriköinnissä. Tämän takia valeprofiilien ja moniprofiilisten käyttäjien tunnistaminen on korostunut tieteellisessä tutkimuksessa. Douceur (2002) aloitti trendiä pohtimalla profiilien tunnistamista hyvin yleisellä tasolla, ja pikkuhiljaa tutkimus on edennyt tarkempiin menetelmiin (Cao ym., 2012) ja menetelmien vertailuun keskenään (Joshi ym., 2020).

Kiinnostus valeprofiilien tunnistamiseen on todennäköisesti noussut ohjelmallisesti luotujen profiilien myötä. Vaikka yksittäinen ihmiskäyttäjä voi aiheuttaa suurta harmia yhdellä tai kahdella valekäyttäjällään, ohjelmallisesti luotu sadan valekäyttäjän joukko voi aiheuttaa vielä enemmän harmia. Sellainen levittää nopeasti roskapostia tai muuta haitallista sisältöä hyvin tehokkaasti. Friendsterin harmina olleet valeprofiilit luotiin käsityönä (Marwick, 2005), Facebookin miljoonat valeprofiilit puolestaan olettavasti valtaosin ohjelmallisesti.

Aivan uutta tutkimusta moniprofiilisuudesta esittävät huonolla englannin kielellä Kareem ja Bhaya (2020), jotka toiseen, julkaisemattomaan artikkeliin vahvasti nojaten ja melkein kopioiden selostavat valeprofiilityyppensä ja niiden tunnistustekniikoita. Heidän lähteenään ollut artikkeli on saatavilla verkosta sen kirjoittajien toimesta, mutta siinä ei ole tietoa varsinaisesta julkaisusta. Vaikka Kareemin ja Bhayan (2020) artikkeli onkin julkaistu vertaisarvioidussa lehdessä, sitä ei voi pitää kovin luotettavana lähteensä takia. Tämä kertoo Internet-tutkimuksen ongelmista, eli jokainen voi julkaista verkossa mitä haluaa. Tutkijan pitää itse tarkistaa lähteiden luotettavuus.

Muutenkin kirjallisten lähteiden luotettavuus on paikoin huono. Esimerkiksi Dibbelin (1998) kirja kertoo hänen omista kokemuksistaan, ja niitä ei voi enää tarkistaa. Rheingoldin (1993) kirjaa verkkoyhteisöistä arvostetaan paljon, ja sitä on lainattu paljon muualla. Maininnat moniprofiilisuudesta ovat kuitenkin vajavaisia, koska kaikesta Rheingoldin kirjoittamasta ei voi päätellä edes

vuosikymmentä. Stone (1995) ja van Gelder (1991) kirjoittavat molemmat elektronisesta rakastajasta, mutta suoria lainauksia tapahtumista ei ole. Van Gelderin artikkeleita on kyllä lainattu paljon toisissa lähteissä, mutta sitä ei ole vertaisarvioitu tai alun perin julkaistu millään tasolla tieteelliseksi katsotussa lehdessä. Wani, Sofi ja Wani (2017) listaavat monia syitä valeprofiilien käyttöön erityyppisissä verkkoyhteisöissä. Pitkässä listassa on monia tässäkin tutkielmassa mainittuja asioita, mutta koska artikkelissa ei esitetä minkäänlaisia perusteita juuri näiden asioiden listaamiselle, jätän artikkelin käsittelemättä tarkemmin. Toisten artikkeleiden luotettavuutta vähentää mm. se, ettei niissä ole kirjoitettu hyvin tunnettuja Facebookia ja Twitteriä oikein, vaikka artikkeli olisi hyvin tuore (esim. Nandhini & Das, 2016). Vasta viime aikoina moniprofiilisuuden tutkimus on löytänyt tiensä kunnolla vertaisarvioituihin julkaisuihin.

Tunnistin omasta tutkimuksestani samat ongelmat, kuin Leavitt (2015) oli maininnut: kyselyn vastauksissa piti luottaa vastaajien kertomuksiin ja muistiin, ja koko tutkimuksen tuloksia voi olla vaikea yleistää kattavasti muihin verkkoyhteisöihin. Jokainen verkkoyhteisö on omanlaisensa ja niissä on eri kulttuuri moniprofiilisuuden suhteen. Jotkut yhteisöt kieltävät useamman kuin yhden profiilin käytön tapauksesta riippumatta, toiset taas jopa suosittavat sitä (Leavitt, 2015).

Moniprofiilisuuden suuri linja on mennyt paitsi käsityöstä ohjelmallisesti luotuihin profiileihin, myös identiteettikokeiluista ja -leikistä trollaukseen. Fark.com:n kyselyn vastauksissa näkyi myös selkeä halu olla anonyymi. Moniprofiiliset käyttäjät haluavat hallita, mitä heistä näkyy eri yleisöille, kuten Stutzman ja Hartzog (2012) kirjoittivat. Manuaalisesti luotuihin lisäprofiileihin käytetään edelleen aikaa ja vaivaa. Fark.com:n kyselyn perusteella tosin vähemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Lisäprofiileita saatetaan nykyään luoda juuri tietyn henkilön huijaamiseksi. Van Gelderin (1991) ja Stonen (1995) tarinan Alex kehitti valekäyttäjän kyllästyttyään. Samaa tekevät ehkä nykyajan trolli ja sukupuolikokeilut.

Valeprofiilit ja -käyttäjät eivät usein halua muiden tietävän olevansa valetta. He kuitenkin jäävät kiinni käytettyään väärää profiilia keskustelussa (Campbell ym., 2002), tai kehitettyään liian monimutkaisen taustatarinan (Van Gelder, 1991). Joskus valeprofiilien omistajat vain luovuttavat pidettyään valetta yllä ja kertovat siitä muille, kuten Romeron (2009) mainitsema käyttäjä ja muutamat Fark.com:n kyselyiden vastaajista. Joskus luovuttaminen tarkoittaa valekäyttäjän kuolemista muiden silmissä, kuten Joinson ja Dietz-Uhler (2002) kertovat. Van Gelderin (1991) tarinassa valekäyttäjän kerrottiin joutuneen sairaalaan, mutta sen omistaja ei rohjennut kertoa kuolemasta yhteisön reagoinnin takia. Valekäyttäjä palasi takaisin yhteisöön, kunnes jäi kiinni myöhemmin.

Kirjallisuuskatsauksessa ja toisten tutkimuksia hyödynnettäessä nousee esiin sekin ongelma, että käsitteitä ja kokonaisuuksia määritellään ja rajataan eri lailla. Alkuperäinen tarkoitukseni oli keskittyä vain Fark.com:n kaltaisiin selkeästi määriteltäviin verkkoyhteisöihin, jotka ovat eriaikaisia ja eripaikkaisia. Tällaisiin keskittynyttä kirjallisuutta ja tutkimusta on tehty vuosikymmenten saatossa. 1990-luvulla tutkittiin kuitenkin paljon IRC:ä, joka on samanaikainen

alusta yhteisöille. Ilman IRC:ä ja sen sukulaista MUD:a olisi jäänyt esimerkiksi Turklen (1997a) ajatukset suurelta osin pois. Sosiaalisen median syntyessä se valtasi tutkimusalan melkein kokonaan, joten rajatuista yhteisöistä olisi ollut vaikea pitää tiukasti kiinni. Toisaalta sosiaalisen median sisällä on rajatumpia yhteisöjä, kuten esimerkiksi ryhmät Facebookissa. Termiongelmaan törmäsivät myös Simmons ja Lee (2020). Heidän haastattelemansa eivät osanneet erottaa toisistaan tietojen kalastelua, catfishingiä ja imitointia. Ne tosin ovatkin hyvin lähellä toisiaan.

Moniprofiilisuuteen liittyen on käytetty useita termejä. Osa lähteistäni löytämistäni termeistä on esitetty taulukossa 1. Taulukossa on termi, sen suomennos ja lähde. Osa termeistä tarkoittaa suoraan monen profiilin käyttöä, kuten esimerkiksi "multiple alternate identity profile". Tällaiset termit ovat neutraaleja. Listassa on myös monia termejä, joiden etuliite on "fake", eli ne ottavat heti kantaa profiilin käyttötarkoitukseen. Taulukon termit eivät ole synonyymeja keskenään, mutta ne ovat hyvin päällekkäisiä. Osalle niistä löytyy tarkka määritelmä lähdeaineistosta, kuten esimerkiksi sock puppet (Bu ym., 2012). Monia termejä ei ole lähdeaineistossakaan määritelty kunnolla, esimerkiksi Campbell ym. (2009), puhuu vuorotellen identiteeteistä ja pseudonyymeista. Hyvin lähellä omaa terminologiaani pääsevät Budiman (2008) ja Leavitt (2015).

TAULUKKO 1 Moniprofiilisuuden termistöä

termi	suomennos	vuosi	lähde
dual online identity	kaksoisverkkoidentiteetti	1991	van Gelder, L. (1991)
fake personality	valepersoonallisuus	1991	Reid, E. M. (1991)
fake character	valehahmo	1991	Reid, E. M. (1991)
multiple identities	monet identiteetit	1993	Rheingold, H. (1993)
hive identity	parvi-identiteetti	1993	Rheingold, H. (1993)
false person	valehenkilö	1993	Rheingold, H. (1993)
secondary morph	toissijainen muoto/olento	1998	Schiano, D. J., & White, S. (1998)
multiple identities	monet identiteetit	1998	Schiano, D. J., & White, S. (1998)
dual online identity	kaksoisverkkoidentiteetti	1999	Wallace, P. M. (1999)
multiple nicknames	monet käyttäjätunnukset	2001	de Souza, C. S. & Preece, J. (2004)
alternate personae	vaihtoehtopersonat	2001	Bowker (2001)
alternate identity	vaihtoehtoidentiteetti	2001	Bowker (2001)
sybil	sybil	2002	Douceur, J. R. (2002)
multiple nicks	monet käyttäjätunnukset	2002	Campbell, J., Greenhill, A., & Fletcher, G. (2002)
clone	klooni	2003	Romero (2003)
authentic profile	tosiprofiili	2005	Marwick (2005)
authentic ironic profile	ironinen tosi-profiili	2005	Marwick (2005)
alternate profile	vaihtoehtoprofiili	2008	Budiman (2008)
alternative identity	vaihtoehtoidentiteetti	2009	Campbell, J., Fletcher, G., & Greenhill, A. (2009)
multiple identities	monet identiteetit	2009	Campbell, J., Fletcher, G., & Greenhill, A. (2009)
identity shape shifting	identiteetin muodonmuutos	2009	Campbell, J., Fletcher, G., & Greenhill, A. (2009)
multiple pseudonyms	monet pseudonyymit	2009	Campbell, J., Fletcher, G., & Greenhill, A. (2009)
sock puppet	käsinukke	2012	Bu, Z., Xia, Z. & Wang, J. (2013)

fake identity	valeidentiteetti	2012	Bu, Z., Xia, Z. & Wang, J. (2013)
false identity	valeidentiteetti	2012	Bu, Z., Xia, Z. & Wang, J. (2013)
fake account	valetili	2012	Cao, Q., Sirivianos, M., Yang, X., & Pogueiro, T. (2012)
sybil	sybil	2012	Cao, Q., Sirivianos, M., Yang, X., & Pogueiro, T. (2012)
alt	vaihtoehtoinen (profiili)	2012	Stutzman, F., & Hartzog, W. (2012)
dual profiles	kaksoisprofiili	2012	Stutzman, F., & Hartzog, W. (2012)
Multiple alternate identity profile	monivaihtoehtoinen identiteettiprofiili	2015	Leavitt (2015)
temporary technical identity	väliaikainen profiili	2015	Leavitt (2015)
multiple social network accounts	monet sosiaalisen verkoston tilit	2016	Nandhini, M., & Das, B. B. (2016)
forged identities	väärennetty identiteetti	2017	Wani, M. A., Sofi, M. A., & Wani, S. Y. (2017)
multiple identities	monet identiteetit	2017	Kumar, S., Cheng, J., Leskovec, J., & Subrahmanian, V. S. (2017)
sockpuppets	käsinuket	2017	Kumar, S., Cheng, J., Leskovec, J., & Subrahmanian, V. S. (2017)
alternative account	vaihtoehtotili	2018	van der Nagel, E. (2018)
alt	vaihtoehto	2018	van der Nagel, E. (2018)
Single user multiple accounts	yksittäisen käyttäjän monet tilit	2020	Joshi, S., Nagariya, H. G., Dhanotiya, N., & Jain, S. (2020)
fake profile	valeprofiili	2020	Joshi, S., Nagariya, H. G., Dhanotiya, N., & Jain, S. (2020)
catfish	monni, valeprofiili	2020	Kielikone oy (2020)

Taulukon 1 termit ovat myös hyvä esimerkki siitä, miten teeman sanasto ei ole vakiintunut. Tämä vaikeutti myös lähdeaineiston etsimistä, koska piti etsiä erikseen aineistot sanoille profile, identity, pseudonym, persona ja sock-puppet. Taulukosta myös näkee, ettei tutkimuksen ajankohdalla ole suurta vaikutusta käytettyihin termeihin. Varsinkin identiteeteistä puhuminen on pitänyt pintansa.

Taulukko 2 puolestaan vetää yhteen monen profiilin käyttötarkoituksia sekä kirjallisuuden että Fark.com:ssa tehtyjen kyselyiden pohjalta. Siihen on pyritty etsimään vastaus kysymykseen *mitä monella profiililla tehdään*. Usein tämä kuitenkin sekoittuu kysymykseen *mitä monella profiililla halutaan tehdä tai on suunniteltu tehtäväksi*. Suunnitelma tai halu ja sen toteutus eivät aina kohtaa. Taulukko ei myöskään välttämättä ole täysin kattava. Kaikelle moniprofiilisuudelle ei ole kerrottu käyttötarkoitusta, ja monet tarkoitukset voidaan ymmärtää eri tavoin.

TAULUKKO 2 Syitä monen profiilin käyttöön

käyttötarkoitus		lähde
hyöty	maksavien käyttäjien huijaus	Rheingold, 1993:
	työn ja vapaa-ajan erottaminen	Donath, 1998; Boyd & Ellison, 2007; Boyd, 2008; Fark.com, 2009; Stutzman & Hartzog, 2012; Fark.com, 2019
	parempi nimi	Sveningsson, 2001; Gross, 2009; Fark.com, 2009
	salasana unohtunut	Gross, 2009; Fark.com 2019
	mainostulot yhteisölle	Boyd & Ellison, 2007; Boyd, 2008
	sääntöjen kierto	Fark.com, 2009; Fark.com, 2019
	rahallinen hyöty, edustus	Fark.com, 2009; Simmons & Lee, 2020; Stutzman & Hartzog, 2012
	tieteellinen tutkimus	Krombholz ym., 2012
	tekninen hyöty yhteisössä	Bowker, 2001; Budiman, 2008
huvi, ajanvieto	identiteetillä leikkittely	Reid, 1991; Turkle, 1997a
	romanttinen huijaus	van Gelder, 1991; Stone, 1995; Romero, 2003; Metzler, 2012; Faber & Nielsen Horanyi, 2016; Groenestein ym., 2018; Simmons & Lee, 2020
	leikkiminen	Bowker, 2001; Boyd & Ellison, 2007; Boyd, 2008; Van der Nagel, 2018; Fark.com, 2019
	vitsailu nimellä	Sveningsson, 2001; Fark.com, 2009; Van der Nagel, 2018

	sukupuolen vaihto, kokeilu	Reid 1991; Turkle, 1997a; Dibbel, 1998; Roberts & Parks, 1999; Romero, 2003; Simmons & Lee, 2020
anonyymiys	verkon ulkopuolinen elämä	Fark.com, 2009; Stutzman & Hartzog, 2012; Leavitt, 2015; Fark.com, 2019
	yhteisön sisäinen	Fark.com, 2009; Stutzman & Hartzog, 2012; Leavitt, 2015; Fark.com, 2019
huomiohaku	häiriköinti	DuVal Smith, 1998; Bowker, 2001; Sveningsson, 2001; Fark.com, 2009; Papapicco & Quatera, 2019
	parempi status yhteisössä	Campbell ym., 2009
	enemmän huomiota	Friedman & Resnick, 2001; Joinson & Dietz-Uhler, 2002; Fark.com, 2009; Kumar ym., 2017; Fark.com, 2019
muu	eri mieliala	Bruckman, 1992
	eri yleisö	Stutzman & Hartzog, 2012; Van der Nagel, 2018
	eri puheenaiheet	Turkle 1997a; Fark.com, 2009; Van der Nagel, 2018
	salakuuntelu	Bowker, 2001
	aiempi valehtelu	Romero, 2003
	verkon ulkopuolinen rikos	Faber & Nielsen Horanyi, 2016

Taulukossa 2 käyttötarkoitukset on jaoteltu viiteen pääluokkaan: hyöty, huvi, anonyymiys, huomionhaku ja muu. Hyöty-luokassa ovat ne käyttötarkoitukset, joista on selkeää hyötyä jollekulle. Moniprofiilisuus voi tuoda suoraa rahallista hyötyä käyttäjälle tai yhteisölle, tai sitä voidaan käyttää tutkimusmenetelmänä. Uuden profiilin luominen salasanan unohtuttua tai paremman käyttäjätunnuksen hankkiminen on selkeä hyöty käyttäjälle. Sääntöjen kiertäminen tai tekninen hyöty saattaa haitata yhteisöä, mutta hyödyttää yksittäistä käyttäjää. Tästä luokasta eniten mainintoja sai työn ja vapaa-ajan erottaminen. Monella profiililla on helppo saada itsensäkin eri tunnelmaan. Huomattavaa on, että hyöty moniprofiilisuudessa alkoi kiinnostaa tutkijoita pääosin vasta vuosittuhannen vaihteen jälkeen.

Huvi ja ajanvietto -pääluokan käyttötarkoitukset eivät ole välttämättä hyödyllisiä, mutta tuottavat käyttäjälle hyvän mielen. Identiteetillä leikkittely ja eri sukupuolen kokeilu olivat tärkeässä osassa ennen 2000-lukua. Sen jälkeen sukupuolen vaihto alkoi liittyä enemmän hyödyn tavoitteluun ja huijauksiin. Romanttinen huijaus ei ehkä kuulu täysin huvi-luokkaan, mutta suuri osa näistä huijauksista lähtee liikkeelle seuran tavoittelusta ja oman elämän muuttamisesta hausemmaksi. Se, että lopputuloksena on seksiä ja rahaa on kirjallisuuden perusteella vain lisäetuna. Leikkiminen, siihen kuuluva roolipeli, ja vitsailu ovat selkeää itsensä ja muiden huvittamista.

Anonyymiys on omana pääluokkanaan, vaikka suuren osan moniprofiili-suudesta perustana on anonyymiys. Tämän pääluokan alle voidaan kuitenkin laittaa selkeästi muista ihmisistä ja omasta elämästä verkossa ja sen ulkopuolella johtuvat käyttötarkoitukset. Verkon ulkopuolinen elämä ja sen sisältämät ihmiset halutaan usein pitää täysin erillään verkkoyhteisöistä. Yhteisön sisällä taas halutaan vältellä tiettyjä käyttäjiä. Jotkut voivat myös kokea jääneensä maineensa vangiksi. Nolotustakin pelätään. Anonyymiys on nostanut päätään 2000-luvulla.

Huomionhaku-pääluokkaan kuuluu pääasiassa trollauksen eri muodot. Häiriköinti kattaa tarkoituksenmukaisen riitelyn ja muiden haukkumisen. Enemmän huomiota hakevien alle menevät ne tapaukset, jotka eivät välttämättä trollaa näkyvästi. He voivat vain hakea näkyvyyttä mielipiteelleen keskustelemalla itsensä kanssa. Parempaa asemaa ja sen tuomaa huomiota yhteisössäkkin voidaan hakea.

Luokan muu alla ovat yksittäiset maininnat ja ne käyttötarkoitukset, jotka eivät kuulu muiden pääluokkien alle. Eri profiileja voidaan käyttää eri mielialojen mukaan tai aiemman valehtelun selittämiseksi. Profiileja voidaan käyttää myös eri puheenaiheisiin ja eri yleisöjen ja pienempien yhteisöjen kanssa.

6 LOPUKSI

Lähdin selvittämään, minkälainen ilmiö moniprofiilisuus on ja miten se on ilmennyt verkkoyhteisöjen historiassa.

Kävin edellisissä luvuissa läpi ensin profiilin ja verkkoidentiteetin ominaisuuksia. Sitten määrittelin tarkemmin moniprofiilisuuden ominaisuuksia, minkä jälkeen kerroin moniprofiilisuuden tutkimuksesta ja käytöstä Internetin eri aikakausina. Vastasin näin tutkimuskysymykseen 2: *Mitä moniprofiilisuus tarkoittaa kirjallisuudessa ja mitä termejä siitä on käytetty* ja 5: *Miten moniprofiilisuutta on tutkittu*. Käsittelin myös kahta kyselyä monen profiilin käytöstä Fark.com:ssa kahdena eri vuotena. Tämä antoi jonkinlaisen vastauksen tutkimuskysymyksiin 3: *Miksi ja miten käyttäjät ovat luoneet monia profiileita verkkoyhteisöihin* ja 4: *Mitä monella profiililla on tehty verkkoyhteisöissä eri aikakausina*. Tutkimuskysymyksiin 3 ja 4 ei kaikilta osin saatu kattavaa vastausta lähdeaineiston puutteellisuuden takia. Luku 5 veti yhteen kyselyiden tuloksia ja niiden suhdetta edellisissä luvuissa esitettyihin havaintoihin. Listasin myös moniprofiilisuuteen liittyviä termejä tutkimuskysymyksen 2 mukaisesti.

Fark.com:issa tehtyjen kyselyiden vastaukset noudattelivat samaa suurta linjaa, joka oli nähtävissä kirjallisuudessakin. Sosiaalinen media vie käyttäjiä muilta keskustelupalstoilta, ja verkon turvallisuus huolettaa. Trollaus on ollut enemmän nuorten ilmiö. Päähuomio on, että moniprofiilisuus ei ole enää niin paljon leikkiä identiteetillä, vaan enemmän muiden häiriköintiä tai oman anonyymiyden suojaamista.

Lappalainen (2002) pitää historiaan liittyviä tutkimustuloksia pitävinä, kun annettu kuva on yhtenäinen ja tutkimusongelma on ollut päähuomion kohteena. Lisäksi näkökulman pitää olla mielekäs, lähteiden riittäviä ja tulkinnan pitävä (Lappalainen, 2002). Oman kirjoituksen luotettavuuteen vaikuttaa kaiken dokumentointi, tutkijan suhde muihin tutkijoihin, viitteiden vertailu ja yleisten toteamien pilkkominen. Tärkeää on pohtia ja tulkita, mutta toisaalta kaikkea ei ole pakko saada selvitettyä. (Lappalainen, 2002) Samat ohjeet pätevät lähes sellaisenaan muihinkin tutkimusaloihin. Olenkin pyrkinyt noudattamaan Lappalaisen ohjeita ja saamaan pitäviä tutkimustuloksia. Tulkinta-osuus on ollut haasteellinen, koska lähdeaineisto on ollut hyvin sekalainen laadultaan. Saman syyn takia kaikkea en ole saanut selville. Olen kuitenkin saanut jonkintasoiset vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiin. Katson antaneeni varsinkin tutkimuskysymykseen 1: *Minkälainen historia moniprofiilisuudella on verkkoyhteisöissä* kattavan vastauksen.

Osa tässä tutkielmassa esitetystä pätee suoraan myös valeprofiilien tutkimukseen lähes sellaisenaan. Valeprofiilit ovat hyvin kytköksissä moniprofiilisuuteen, eikä kovin moni tutkija erottele niitä omassa työssään. Fark.com:n kyselyiden analysoinnin tulokset eivät ehkä koske kovin monia muita verkkoyhteisöjä. Jokainen yhteisö on omanlaisensa omine tapoineen ja kulttuureineen. Lisäksi Fark.com:n kaltaiset keskusteluketjupohjaiset yhteisöt ovat menettäneet

suosiotaan suurille sosiaalisen median sivustoille. Sosiaalisessa mediassa on oma tapansa hyödyntää moniprofiilisuutta.

Moniprofiilisuutta voisi tutkia tulevaisuudessa yleisellä tasolla myös muissa verkkoyhteisöissä ja sosiaalisen median palveluissa. Esimerkiksi Reddit on suosittu sosiaalisesti mediaksi laskettava palvelu, jossa on useita pienempiä yhteisöjä. Niissä voisi seurata moniprofiilisten käyttäjien elämää pidemmän aikaa ja saada kattavan selvityksen erilaisten profiilien käytöstä. Valeprofiilien tunnistuksen kehittäminen on nykyään melkein jo muoti-ilmiö, mutta muut moniprofiilisuuden puolet jäävät vähemmälle. Kartoitettavaa tutkimusta moniprofiilisuuden yleisyydestä tarvitaan. Samoin moniprofiilisuuden kieltämisen vaikutus ihmisten yksityisyyteen. Esimerkiksi Facebook ei salli usean profiilin perustamista, vaikka profiilit olisivat yksityisyyden suojaamiseen hyvästä syystä. Seurauksena on, että esimerkiksi sosiaalityöntekijät eivät halua edes harkita Facebookin hyödyntämistä työkäytössä.

Moniprofiilisuuden yleisyyttä ja sääntöjä uudemmissa sosiaalisen median palveluissa kuten TikTokissa olisi syytä tarkastella. Eroaako moniprofiilisuus videoita hyödyntävässä ja nuorille suunnatussa palvelussa perinteisemmistä verkkopalveluista? Pitkäaikainen moniprofiilisen käyttäjän seuranta missä tahansa verkkopalvelussa taas voisi tuoda uutta tietoa mielen/identiteetin hallinnasta ja pirstoutumisesta. Pelkkä verkkoidentiteettienkin tutkiminen uudemmissa palveluissa voisi olla hyödyllistä. Miten ja mitä itsestä kerrotaan ja miten videoiden käyttö vaikuttaa verkkoidentiteettien luomiseen. Valeprofiilien luomisen luulisi olevan vaikeaa ja anonyyminä pysymisen melkein mahdotonta, mutta onnistuisiko valekäyttäjän rakentaminen TikTokissa? Olisi myös mielenkiintoista tehdä samanlaisia tarkkoja analyyseja lisäprofiilien kirjoitustavoista ja suhteista kuin Kumar ym. (2017) on tehnyt. Esiintyvätkö lisäprofiilit esimerkiksi Fark.com:ssa samoissa viestiketjuissa, ja ovatko niiden käyttäjätunnukset samantapaisia samalla käyttäjällä.

Olen tutkielmassani käsitellyt moniprofiilisuutta menneenä aikoina. Entä sitten tulevaisuudessa, 2020-luvulla? Viime vuosien kehityksen perusteella on oletettavaa, että ainakin valeprofiilien tunnistaminen ja poistaminen sekä tieteenkin käyttö jatkuu edelleen. Toivottavaa on, että myös muut kuin haitalliset moniprofiilisuuden muodot saavat huomiota. Esimerkiksi tarve erottaa vapaa-aika ja työ profiilien avulla. Vaikka verkkoyhteisöt ja niiden ylläpitäjät eivät siitä pitäisi, käyttäjät silti varmasti edelleen keksivät tapoja olla moniprofiilisia.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Arpo, R. (2005). *Internetin keskustelukulttuurit: Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa* (Väitöskirja). Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 39. Joensuu: Joensuun yliopisto. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:952-458-705-X>
- Bernstein, M. S., Monroy-Hernández, A., Harry, D., André, P., Panovich, K., & Vargas, G. (2011). 4chan and/b: An Analysis of Anonymity and Ephemerality in a Large Online Community. Teoksessa N. Nikolov & J.G. Shanahan (toim.), *Proceedings of Fifth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media* (50–57). Menlo Park, California: AAAI Press. Haettu osoitteesta <https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM11/paper/view/2873/4398>
- Bowker, N. I. (2001). Understanding online communities through multiple methodologies combined under a postmodern research endeavour. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* 2(1), Art. 19. Haettu osoitteesta <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/980/2136&tsa=U&ei=gx9H>
- Boyd, D. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer - Mediated Communication*, 13(1), 210-230. Haettu osoitteesta doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x
- Boyd, D. (2008). None of this is Real. Teoksessa J. Karaganis (toim.), *Structures of Participation in Digital Culture* (132-157). New York: Social Science Research Council.
- Brandtzæg, P. B., & Heim, J. (2008). User loyalty and online communities: why members of online communities are not faithful. Teoksessa S. Feiner (toim.), *Proceedings of the 2nd international conference on INtelligent TEchnologies for interactive enterTAINment INTETAIN '08*, Article no.:11(1-10). Brysseli, Belgia: ICST (Institute for Computer Sciences, Social-Informatics and Telecommunications Engineering). Haettu osoitteesta <https://dl.acm.org/doi/abs/10.5555/1363200.1363215>
- Bruckman, A. (1992). *Identity workshops: Emergent social and psychological phenomena in text-based virtual reality* (Väitöskirja). Cambridge, MA: MIT Media Laboratory. Haettu osoitteesta <https://www.cc.gatech.edu/~asb/papers/old-papers.html#IW>

- Bu, Z., Xia, Z. & Wang, J. (2013). A sock puppet detection algorithm on virtual spaces. *Knowledge-Based Systems*, 37, 366-377. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.knosys.2012.08.016>
- Budiman, A.M. (2008) Virtual Online Communities: A Study of Internet Based Community Interactions (Väitöskirja). Julkaisunumero ohiou1215559506 . The Scripps College of Communication of Ohio University, Ohio University. Haettu osoitteesta http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=ohiou1215559506
- Campbell, J., Fletcher, G., & Greenhill, A. (2009). Conflict and identity shape shifting in an online financial community. *Information Systems Journal*, 19(5), 461-478. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1111/j.1365-2575.2008.00301.x>
- Campbell, J., Greenhill, A., & Fletcher, G. (2002). Tribalism, conflict and shape-shifting identities in an online community. Teoksessa *Proceedings of the Thirteenth Australasian Conference on Information Systems*, 93. Melbourne, Australia: AAIS. Haettu osoitteesta <https://aisel.aisnet.org/acis2002/93/>
- Cao, Q., Sirivianos, M., Yang, X., & Pogueiro, T. (2012). Aiding the detection of fake accounts in large scale social online services. Teoksessa S. Gribble & D. Katabi (toim.), *Proceedings of the 9th USENIX conference on Networked Systems Design and Implementation (197-210)*, San Jose, CA, April 25-27, 2012. Berkeley, CA, USA: USENIX Association. Haettu osoitteesta <https://dl.acm.org/doi/10.5555/2228298.2228319>
- Cavanagh, A. (2007). *Sociology in the age of the Internet*. Maidenhead, England: McGraw Hill/Open University Press.
- Chim., H. (2005). User Trust in the BBS Communities. Teoksessa S. Dasgupta (toim.), *Encyclopedia of virtual communities and technologies (474-477)*. Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Clement, J. (2020, 18. toukokuuta). Social media - Statistics & Facts. Haettu 13.11.2020 osoitteesta <https://www.statista.com/topics/1164/social-networks/>
- de Souza, C. S. & Preece, J. (2004). A framework for analyzing and understanding online communities. *Interacting with Computers*, 16(3), 579-610. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.intcom.2003.12.006>
- Dibbell, J. (1998). *My Tiny Life: Crime and Passion in a Virtual World*. New York, NY, USA: Henry Holt and Company, Inc.
- DiMicco, J. M., & Millen, D. R. (2007). Identity management: multiple presentations of self in facebook. Teoksessa T. Gross & K. Inkpen (toim.),

Proceedings of the 2007 international ACM conference on Supporting group work (383-386). New York, NY, USA: ACM. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1145/1316624.1316682>

Donath, J.S. (1998). Identity and deception in the virtual community. Teoksessa M.A. Smith & P. Kollock (toim.), *Communities in Cyberspace* (27-58). New York: Routledge.

Douceur, J. R. (2002). The sybil attack. Teoksessa P. Druschel, F. Kaashoek & A. Rowstron (toim.), *Proceedings of International Workshop on Peer-to-Peer Systems IPTPS 2002, Lecture Notes in Computer Science 2429* (251-260). Berlin, Heidelberg: Springer. Haettu osoitteesta https://link.springer.com/chapter/10.1007/3-540-45748-8_24

Drouin, M., Miller, D., Wehle, S. M., & Hernandez, E. (2016). Why do people lie online? "Because everyone lies on the internet". *Computers in Human Behavior*, 64, 134-142. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.06.052>

DuVal Smith, A. (1998). Problems of conflict management in virtual communities. Teoksessa M.A. Smith & P. Kollock (toim.), *Communities in Cyberspace* (135-166). New York: Routledge.

Faber, H. (tuottaja) & Nielsen Horanyi, N. (ohjaaja). (2017). *Meille muutti vieras mies* [elokuva]. Tanska: Made in Copenhagen, Det Danske Filminstitut, TV2 Danmark.

Facebook. (2020a). Community Standards Enforcement Report: Fake accounts. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://transparency.facebook.com/community-standards-enforcement#fake-accounts>

Facebook. (2020b). 17. Misrepresentation. Haettu 4.11.2020. osoitteesta <https://www.facebook.com/communitystandards/misrepresentation>

Fark.com. (2020a). LadySnickerpussySmackbottom. Haettu 13.11.2020 osoitteesta <https://www.fark.com/users/LadySnickerpussySmackbottom/main>

Fark.com. (2020b). Moderator. Haettu 13.11.2020 osoitteesta <https://www.fark.com/users/moderator>

Fark.com. (2020c). OhFark. Haettu 13.11.2020 osoitteesta <https://www.fark.com/ohfark>

Ferrari, E. (2020). Sincerely Fake: Exploring User-Generated Political Fakes and Networked Publics. *Social Media+ Society*, 6(4). Haettu osoitteesta <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/205630512096382>

- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research* (6. painos). Lontoo, Iso-Britannia: Sage.
- Ghosh, R. & Dekhil M. (2009). Discovering user profiles. Teoksessa J. Quermada & G. León (toim.), *Proceedings of the 18th international conference on World wide web (WWW '09)* (1233-1234). New York, NY, USA: ACM. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1145/1526709.1526944>
- Gleave, E., Welser, H. T., Lento, T. M., & Smith, M. A. (2009). A conceptual and operational definition of 'social role' in online community. Teoksessa R.H. Sprague jr. (toim.), *2009 42nd Hawaii International Conference on System Sciences* (1-11). Los Alamitos, CA, USA: IEEE. Haettu osoitteesta 10.1109/HICSS.2009.6
- Goffman, E. (1971). *Arkielämän roolit*. (E. Puranen, suom.) Porvoo: WSOY.
- Groenestein, E., Baas, N., van Deursen, A. J., & de Jong, M. D. (2018). Strategies and cues adolescents use to assess the age of an online stranger. *Information, Communication & Society*, 21(8), 1168-1185. Haettu osoitteesta 10.1080/1369118X.2017.1309443
- Gross, B. M. & Churchill, E.F. (2007). Addressing constraints: multiple usernames task spillage and notions of identity. Teoksessa M.B.Rosson (toim.), *CHI '07 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems (CHI EA '07)* (2393-2398). New York, NY, USA: ACM. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1145/1240866.1241013>
- Gross, B.M. (2009). Names of Our Lives. Teoksessa J. Zhan & L. T. Yang (toim.), *Proceedings of the 2009 International Conference on Computational Science and Engineering - Volume 04 (CSE '09)* (747-752). Los Alamitos, CA, USA: IEEE. Haettu osoitteesta 10.1109/CSE.2009.474
- Heinonen, U. (2008). *Sähköinen yhteisöllisyys* (Väitöskirja). Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIV, Turun yliopisto.
- Hine, C. (2000). *Virtual ethnography*. London: SAGE.
- Iriberry, A. & Leroy, G. (2009). A life-cycle perspective on online community success. *ACM Computing Surveys (CSUR)*, 41(2), 1-29. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1145/1459352.1459356>
- Jarecki, A., Joost, H., Kavanaugh, R, Ratner, B., Schulman, A., Smerling, M., Suart-Pontier, Z., Tooley, T. & Wilhm, C. (tuottajat), & Joost, H. & Schulman, A. (ohjaajat). (2010). *Catfish* [elokuva]. USA: Supermarché & Hit The Ground Running Films
- Joinson, A. N., & Dietz-Uhler, B. (2002). Explanations for the perpetration of and reactions to deception in a virtual community. *Social Science Computer*

Review, 20(3), 275-289. Haettu osoitteesta
<https://doi.org/10.1177/089443930202000305>

Joshi, S., Nagariya, H. G., Dhanotiya, N., & Jain, S. (2020). Identifying Fake Profile in Online Social Network: An Overview and Survey. Teoksessa A. Bhattacharjee, S. Borgohain, B. Soni, G. Verma & X.Z. Gao (toim.), *International Conference on Machine Learning, Image Processing, Network Security and Data Sciences MIND 2020, Communications in Computer and Information Science*, vol 1240 (17-28). Singapore: Stringer. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1007/978-981-15-6315-7_2

Kadrach, M. R. (2016). *Examining the Use of False Identities in Online Romantic Interactions* (Väitöskirja). ProQuest 10149952. Michigan School of Professional Psychology. Haettu osoitteesta <https://search.proquest.com/docview/1832346720?accountid=11774>

Kareem, R., & Bhaya, W. (2018). Fake Profiles Types of Online Social Networks: A Survey. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.19), 919-925. Haettu osoitteesta 10.14419/ijet.v7i4.19.28071

Kielikone Oy. (2020). MOT Englanti: catfish. Haettu 13.11.2020 osoitteesta www.sanakirja.fi/english-finnish/catfish

Kollock, P. & Smith, M.A. (1998) Communities in Cyberspace. Teoksessa Kollock, P. & Smith, M.A. (toim.), *Communities in Cyberspace* (3-28). NY: Routledge.

Krombholz, K., Merkl, D., & Weippl, E. (2012). Fake identities in social media: A case study on the sustainability of the Facebook business model. *Journal of Service Science Research*, 4(2), 175-212. Haettu osoitteesta <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12927-012-0008-z>

Kumar, S., Cheng, J., Leskovec, J., & Subrahmanian, V. S. (2017). An army of me: Sockpuppets in online discussion communities. Teoksessa R. Barrett & R. Cummings (toim.), *WWW '17 Companion: Proceedings of the 26th International Conference on World Wide Web Companion* (857-866). Geneve, Sveitsi: International World Wide Web Conferences Steering Committee.

Laaksonen, S-M., Matikainen, J. & Tikka, M. (2015). Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa S-M. Laaksonen, J. Matikainen, ja M. Tikka (toim.), *Otteita Verkosta: Verkon Ja Sosiaalisen Median Tutkimusmenetelmät* (9-32). Tampere: Vastapaino.

Lappalainen, J. T. (2002). *Haluatko historiankirjoittajaksi?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Larsen, M. C. (2007). Understanding social networking: On young people's construction and co-construction of identity online. Teoksessa K.

Sangeetha (toim.), *Online Networking - Connecting People*. Intia: Icfai University Press. Haettu osoitteesta <https://vbn.aau.dk/en/publications/understanding-social-networking-on-young-people-s-construction-an>

- Lazar, J., & Preece, J. (1998). Classification schema for online communities. Teoksessa E. Hoadley & I. Benbasat (toim.), *Proceedings of AMCIS 1998*, 30. Atlanta, GA: AIS. Haettu osoitteesta <https://www.semanticscholar.org/paper/Classification-Schema-for-Online-Communities-Lazar-Preece/89fe41a1ff7f15eaab8d9184d61c12bb3a415889>
- Leavitt, A. (2015). "This is a Throwaway Account" Temporary Technical Identities and Perceptions of Anonymity in a Massive Online Community. Teoksessa D. Cosley & A. Forte (toim.), *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing* (317-327). New York, NY, USA: ACM.
- Ma, M. (2004). An Identity-Based Theory of Information Technology Design for Sustaining Virtual Communities. Teoksessa *Proceedings of Twenty-Fifth International Conference on Information Systems ICIS 2004*, 44 (559-570). Washington, DC, USA, joulukuu 12-15, 2004,. AIS. Haettu osoitteesta <https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1132&context=icis2004>
- Marwick, A. E. (2005). "I'm a Lot More Interesting than a Friendster Profile": Identity Presentation, Authenticity and Power in Social Networking Services. Association of Internet Researchers 6.0. Chicago, IL, USA. Haettu osoitteesta https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1884356
- Matikainen, J. (2006). Identiteetti verkossa-yhteisöllisen vuorovaikutuksen näkökulma. *Psykologia* 41(2) (112-122). Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1334024>
- McKee, H., & Porter, J. E. (2008). The ethics of digital writing research: A rhetorical approach. *College Composition and Communication*, 59(4), 711-749. Haettu osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/20457031>
- Merriam-Webster. (2020). Definition of catfish. Haettu 4.11.2020 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/catfish>
- Metzler, D. ym. (tuottaja). (2012, 12. marraskuuta). *Catfish: The TV Show*. USA: Catfish Picture Company, Critical Content & Relativity Television
- Mieszkowski, K. (2003, 14. elokuuta). Faking Out Friendster. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://www.salon.com/2003/08/14/fakesters/>

- Miettinen, J. & Vehkalahti, K. (2015). Verkkokyselytutkimuksen otoksen valinta. Teoksessa S-M. Laaksonen, J. Matikainen & M. Tikka (toim.), *Otteita Verkosta: Verkon Ja Sosiaalisen Median Tutkimusmenetelmät* (79-95). Tampere: Vastapaino.
- MTV. (2014). Catfish: The TV show. Haettu osoitteesta <http://www.mtv.com/shows/catfish/>
- Nandhini, M., & Das, B. B. (2016). Profile Similarity Technique for Detection of Duplicate Profiles in Online Social Network. *International Journal of Computer Science and Information Technology*, 7(2), 507-512. Haettu osoitteesta <https://www.semanticscholar.org/paper/Profile-Similarity-Technique-for-Detection-of-in-Nandhini-Das/31cdf5b038c0f1221bde68dae41d140e05461cd?p2df>
- O'Brien, J. (1998). Writing in the body. Teoksessa M.A. Smith & P. Kollock (toim.), *Communities in Cyberspace* (75-106). New York: Routledge.
- Oltmann, S. M., Cooper, T. B., & Proferes, N. (2020). How Twitter's affordances empower dissent and information dissemination: An exploratory study of the rogue and alt government agency Twitter accounts. *Government Information Quarterly*, 37(3). Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.giq.2020.101475>
- Papapicco, C., & Quatera, I. (2019). "Do not Make to eat to Troll!": The Dark Side of Web. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 9(2). Haettu osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Concetta_Papapicco/publication/332948095_Do_not_Make_to_eat_to_Troll_The_Dark_Side_of_Web/links/5cd2fe33a6fdccc9dd96a463/Do-not-Make-to-eat-to-Troll-The-Dark-Side-of-Web.pdf
- Pearson, E. (2009). All the World Wide Web's a stage: The performance of identity in online social networks. *First Monday*, 14(3). Haettu osoitteesta <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/download/2162/2127>
- Pfitzmann, A., & Hansen, M. (2010). *A terminology for talking about privacy by data minimization: Anonymity, unlinkability, undetectability, unobservability, pseudonymity, and identity management (v.0.34)*. TU Dresden, Faculty of Computer Science, Institute of Systems Architecture. Haettu osoitteesta http://dud.inf.tu-dresden.de/literatur/Anon_Terminology_v0.34.pdf
- Reid, E. M. (1991). Electropolis: Communication and community on internet relay chat. Haettu osoitteesta <https://www.medienprache.net/archiv/pubs/2742.html>

- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, MA: Addison-Wesley. Haettu osoitteesta <http://www.rheingold.com/vc/book/>
- Ridings, C.M. (2005). Defining "Virtual Community". Teoksessa S. Dasgupta (toim.), *Encyclopedia of virtual communities and technologies* (493-496). Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Roberts, L. D., & Parks, M. R. (1999). The social geography of gender-switching in virtual environments on the Internet. *Information, Communication & Society*, 2(4), 521-540. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1080/136911899359538>
- Roberts, L. D., Smith, L. M., & Pollock, C. M. (2005). Communicating in Synchronous Text-Based Virtual Communities. Teoksessa S. Dasgupta (toim.), *Encyclopedia of virtual communities and technologies* (42-48). Hershey, PA: Idea Group Inc.
- Romero, A. A. (2003). /WHOIS? Identity: Collectivity and the Self in IRC. *PsychNology Journal*, 1(2), 87-130. Haettu osoitteesta <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.151.6075>
- Rosen, G. (2019, 13. marraskuuta). Community Standards Enforcement Report, November 2019 Edition. Haettu 4.11.2020. osoitteesta <https://about.fb.com/news/2019/11/community-standards-enforcement-report-nov-2019/>
- Schiano, D. J., & White, S. (1998). The first noble truth of cyberspace: people are people (even when they MOO). Teoksessa C-M. Karat, A. Lund, J. Coutaz & J. Karat (toim.), *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems CHI '98* (352-359). New York, NY, USA: ACM.
- Schreiber, F. R. (1975) *Sybil*. (A. Palakka, suom.). Helsinki: Weilin + Göös.
- Simmons M. & Lee J.S. (2020) Catfishing: A Look into Online Dating and Impersonation. Teoksessa G. Meiselwitz (toim.) *Social Computing and Social Media. Design, Ethics, User Behavior, and Social Network Analysis HCII 2020, Part I* (349-358). Kööpenhamina, Tanska: heinäkuu 19-24, 2020. Cham, Sveitsi: Springer International Publishing. Haettu osoitteesta https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-49570-1_24
- Slater, D. (1998). Trading sexpics on IRC: embodiment and authenticity on the Internet. *Body & Society*, 4(4), 91-117. Haettu osoitteesta <http://eprints.lse.ac.uk/167/>
- Stone, A.R. (1995). *The war of desire and technology at the close of mechanical age*. Cambridge: MIT Press.

- Stutzman, F., & Hartzog, W. (2012). Boundary regulation in social media. Teoksessa S. Poltrock & C. Simone (toim.), *Proceedings of the ACM 2012 conference on computer supported cooperative work* (769-778). Seattle, Washington, helmikuu 11-15, 2012. New York, NY, USA: ACM.
- Suominen, J. (2015). Historiallinen verkkotutkimus - mieli, lähteet, kokonaisuus. Teoksessa S-M. Laaksonen, J. Matikainen, ja M. Tikka (toim.), *Otteita Verkosta: Verkon Ja Sosiaalisen Median Tutkimusmenetelmät* (9-32). Tampere: Vastapaino.
- Sveningsson, M. (2001). *Creating a sense of community: Experiences from a Swedish web chat* (Väitöskirja). Linköping Studies in Art and Science, 233. Linköpings universitet. Haettu osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/301285653_Creating_a_Sense_of_Community_Experiences_from_a_Swedish_Web_Chat_Dissertation_Linkoping_University_Sweden
- The Well. (2020). Real People, Real Names. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://www.well.com/articles/real-name-policy/>
- Turkle, S. (1997a). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York: Touchstone/Simon & Schuster.
- Turkle, S. (1997b). Multiple Subjectivity and Virtual Community at the End of the Freudian Century. *Sociological Inquiry*, 67(1), 72-84. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1997.tb00430.x>
- van der Nagel, E. (2018). Alts and Automediality: Compartmentalising the Self through Multiple Social Media Profiles. *M/C Journal*, 21(2). Haettu osoitteesta <http://www.journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/1379>
- van Gelder, L. (1991). The Strange Case of the Electronic Lover. Teoksessa C. Dunlop & R. Kling (toim.), *Computerization and controversy: value conflicts and social choices* (533-546). San Diego, CA: Academic Press. Haettu osoitteesta http://lindsayvangelder.com/sites/default/files/Plinkers.org%20-%20Electronic%20Lover.htm_.pdf
- van Kokswijk, J. (2008). Granting personality to a virtual identity. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(4), 207-215.
- Vargo, A. W. & Matsubara, S. (2018). Identity and performance in technical Q&A. *Behaviour & Information Technology*, 37(7), 658-674. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1080/0144929X.2018.1474251>

- Wallace, P. M. (1999). *The psychology of the Internet*. Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press.
- Walther, J. B., & Parks, M. R. (2002). Cues filtered out, cues filtered in. Teoksessa M.L. Knapp & J.A. Daly (toim.), *Handbook of interpersonal communication* (3. painos) (529-563). USA: Sage.
- Wani, M. A., Agarwal, N., Jabin, S., & Hussain, S. Z. (2019). Analyzing real and fake users in Facebook network based on emotions. Teoksessa K. Gummadi, S. Moon & A. Mukherjee (toim.), *2019 11th International Conference on Communication Systems & Networks (COMSNETS)* (110-117). Bengaluru, Intia, tammikuu 7.-11.2020. Piscataway, NJ: IEEE. Haettu osoitteesta <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8711124>
- Wani, M. A., Sofi, M. A., & Wani, S. Y. (2017). Why Fake Profiles: A study of Anomalous users in different categories of Online Social Networks. *International Journal of Engineering Technology Science and Research*, 4(9), 320-329. Haettu osoitteesta http://www.ijetsr.com/images/short_pdf/1504460785_320-329-ieteh957-ijetsr.pdf
- Ward, D. (2011). Personal identity, agency and the multiplicity thesis. *Minds and Machines*, 21(4), (497-515). Haettu osoitteesta 10.1007/s11023-011-9256-9
- Whitley, E. A. (1997). In cyberspace all they see is your words. *Information Technology & People* 10(2), 147-163. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1108/09593849710174995>
- Yang, Z., Wilson, C., Wang, X., Gao, T., Zhao, B. Y., & Dai, Y. (2014). Uncovering social network sybils in the wild. Teoksessa P. Thiran & W. Willinger (toim.), *Proceedings of the 2011 ACM SIGCOMM conference on Internet measurement conference (IMC '11)* (259-268). New York, NY, USA: ACM. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1145/2556609>
- Zheng, X., Lai, Y. M., Chow, K. P., Hui, L. C., & Yiu, S. M. (2011). Sockpuppet detection in online discussion forums. Teoksessa X. Niu, M. Li, Y. Suzuki, J-S. Pan & L. C- Jain (toim.), *2011 Seventh International Conference on Intelligent Information Hiding and Multimedia Signal Processing* (374-377). Dalian, Kiina, 14-16 lokakuu 2011. IEEE. Haettu osoitteesta 10.1109/IIHMSP.2011.69

LIITE 1 KYSYMYKSET 2009

Kesäkuu 2009

Kysymykset 1-4 ja 28-31 olivat yhteisiä kaikille vastaajille. 5-27 näytettiin vain moniprofiilisiksi ilmoittautuneille. Tähdellä merkityt olivat pakollisia kysymyksiä.

Basic information

1. Your age?* Under 18, 18-23, 24-30, 31-40, 41-50, Over 50
2. Your Gender?* Male, Female, Other
3. What year did you first find Fark?*
4. What year did you register your first account?
5. How many alts do you have?
6. When did you register your first alt?
7. Do you use the same alts elsewhere? Please specify if needed
All, Some, None
8. If you have more than 3 logins, how do you keep track of them?
9. Did you register the alts gradually or all at once?
10. Are all of your alts still in active use? Please specify if needed
All, Some, None
11. Does anyone know you have alts? How did they find out?
12. Are your alts in regular Fark or in TF? Please specify if needed
All exclusive to TF, All exclusive to Fark, I use them in both
13. Do you share your time equally among alts? Please specify
Yes, No
14. Do you consider one of them to be your main account? Why or why not?
Yes, No
15. Is your primary account (the one you use the most) a good representation of your real world self, or do you act out a role with it?
16. Does the behaviour of your alts differ from the main account or other alts?
All, Some, None
17. What do you do most with your alts?
18. Why did you create alts?
19. Do you use the alts for the purpose you originally intended?
20. Have you built profiles for your alts? How detailed are the profiles? (What fields are filled, are there any pictures...)
21. Are your alts the same gender as you?
All, Some, None, No sex specified for any
22. Are your alts obviously "fake", or do others assume they are real people (family pics in profile, references to friends and family in posts, individual e-mail addresses...)?
23. How far have you gone to protect your alts (claimed you are not an alt and so on)?
24. Have you developed a history/background for the alts?

For all, For some , For none

25. How have people reacted to your alts?

26. Do you participate at Fark Parties as your main identity or as one of your alts?

Main identity, Alt, Neither

27a. Can I use your alts as examples? Please specify if needed

All, Some, None

27b. Can I use the real logins? Please specify if needed

All, Some, None

28. Does your identity (what kind of a person you are, how you behave) change even though your login stays the same?

29. Can you recognise other people's alts? Please give examples.

Always, Sometimes, Never, Only when they are easy to notice

30. Can you give an example of alts in Fark? Either about your own alts or someone else's.

31. What do think makes a good alt? Please give examples

LIITE 2 KYSYMYKSET 2019

Marraskuu 2009

Kysymykset 1-4 ja 28-31 olivat yhteisiä kaikille vastaajille. 5-27 näytettiin vain moniprofiilisiksi ilmoittautuneille. Tähdellä merkityt olivat pakollisia kysymyksiä.

Basic information

1. Your age?* Under 18, 18-23, 24-30, 31-40, 41-50, Over 50
2. Your Gender?* Male, Female , Other
3. What year did you first find Fark?*
4. What year did you register your first account?
5. How many accounts do you have?
6. When did you register your second account?
7. Do you use the same alts elsewhere? Please specify if needed
All, Some, None
8. If you have more than 3 logins, how do you keep track of them?
9. Did you register the alts gradually or all at once?
10. Are all of your alts still in active use? Please specify if needed
All, Some, None
11. Does anyone know you have alts? How did they find out?
12. Are your alts in regular Fark or in TF? Please specify if needed
All exclusive to TF, All exclusive to Fark, I use them in both
13. Do you share your time equally among alts? Please specify
Yes, No
14. Do you consider one of your accounts to be your main account? Why or why not?
Yes, No
15. Is your primary account (the one you use the most) a good representation of your real-world self, or do you act out a role with it?
16. Does the behaviour of your alts differ from the main account or other alts?
All , Some, None
17. What do you do most with your alts?
18. Why did you create alts?
19. Do you use the alts for the purpose you originally intended?
20. Have you built profiles for your alts? How detailed are the profiles? (What fields are filled, are there any pictures...)
21. Are your alts the same gender as you?
All, Some, None, No sex specified for any
22. Are your alts obviously "fake", or do others assume they are real people (family pics in profile, references to friends and family in posts, individual e-mail addresses...)?

23. How far have you gone to protect your alts (claimed you are not an alt and so on)?
24. Have you developed a history/background for the alts?
For all, For some, For none
25. How have people reacted to your alts?
26. Do you participate at Fark Parties as your main identity or as one of your alts?
Main identity, Alt, Neither
- 27a. Can I use your alts as examples anonymously? If yes, please tell me the logins.
All, Some, None
- 27b. Can I use the real logins in my thesis, or do you want to stay completely anonymous? Please specify if needed
All, Some, None
28. Does your identity (what kind of a person you are, how you behave) change even though your login stays the same?
29. Can you recognize other people's alts? Please give examples.
Always, Sometimes, Never, Only when they are easy to notice
30. Can you give an example of alts in Fark? Either about your own alts or someone else's.
31. What do think makes a good alt? Please give examples